ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ

ሕይወቱና ትምህርቱ

ሁለተኛ እትም

አዘጋጅ፦ ዲ/ን ያረጋል አበጋዝ

አዲስ አበባ
ግንቦት፣ 2003 ዓ.ም.

መብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው::

©

All Rights Reserved

የመጀመሪያ ዕትም:- 1999 ዓ.ም.

ሁለተኛ ዕትም:- 2003 ዓ.ም.

አድራሻ:- ፖ.ሳ.ቁ. 20278

አዲስ አበባ

ስልክ ቁጥር - 0911 - 482865
0911 - 477244

Email - deaconyaregal@yahoo.com

መታሰቢያነቱ

የዚህ መጽሐፍ መታሰቢያነት:-

እግዚአብሔርን ደስ ከማያሰኙ ተግባራት ርቀው፣ ቤተ ክርስቲያንን ከሚያስነቅፉ ነገሮች ተጠብቀው፣ ከክፋትና ከተንኮል ነጻ ሆነው፣ በንጹሕና በቅን ሕሊና ቅድስት ቤተ ክርስቲያንን አገልግለው ላለፉና አሁንም በአገልግሎት ላይ ላሉ፣ በአጠቃላይ እንደ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ለእውነት ኖረው ለእውነት ለሞቱና በእውነት መኖርን ዓላማቸው ላደረጉ ሁሉ ይሁን::

ምስጋና

በመጀመሪያ ለእኔ ሳይገባኝ የዚህን ታላቅ ቅዱስ አባት ሕይወትና ትምህርት አዘጋጅቼ እንዳቀርብ የፈቀደልኝ ቅዱስ እግዚአብሔር ስሙ ዛሬም ዘወትርም ለዘለዓለሙ የተመሰገነ ይሁን። አሜን።

ይህ ጽሑፍ በመጽሐፍ መልክ ተዘጋጅቶ እስኪወጣ ድረስ ረቂቁን በየጊዜው በመመልከትና አስተያየት በመስጠት፣ እንዲሁም በማበረታታት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደረገውን ዲ/ን ብርሃኑ አድማስን አመሰግናለሁ። እንዲሁም ጊዜውን መሥዋዕት በማድረግ ረቂቁን የተመለከተልኝንና አስተያየት የሰጠኝን ቀሲስ ዶ/ር ሰሙ ምትኩን አመሰግናለሁ።

የመጽሐፉን ኅትመት አማናዊ በማድረግ በኩል ዋናውን ድርሻ የተወጣውን አቶ ተሻለ ሞላን አመሰግናለሁ። እንዲሁም አማኑኤል ደጉን፤ ረቂቁን በመጻፍ፣ በአሳብና በምክር የረዱኝን ኢ/ር ኃይለዓለም ወርቁንና ዘውዴ ገ/እግዚአብሔርን አመሰግናለሁ።

ከእነዚህም በተጨማሪ ከአሳብና ከምክር ጀምሮ አስፈላጊ በሆኑ ነገሮች ሁሉ የረዱኝን ሌሎችንም ሁሉንም የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አምላክ ልዑል እግዚአብሔር በቸርነቱ ደጉን ዋጋ ይከፍላቸው ዘንድ ቅዱስ ፈቃዱ ይሁን። አሜን።

ማውጫ

ክፍል አንድ

የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕይወት

ገጽ

መቅድም .... ፯

መግቢያ .... ፲፪

ክፍል አንድ፡- የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕይወት

1. ከልጅነቱ ጀምሮ እስኪጠመቅ ድረስ 14
2. ጥምቀትና ገዳማዊ ሕይወት........ 16
3. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በገዳም (374 - 381 ዓ.ም.) 19
4. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ - ዲያቆን፣ ቄስና ሰባኪ በአንጾኪያ (381-397) ዓ.ም. 20
5. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ - የቁስጥንጥንያ ፓትርያርክ (398 - 404 ዓ.ም.) 29
6. የመጀመሪያ ስደት (ግዞት)፡- ቴዎፍሎስ ዘእስክንድርያ እና ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ 55
7. ሁለተኛ ግዞት፣ 404 ዓ. ም. 61
8. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በስደት ላይ 71
9. ዕረፍት 74
10. የቅዱሱ ሰውነት ወደ ቁስጥንጥንያ መመለስ 76
11. አጠቃላይ ሰብእናውና ጠባዩ 82
12. የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሥራዎች 87

ክፍል ሁለት

የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ትምህርቶች

ትምህርት አንድ

ወደ ቤተ ክርስቲያን ስላልመጡ ምዕመናን ያስተማረው ትምህርት 95

ትምህርት ሁለት

አጋንንት በሰው ሕይወት ላይ ሥልጣን አላቸው ስለሚሉና ስለ እግዚአብሔር መለኮታዊ መግቦት ያስተማረው ትምህርት - 3 ተከታታይ ትምህርቶች

መግቢያ 107
ክፍለ ትምህርት አንድ 109
ክፍለ ትምህርት ሁለት 129
ክፍለ ትምህርት ሦስት 139

ትምህርት ሦስት

በዩትሮጲየስ ምክንያት ያስተማረው ትምህርት

መግቢያ 154
ክፍለ ትምህርት አንድ 160

ዋቢ ድርሳናት 168

መቅድም

ቤተ ክርስቲያን ስንል በክርስቶስ በተፈጸመው ድኅነት አምነው ለቃሉ እየታዘዙ ኖረው አገልግሎታቸውን ፈጽመው ያለፉ እና አሁንም በዚህ ዓለም ገና በጉዞ ላይ ያሉ ክርስቲያኖች እያንዳንዳቸውና በማኅበር ያላቸው አንድነትና ኅብረት ማለት ነው:: በቤተ ክርስቲያንም የተለያዩ ጸጋዎችና የአገልግሎት ድርሻዎች፣ እንዲሁም የተጋድሎና የሕይወት ደረጃዎች አሉ:: የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ስንልም በተለያየ ዘመን የነበሩና የተነሡ የቤተ ክርስቲያን ልጆች ቤተ ክርስቲያን በስብከተ ወንጌልና በክርስቶስ ደም ከተመሠረተችበት ጊዜ ጀምሮ የፈጸሙት ታሪክ ነው:: የተለያዩ ፆታ ምዕመናን እግዚአብሔር ያዘጋጀላቸውን የየራሳቸውን መስቀል ተሸክመው በተጋድሎአቸውና በሕይወታቸው ክርስቶስን ያከበሩት ማክበርና ቤተ ክርስቲያንን ያስጌጡት ማስጌጥ ነው::

በዚህ ዓለም ያለችው ቤተ ክርስቲያን ጉዞዋ በባሕር ላይ እንደሚሄድ መርከብ ነው:: ጌታችን ደቀ መዛሙርቱን ወደ ጌርጌሴኖን ማዶ እዲሻገሩ ያዘዛቸው በባሕር ላይ ነው:: ባሕሩንም በታንኳ ሲሻገሩ «ጌታ ሆይ አድነን፣ ጠፋን» እስኪሉ ድረስ ከባድ ማዕበል አስጨንቋቸው ነበር:: ማቴ. 8+18-27:: ነገር ግን በዚህች ሐዋርያት ተሳፍረውባት የባሕር ማዕበል ሲያማታት በነበረችው ታንኳ ውስጥ መድኃኔዓለም ክርስቶስ አብሮአቸው ነበር:: ስለሆነም ክርስቶስ ባለባት ታንኳ (ቤተ ክርስቲያን) ውስጥ ተሳፍረው ከክርስቶስ ጋር የሚጓዙ ሁሉ ባሕር የሆነ ይህ ዓለም ማዕበል እንደሚያስነሳ አስቀድሞ ማወቅና ራሳቸውን ማዘጋጀት ይገባቸዋል:: በመከራ ማዕበል መናወጥ ትክክል ያለመሆንና ከክርስቶስ የመለየት ምልክት አይደለም፤ ይልቁንም ሐዋርያት ሲፈተኑ የነበረው ክርስቶስ አብሯቸው እያለ ነው:: እራሱ ክርስቶስም በፈቃዱ መከራ ተቀብሏልና ያንዳንዱ የክርስቶስ ተከታይ እንደየአቅሙ ከዚህ የክርስቶስ መከራ ሊሳተፍ ይገባዋል:: የክርስቶቧን መከራ ያልተሳተፈ ከክብሩ አይሳተፍም:: ሮሜ 8+17 ፤ 2ጢሞ. 2+12

ከውጭ ለሚነሣው ማዕበል የውስጥ መጋቢዎች የሚሆኑም አሉ:: መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስን እንዴት አድርገው እንደሚይዙት ሲጨነቁ ለነበሩት ጠላቶቹ *« እርሱን አሳልፌ ብሰጣችሁ ምን ትሰጡኛላችሁ»* በማለት ሲሸጠው ከጠላቶቹ ጋር የተስማማበትና ለክርስቶስ የነበረውን ቀረቤታ ለጽድቅ ሳይሆን አሳልፎ ለመስጠት የተጠቀመበት ይሁዳም ከክርስቶስ ጋር አብሮ ነበር:: *«ጌታ ሆይ ከአንተ ጋር እንሞታለን»* ያሉ እነ ቅዱስ ጴጥሮስና ሌሎቹም ሐዋርያት እንደነበሩ፣ እንዲሁም ያላትን ሁሉ ገንዘብ አፍስሳ ሽቶ ገዝታ በጌታችን እራስ ላይ በማፍሰስና እግሩን የሳመች በሰንበዋ እስከታነበው ድረስ የወጸደችው ማርያም እንተሰፍረት እንደነበረች

ሁሉ ይሁዳ ደግሞ ለሠላሳ ብር ጌታውን ሸጧል። ሕይወታቸውን እንኳ ሳይቀር መስጠት ምንም መስሎ ያልታያቸው ክርስቲያኖች እንደነበሩ ሁሉ ሐዋርያው እንዳለ እግዚአብሔርን መምሰል ከንቱ ለሆነ ለዚህ ዓለም ክብርና ብዕል ማትረፊያ የሚመስላቸውም ነበሩ።

በነቢያት ዘመንም ከእግዚአብሔር የተላኩ እውነተኞች ነቢያት እንደነበሩ ሁሉ እግዚአብሔር ሳይልካቸው እግዚአብሔር እንዲህ ይላል እያሉ በድፍረት የሚዋሹና ሕዝቡን ያሳስቱ የነበሩ ሐሰተኞች ነቢያት ነበሩ። ከጌታችን የማዳን ሥራውን ፈጽሞ ማረግ በኋላም በሐዋርያት ዘመን ከእውነተኛ ወንድሞች (ክርስቲያኖች) ጋር ተደባልቀው የስህተት ትምህርት ያስተምሩ የነበሩ «ቢጽ ሐሳውያን - ሐሰተኞች ወንድሞች» ነበሩ። ከዚያም ቀጥሎ በነበሩት ዘመናት ሁሉ እውነተኛ የቤተ ክርስቲያን ልጆች እንደነበሩ ሁሉ መናፍቃንና ሐሰተኞችም በየጊዜው ነበሩ። አማኒና ጻድቅ ያልነበረበት ዘመን እንዳልነበረ ሁሉ መናፍቅ ያልነበረበት ዘመንም አልነበረም።

ከዚሁም ሁሉ ጋር የክርስቶስ ፍቅር ገብቷቸው ክርስትናና ከዚያ የሚከተሉ ኃላፊነቶችን - ክህነትን እስከ ጵጵስና ድረስ «አውቃለሁ፣ እበቃለሁ» ብለው፣ ወይም «ይገባኛል» ብለው ሹመት ፈልገውና ተካሰው ሳይሆን «እኛ አንበቃም ተውን» እያሉ ነገር ግን ለመንጋው የግድ መሪ ስለሚያስፈልገው «እናንተ ለዚህ ኃላፊነት ትበቃላችሁ፣ መንጋውን ጠብቁ» እየተባሉ አደራ ሲጣልባቸው የተሰጣቸውን ከባድ ኃላፊነት የሚጠይቀውን ዋጋ ሁሉ በመክፈል የተወጡ ብዙ ቅዱሳን አባቶች ቤተ ክርስቲያን አሏት። ስም አጠራራቸውና ዝክረ ሕይወታቸው ከምንም ነገር በላይ የሚጣፍጥና ሕሊናን የሚያረካ የተቀደሰ ታሪክ ሠርተው ያለፉ በዙሪያችን እንደ ደመና የሚከቡን ብዙ ቅዱሳን በሰማዕትነት፣ በሊቅነት፣ በምዕመንነት፣ በገዳማዊ ሕይወት፤ በሁሉም ፈርጅ አሉ።

በተቃራኒው ደግሞ እነዚህን ኃላፊነቶች ለራሳቸው ግላዊ ክብርና ዝና መጠቀሚያ በማድረግ የክርስቶስን ክብርና በደሙ የዋጃትን ቤተ የክርስቲያንን ደኅንነትና ዕድገት ሳይሆን የራሳቸውን ምድራዊና ጊዜያዊ ፍላጎት ማስፈጸሚያ መሣሪያ ያደረጉትም ብዙዎች እንደነበሩ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ መስታወት ሆኖ ያሳየናል። በጣም የሚያሳዝነው ነገር ግን እንዲህ ዘላለማዊውን ክብር የለወጡለትን የዚህ ዓለም ክብርና ዝና እንኳ ሳይቀር በድርጊታቸው ያጡት መሆኑ ነው። በዘመናቸው ከነበሩ ከጥቂት አዳማቂዎቻቸውና መሰሎቻቸው በስተቀር (እነዚያም ቢሆኑ ለጥቅማ ጥቅማቸው ሲሉ የሚወዷቸውና የሚያከብሯቸው ከመምሰል በቀር በውስጣቸው አይወዷቸውም) ከነበሩበት ዘመን ጀምሮ የተጠሉ ናቸውና። በዘመናት የሚነሣው ትውልድ ሁሉ ሥራቸውን በታሪክ መስታወትነት የተመለከተ ሲወቅሳቸውና ስማቸው በክፉ ሲነሣ ይኖራል። በአንጻሩ

እውነተኞችና ደጋጎች ደግሞ ሁል ጊዜ በደግ ሥራቸው በመልካም ሲነሱና ሲታወሱ ይኖራሉ፤ በዘመናቸውም ቢሆን የሚጠሏቸው እንኳ ሳይቀሩ ቅናትና ክፋት ቢሸፍናቸውም በውስጣቸው ግን ያመሰግኗቸዋል።

ስለሆነም በቤተ ክርስቲያን እውነተኞች ስለነበሩ ስህተተኞችና አስመሳዮች ያልነበሩ ሊመስለን እንደማይገባ ሁሉ ሐሰተኞችና ብልሹዎች ስለነበሩና ስላሉ ደግሞ ቤተ ክርስቲያን እውነተኛና መንፈሳዊ አርበኛ የሆኑ ልጆች የነበሯትና የሚኖሯት መሆኑን መጠራጠር አይገባም። በዚህ ዓለም ሁሉም በአንድ ላይ ተቀላቅለው ይኖራሉ። እስከ መከር (የፍርድ ቀን) ድረስ ስንዴውና እንክርዳዱ፣ ምርቱና ገለባው፣ ሰነፎችና ልባሞች፣ ሁሉም ተደባልቀው ይኖራሉ። ይህም እስከ ዕለተ ምጽአት ይቀጥላል።

በዚህ ዓለም ያለቺው ቤተ ክርስቲያን በውስጧ የምትይዘው ጻድቃንና ፍጹማንን ብቻ አይደለም፣ ኃጥአንንም ጭምር እንጂ። ከእነዚህ ውስጥ በንስሐ ተመልሰው ከደጋጎቹ ጎራ የሚቀላቀሉ ይኖራሉ፤ እንደ ዲያብሎስ በክፋታቸው ጸንተው የሚቀሩም ይኖራሉ። ይህ ዓለም ግን ገና የሽግግር ጊዜ ነው። ስለሆነም ቤተ ክርስቲያን የፍጹማን ጻድቃን ብቻ የምትሆነው የዚህ ዓለም ጉዞዋ አብቅቶ ለዘለዓለም ከክርስቶስ ጋር ተዋሕዳ በምትኖርበት በሚመጣው ዓለም ነው። በዚህ ዓለም ክፉዎች የሌሉባት ቤተ ክርስቲያን የምንፈልግ ከሆነ እንዲህ ዓይነት ቤተ ክርስቲያን የለችም። ቢያንስ እኛ ስንገባበት የፍጹማን ማኅበርነቷን ታጣለች።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕይወቱና ተጋድሎው፣ ትምህርቱም ይህንን የቤተ ክርስቲያን ሁኔታ በተጨባጭ ቁልጭ አድርጎ ያሳየናል። ይህ አባት እውነተኛና ትክክለኛ ዓላማን ይዘው፣ በትክክለኛ መንገድ ተጉዘው፣ ይህ የእውነት ዓላማና ሕይወት የሚጠይቀውን ውድ ዋጋ ከፍለው በሕይወታቸውም በሞታቸውም እግዚአብሔርን ካከበሩና ደስ ካሰኙ ከታላቆቹ ቅዱሳን አባቶቻችን አንዱ ነው። እንዲሁም ይህ ተጋድሎአቸውና ሕይወታቸው በእግዚአብሔር ብቻ ሳይሆን በሰዎችም፣ ያውም በዘመናት በሚነሡ ትውልዶች ሁሉ ከታወቀላቸው ጥቂት ቅዱሳን ሰዎች ውስጥ ነው።

እሾህና አሜኬላ በበቀለበት በዚህ ዓለም ኖረው ነገር ግን በሕይወታቸው ነውር ነቀፋ ካልተገኘባቸውና የዚህ ዓለም ጥላሸት ካላረፈባቸው ጥቂት ቅዱሳን አባቶች አንዱ ነው። ምንም እንኳ የቅድስናና የብቃት ደረጃ ሰው የቻለውን ያህል ይደርስበታል እንጂ መጨረሻው ይህ ነው ባይባልም ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሥጋ የለበሰ ሰው፣ ሰው እንደመሆኑ መጠን ሊሆነው የሚገባውን የሆነ፣ ሊደርስበት ከሚገባው የክብርና የቅድስና ጣራ የደረሰ ነው። ክርስትና በንጹሕ ሕሊና ሲረዱትና በንጹሕ መዝገብ ሲቀበሉት በሰው

ሕይወት ላይ ምን ያህል እንደሚያበራ በዚህ ቅዱስ አባት ሕይወትና ትምህርት በግልጽ እናያለን።

ቤተ ክርስቲያንን የመምራትና የማስተዳደር ኃላፊነት ምን ያህል ከባድ መሆኑንና በዚህ ሁሉ ፈተና ውስጥ በድል አድራጊነት ለማለፍ ምን መሆንና ማድረግ እንደሚገባ ያሳየናል። እርሱ አንድ የቤተ ክርስቲያን አባት እንዴት መሆንና ምን ማድረግ እንደሚገባው ፍጹም አርአያ ነው። እርሱ ለነበረበቱ ዘመን ብቻ ሳይሆን ትምህርቱና ሕይወቱ ሁል ጊዜም ሕያው የሆነ የሁሉም ዘመን መምህር ነው። በእርሱ ዘመን ከነበረው የቤተ ክርስቲያን ሁኔታ ለዛሬዋም ቤተ ክርስቲያን ብዙ አማናዊ ተመክሮና ትምህርት እናገኝበታለን።

በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕይወት በቤተ ክርስቲያን ውስጥ፣ በዙሪያዋና በውጭ ያሉትን ክፉዎቹንም ደጋጎቹንም የየራሳቸውን ሚና ሲጫወቱ እናያቸዋለን። እንጸና ዘንድም ክፉዎቹን እንዳንመስል፣ ደጋጎቹን ደግሞ እንድንመስላቸው ያስተምረናል። ታሪክ ማጥናትና ማወቅ ዋና ጥቅሙ በታሪክ ከተፈጸሙት ታሪካዊ ስህተቶች ተምሮ እነዚያን ላለመድገም ነበር። ነገር ግን «ታሪክ ብዙውን ጊዜ የሚያሳየው ሰዎች ከታሪክ አለመማራቸውን ነው» እንደሚባለው እኛም ክርስቶስን በማመን እንጸና ዘንድ የወደቁትንና ክፉዎች የነበሩትን ሳይሆን ደጋጎቹንና የጸኑትን እንድናስብ የጸኑ ቅዱሳንን ሕይወት ማጥናትና ማወቅ በጣም ጠቃሚያችን ነው። በመጀመሪያ ራሱን አሳልፎ እስኪሰጥልን ድረስ የወደደንንና ስለ እኛ መዳን ሲል በመከራ መስቀል የጸናውን ኢየሱስ ክርስቶስን እንመልከት። ከዚህም ጋር የክርስቶስ ፍቅርና ውስታ ገብቷቸው መስቀላቸውን ተሸክመው እርሱን በመከተል ከጸኑት ውስጥ ታላቅና ደገኛ የሆነውን የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ሕይወትና ትምህርት ማወቅ ጠቃሚ ነው።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕይወቱን ሲያስቡት ሁል ጊዜ አስደሳችና ከውስጥ የጥንካሬ መንፈስን የመፍጠር ኃይል አለው። በእግዚአብሔር የሚያምን ክርስቲያናዊ የሆነ ሰው፣ ሰውን ሁሉ አስተካክሎ ለመውደድ እንዲችል ከመሆን በስተቀር ሌላ ግዴታም ሆነ ጌታ የሌለው መሆኑን ያስተምረናል። ነገሮችን ሁሉ የምናይበት ማዕዘንና የምንለካበት መስፈሪያና መለኪያም «የክርስቶስ ክብር» ብቻ እንዲሆን ያሳስበናል። ስለ አንድ ነገር አስቀድሞ ብዙ መናገር ምናልባት የማጋነንና የማገላት ልማድ ተደርጎ እንዳይወሰድና ያንኑ የበለጠ ለማሳወቅ የተፈለገውን ነገር ዝቅ አድርጎ እንዳያሳይ ከመስጋት የተነሣ ስለ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በመቅድሙ ላይ ብዙ አንክል። ወደ ውስጥ ገብተን ሕይወቱንና ትምህርቶቹን ስናነብ ራሳችን በራሳችን ጊዜ የራሳችን የሆነ ግንዛቤ እናገኛለንና።

ከነበረበት ዘመን አንስቶ በየዘመኑ በተለያዩ የቤተ ክርስቲያን ጸሐፍያንና ሊቃውንት ብዙ የተጻፈለትን፣ እርሱም ሥራውና ትምህርቱ በጣም ብዙ የሆነውን የዚህን አባት የሕይወት ታሪክ ሙሉውን በትንሽ መጽሐፍ ወስኖ ማቅረብ የማይቻልና የማይታሰብ ነው። ከዚህም ጋር ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን በሚገባ ለማወቅና ለመረዳት ከማንኛውም ያለፉ ቅዱሳን አበው በላይ ጥሉልን የሄዳቸውን እጅግ ብዙ የሆኑ የትርጓሜና ሌሎቹንም ሥራዎቹን (ጽሑፎቹን) ማንበብ ይጠይቃል። ቢሆንም ይህን መጽሐፍ ስለ እርሱ አግባብ ያለው ሥዕል እንዲያሳይ አድርጎ ለማዘጋጀት ተሞክሯል።

መጽሐፉን አንብበን ስንጨርስም « እግዚአብሔር ሆይ፣ እንዲህ ያለውን ቅዱስ አገልጋይህንና ባለሟልህን እንዳውቀው ስለፈቀድህልኝ አመሰግንሃለሁ» እንበል። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅንም «ጸሎትህና ምልጃህ አይለየኝ፣ በፍቅርህም ተቀበለኝ፤ በፍጹም ኃይልህና በፍጹም ልብህ ያገለገልሃትና የተሰደድክላት ቤተ ክርስቲያንንም አስባት» እንበለው።

እስመ ኵሉ እምኔሁ ወኵሉ በእንቲአሁ ወኵሉ ቦቱ ወሎቱ ስብሐት ለዓለመ ዓለም አሜን። ሮሜ 11፥36

ሁሉ ከእርሱ፣ ሁሉ በእርሱና ሁሉ ለእርሱ ለሆነ ለልዑል እግዚአብሔር ክብርና ምስጋና ይሁን፣ ዛሬም ዘወትርም ሁልጊዜም ለዘለዓለሙ አሜን።

መግቢያ

ይህ መጽሐፍ በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች የተከፈለ ነው። የመጀመሪያው ክፍል - ክፍል አንድ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ሕይወት የያዘ ሲሆን ሁለተኛው ክፍል ደግሞ ከትምህርቶቹ ውስጥ የተወሰኑት ተተርጉመው የቀረቡበት ክፍል ነው።

በመጀመሪያው ክፍል ዜና ሕይወቱ ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው ተገልጾአል። ከልጅነት ጊዜው ጀምሮ እስከሚጠመቅ ድረስ በነበረው ጊዜ ውስጥ ያሳለፈው ሕይወት፣ ከዚያም ከተጠመቀ በኋላ ያለው ሕይወትና የገዳማዊ ሕይወቱ ተገልጾአል። ከከባድ ትኅርምት የተነሣ ጤናው አደገኛ ሁኔታ ላይ በመውደቁ ከብሕትውና ዋሻው ወደ አንጾኪያ ተመልሶ በአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን በዲቁና፣ ከዚያም በቅስናና በስብከት ያገለገለባቸው ዓመታት፣ እንዲሁም በዚህ ጊዜ ውስጥ የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን የነበረችበት ሁኔታ ተዳሰዋል።

ፈቃደኝነቱ ሳይጠየቅና ሳይፈልግ በድንገት የቁስጥንጥንያ ፓትርያርክ የተደረገበት ሁኔታና ከዚያም በምሥራቁ የሮማ ግዛት ዋና ከተማ በቁስጥንጥንያ ሊቀ ጳጳሳት ከሆነ በኋላ ቤተ ክርስቲያንንና ኅብረተሰቡን ለማስተካከልና ወደ እውነተኛው መስመር ለማስገባት ያደረጋቸው ከባድ ተጋድሎዎች ተገልጸዋል። እነዚህ ሥራዎቹ ያስከተሏቸው ውጤቶችም እንዲሁ ተብራርተው ይገኛሉ።

የሕይወት ታሪኩ ስቦ የሚያመጣቸው ቤተ ክርስቲያን ነክ ተዛማጅ ጉዳዮችና ታሪኮችም አብረው ተዳሰዋል። በተለይም ደግሞ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ታሪክ ሲነሣ አብሮ የሚነሣው የእስክንድርያ ፓትርያርክ የነበረው የቴዎፍሎስ ጉዳይም ትክክለኛ ማንነቱን ለመረዳት በሚያስችል መልኩ ታሪኩ ዘርዘር ብሎ ይገኛል። ከዚሁም ጋር የቆጵሮሱ ጳጳስ የነበረው ቅዱስ ኤጲፋንዮስ ተዛማጅ የሆነው ታሪክም እንዲሁ በዚሁ መጽሐፍ ተመልክቷል።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ለእውነት በነበረው የማያወላውል አቋምና ለቤተ ክርስቲያን መብት መከበር ያሳይ በነበረው የጸና ሰብእና ምክንያት ከቤተ መንግሥትና ከቤተ ክህነት በተውጣጡ የቤተ ክርስቲያን የውስጥና የዙሪያ ጠላቶች የደረሰበት አሳዝኝ ግፍ፣ ይህም በቤተ ክርስቲያን ላይ ያስከተለው ነገርም ተገልጾአል። እርሱም ለእውነት ኖሮ በሕይወቱም በሞቱም ክርስቶስን ገልጦና አክብሮ ያሳለፈው የሰማዕትነት ሕይወት ከመጀመሪያ ጀምሮ በስደት በተፈጸመው ሕይወቱ ግልጽ ሆኖ ይታያል።

በሁለተኛው ክፍል ደግሞ ካስተማራቸው የብዙ ብዙ ትምህርቶች መካከል ሦስቱ ተተርጉመው ቀርበዋል። አንደኛው ትምህርት ክርስቲያኖች ሆነው ሳለ ነገር ግን በክብረ በዓልና በዓመታዊ በዓላት ቀን ካልሆነ በቀር ወደ ቤተ ክርስቲያን የማይመጡትን በተመለከተ የተሰጠ ትምህርት ነው። ሁለተኛው ትምህርት ደግሞ ሦስት ተከታይ ትምህርቶችን የያዘ ሲሆን እነዚህም፣

«አጋንንት በሰው ሕይወትና በዚህ ዓለም ባሉ ነገሮች ላይ ሥልጣን አላቸው፤ የሰው ሕይወቱ በዕድሉ የተወሰነ ነው፣ ስለዚህ ሰው በራሱ ምርጫ ምንም ማድረግ አይችልም፣ እግዚአብሔር ሰይጣንን ለምን ፈጠረው? ለምንስ አላጠፋውም?» ስለሚሉና በእግዚአብሔር መለኮታዊ ጥበቃና መግቦት ላይ ጥርጣሬና ጥያቄ ባላቸው ሰዎች አስተሳሰብ ላይ የተሰጠ ጠንካራና በሳል ትምህርት ነው።

በዚህ ትምህርቱ የእግዚአብሔር መለኮታዊ ጥበቃ በሁሉ የተገለጸ መሆኑን፣ አጋንንት ሥልጣን ቢኖራቸው ኖሮ ምን ያደርጉ እንደነበረና የእኛም ሕይወት እንዴት ይሆን እንደነበር ተንትኖ ያሳያል። የሰው መውደቅ ዋናው ምክንያት የራሱ የሰው ስንፍና እንጂ ሰይጣን አለመሆኑን በማስረዳትና ጥፋትንና ውድቀትን በሰይጣን ማመካኘት ዋናው የሰይጣን መሣሪያ መሆኑን በማሳየት ራሳችንን ከዚህ የውድቀት በር ከፋች ከሆነ ደካማ አስተሳሰብ እንድንጠብቅ ይመክራል። ሰው በእግዚአብሔር ኃይል ፈተናን መቋቋምና ድል ማድረግ የሚችል መሆኑን፣ ለዚህም ወሳኙ ዓላማና ውሳኔ መሆኑን ይገልጻል።

ሦስተኛው ትምህርት ደግሞ በዘመኑ የንጉሡ ቆንስላ (ከንጉሡ ቀጥሎ የነበረው ከፍተኛ ባለሥልጣን) የነበረው ሰው በአንድ ቀን ውስጥ በድንገት ከሥልጣን ተባሮ ሲገደል ሲሳደድ ሳለ ወደ ቤተ ክርስቲያን ገብቶ ጥገኝነት በመጠየቁ ሁኔታ በተፈጠረው ክሥተት ላይ ያስተማረው ትምህርት አንዱ ክፍል ነው። የዚህን ዓለም ሀብት፣ ሥልጣንና ክብር ጊዜያዊነትና ከንቱነት ይረዱ ዘንድ ሁል ጊዜም ያስተምር እንደነበረ ሁሉ በዚህ ክሥተት የተግባር ማሳያነት ደግሞ ይህንኑ በገሃድ በማሳየት ሰማዕያኑ ትምህርቱን የበለጠ ይረዱት ዘንድ አስደናቂ በሆነ ቋንቋና በግሩም አገላለጽ ያስተማረው ትምህርት ነው።

በሁለቱም ክፍሎች ላይ ለግንዛቤ አስፈላጊ ናቸው ተብለው የታመነባቸው ማብራሪያዎችና ታሪኮች በግርጌ ማስታወሻ ተገልጸዋል። በግርጌ ማስታወሻዎቹም ሕይወታቸው አስተማሪ ነው ተብሎ የታመነባቸውን፣ እንዲሁም ሃይማኖታዊ ግንዛቤን ለማዳበር ይረዳሉ ተብለው የታመኑና አስፈላጊ ሆነው የተገኙ ነገሮች ተካተዋል።

ለዚህ መጽሐፍ ዝግጅት ምንጭ ተደርገው የተወሰዱት በአካል የሚያውቁትና አብረውት የነበሩት እነ ጳላድዮስ ከጸፉት ጀምሮ ዘመን ገጠም የነበሩት እነ ሶትራጥስና እነ ሶዞመንና ሌሎችም ጥንታውያን የቤተ ክርስቲያን የታሪክ ጸሐፊዎች የጻፏቸው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ድርሳናት ናቸው። እንዲሁም ከዚያም ዘመን ጀምሮ በተለያዩ ዘመናት መዛግብት አመሳክረውና ምንጭ አጣቅሰው በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕይወትና ትምህርት ላይ የተጻፉ የተለያዩ ድርሳናትም ጥቅም ላይ ውለዋል። የቅድስና ሕይወቱና ተጋድሎው እንዲሁም ትምህርቱ እጅግ በጣም ብዙ የሆነውን የዚህን ቅዱስ አባት ሕይወትና ትምህርት በተመለከተ ለአንባቢ በጣም ሳይበዛ፣ እንዲሁም ደግሞ ተጠቅሎ ጭብጡንና ፍሬ ነገሩን ሳያሳይ እንዳይቀር አድርጎ ለማቅረብ ቀላል ሥራ ባይሆንም በእግዚአብሔር ፈቃድና ርዳታ የሚቻለውን ያህል ጥረት ተደርጓል።

ክፍል አንድ

የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕይወት

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ቤተ ክርስቲያን ካፈራቻቸው ሰባክያንና መተርጉማን ታላቁና ደገኛው አባት ነው። ዛሬም ድረስ በመላው የክርስትና ዓለም ከፍተኛውን ክብር ይዞ ይገኛል። እንከን የለሽና ደስ የሚያሰኝ የሕይወት አሻራ ትቶ ያለፈ፣ በሰባክያንና በመተርጉማን ተዘውትሮ የሚነበብና የሚጠቀስ፣ በሁሉም ዘንድ በፍቅር የሚታወስ እንደ እርሱ ያለ የለም። ከዕረፍቱ በኋላ ከ5ኛው መቶ ዓመት ማብቂያ ጀምሮ በተጋድሎው፣ በትምህርቱና በሕይወቱ ቅድስና የሚያደንቁትና የሚወዱት የኋላ ዘመን (ከዕረፍቱ በኋላ) ክርስቲያኖች «አፈወርቅ»[1] የሚለውን ቅጽላዊ መጠሪያ ሰጡት። ይህም ከመጠሪያ ስሙ (ዮሐንስ) በላይ ጎልቶ የሚታወቅበትና የሚጠራበት እስኪሆን የደረሰ ሲሆን ለቤተ ክርስቲያን ላበረከተው ሁለገብ የሆነ ታላቅ አስተዋጽዖም ተገቢ የሆነ አጠቃላይ መግለጫ ነው። በዚህ በክፍል አንድ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ሕይወት እንደሚከተለው ከፋፍለን እናያለን።

1. ከልጅነቱ ጀምሮ ስኪጠመቅ ድረስ

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በ347 ዓ.ም. የሶርያ ዋና ከተማ በነበረችው፣ ከአሕዛብ ወደ ክርስትና የሚገቡ ክርስቲያኖች መነኻሪያ ማዕከል በነበረችውና ክርስቲያኖች መጀመሪያ «ክርስቲያን» ተብለው በተጠሩባት በአንጾኪያ ከተማ ተወለደ። አንጾኪያ የምሥራቁ የሮማ ግዛት ሁለተኛ ከተማ (ከቁስጥንጥንያ ቀጥላ) ነበረች። ዐራተኛው መቶ ዓመት የተለያዩ መናፍቃን (መነናውያን፣ ግኖስቲኮች፣ አርዮሳውያን፣ አቡሊናርዮሳውያን) እንዲሁም አይሁዶችና መምለክያነ ጣዖት የሆኑት ሁሉ በአንጾኪያ ከተማ ሁሉም የየራሳቸውን እምነት ለማስፋፋት ይሯሯጡበት የነበረ ዘመን ነው። ኦርቶዶክሳውያኑ ክርስቲያኖች ራሳቸው በጳጳስ መላጥዮስና በጳውሊኖስ መካከል በነበረው ልዩነትና ክፍፍል ምክንያት ከሁለት ተከፍለው ነበር። ስለዚህ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የወጣትነት ዘመን ቤተ ክርስቲያን በአስቸጋሪ ሁኔታ ላይ በነበረችበት ጊዜ ላይ ነበር።

[1] {(Chrysostomos - በግሪክ)፣ Golden mouth)}

አባቱ ሴኩንዱስ የታወቀ ታላቅ የጦር መኮንን የነበረ ቢሆንም ነገር ግን ቅዱስ ዮሐንስ ገና ሕፃን እያለ ነበር የሞተው። እናቱ አንቱዛ በሃይማኖቷና በምግባሯ እጅግ በጣም የተደነቀችና የተመሰገነች ክርስቲያናዊት ነበረች። ገና በሃያ ዓመቷ ባለቤቷ በሞት ቢለያትም ማንኛውንም የሁለተኛ ጋብቻ ጥያቄ ሁሉ ባለመቀበል አባታቸው ጥሏቸው የሞቱትን ሁለቱን ልጆቿን፡- ቅዱስ ዮሐንስንና ታላቅ እኅቱን በማስተማር ላይ አተኮረች። አንቱዛ ክርስትና በሴቶች ሕይወት ላይ እንዴት እንደሚያብራና የሚያሳድረውን መልካም ተጽእኖ በተግባር በማሳየት በዛን ዘመን ከነበሩ ፍጹም ሃይማኖተኛ እናቶች ወገን የሚያስመድብ ሕይወት ላይ የደረሰች ነበረች። የእናቱ የአንቱዛ የተቀደሰ ሕይወት በክርስቲያኖች ዘንድ ብቻ ሳይሆን በአሕዛብና በታላላቅ የዘመኑ ምሁራን ዘንድ ሳይቀር የተደነቀ ነበር። ሊባንዮስ የተባለው ዋነኛ የአሕዛብ ቀበለእምነት[2] ጠበቃ የነበረው የእርሷን ጽናትና ሕይወት ሲሰማ «አቤት! ከክርስቲያኖች ወገን እንዴት ዓይነት አስደናቂ ቅድስና ያላቸው ሴቶች አሉ!» ብሎ ለመገረም ተገዷል።

እናቱ አንቱዛ ልጇ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ፍልስፍናንና የንግግር ጥበብን በዘመኑ ከነበሩት ታላላቅ መምህራን እንዲማር አደረገች። እንዲሁም በልጇ አእምሮ ውስጥ ከልጅነቱ ጀምሮ የእምነትን ዘር ጥሩ አድርጋ ዘራች። ይህም የእምነት ዘር በኋላ ለራሱና ለቤተ ክርስቲያን እጅግ ጠቃሚ የሆነ ብዙ ፍሬ አፍርቷል። በእናቱ ተግሣጽና በመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ በዘመኑ ተንሰራፍቶ ከነበረው አሕዛባዊ ነገረ ዘርቅና ከንቱ አስተሳሰብ ተጠበቀ።

ሆኖም ግን እስኪያድግ ድረስ አልተጠመቀም ነበር። ቤተ ክርስቲያን ልጆቿ ከአሕዛብነት ወደ ክርስትና በሽግግር ላይ በነበሩበት በዚያ ዘመን የንዑስ ክርስቲያን ተጠማቂዎች ብዛት ከሕፃናት ተጠማቂዎች በጣም ይበልጥ ነበር። ከዚህ የተነሣ ብዙ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት (እነ ቄርሎስ ጳጳስ ዘኢየሩሳሌም፣ ራሱ ዮሐንስ አፈወርቅ፣ እና ሌሎችም) ለንዑስ ክርስቲያኖች ከመጠመቃቸውና ወደ ቅዱስ ቁርባን ከመቅረባቸው በፊት የሚማሯቸው ወጥና መሠረታዊ ትምህርቶች አዘጋጅተዋል። አንዳንድ ክርስቲያን ቤተሰቦች ሳይቀሩ የልጆቻቸውን ጥምቀት እስኪያድጉ ድረስ ያዘገዩ ነበር። ይህም ለጥምቀት ካላቸው ከፍተኛ ክበሬታ የተነሣና ቶሎ መጠመቅ የጥምቀትን ጸጋ መልሶ የማጣት ሥጋት አለው ከሚል በዘመኑ ከነበረ የፍርሃት አስተሳሰብ የተነሣ

[2] (Heathenism, Paganism)

ነበር:: ይህም ዛሬ ብዙዎች ንስሐ መግባትንና መቁረብን ሲሞቱ እስኪጣጣሩ ድረስ እንደሚያዘገዩት ዓይነት አስተሳሰብ ነው:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በኋላ ይህን ልማድ ትክክል አለመሆኑን በመግለጥ አጥብቆ ይኰንናል[3]::

በዘመኑ የነበረውን የንግግር ጥበብ ትምህርት (ክሂሎተ ነቢብ)[4] በዘመኑ ቁጥር አንድ ሊቅ ከነበረው ሊባንዮስ ከተባለው መምህር ተምሯል:: ፍልስፍና ደግሞ በአቴንስ ከነበሩ ዕውቅ መምህራን ተምሯል:: በአጠቃላይ እውቀቱ፣ በትምህርቱና በማስተዋል ችሎታው አብረውት ከሚማሩት ጓደኞቹ ሁሉ በላይ ነበር:: ይህም ትምህርቱ ወደፊት ለሚሰማራበት የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት በጣም ጠቅሞታል:: ቅዱስ ዮሐንስ የሊባንዮስ ምርጥና ተወዳጅ ተማሪው ነበር:: ሊባንዮስ ሊሞት ሲል «ማን ቢተካህ ትወዳለህ?» ብለው ሲጠይቁት «ክርስቲያኖች ከእኛ ሰርቀው ባይወስዱብን ኖሮ የሚተካኝ ዮሐንስ ነበር» ብሏል::

ትምህርቱን እንደ ጨረሰ ለትንሽ ጊዜ ጠበቃ ሆነ:: ይህም ሥራ ለመንግሥት ሹመትና ሥልጣን ዋና በር ከፋች ነበር:: በፍርድ ቤቶች ውስጥ የንግግር ክህሎትንና ልዩ ተሰጥኦን ማሳየት ለታላላቅ ሹመቶች ከሚኒስትርነት እስከ ጠቅላይ ሚኒስትርነት ድረስ ሊያደርስ የሚችል ዋና ጥርጊያ ጎዳና ነበር:: በፍርድ ቤት የሚያደርጋቸው ንግግሮች በሰማዕያኑና በመምህሩ በሊባንዮስ ሳይቀር ከፍተኛ አድናቆትን አስገኙለት:: ሆኖም እርሱ ግን በዚህ ደስተኛ አልሆነም:: ሞራላዊ ደረጃው በዘቀጠና በተበላሸ ማኅበረሰብ መካከል መኖር አስጠላው:: መጥፎውን ጉዳይ ጥሩ አስመስሎ በማቅረብ ገንዘብ ማግኘት የሰይጣንን ደመወዝ መቀበል ሆኖ ተሰማው:: ለክርስትና ያለው ዝንባሌና ፍቅር እየጨመረ መጣ:: የተሰጠውን ትላቅ ጸጋ ቅዱሳት መጻሕፍትን ለማጥናትና ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ለማዋል አዘነበለ::

2. ጥምቀትና ገዳማዊ ሕይወት

ቅዱሳት መጻሕፍትን በጥንቃቄና በጥሞና ማጥናቱ፣ የእናቱ አርአያነት ያለው የቅድስና ሕይወት፣ ከጳጳስ መላጥዮስ ጋር መተዋወቁ እና የገዳማዊ ሕይወት ዝንባሌ የነበረውና የዕድሜ እኩያው የነበረው የቅርብ ጓደኛው

[3] በሌሎች ታሪክ ጸሐፊዎች አገላለጽ ደግሞ እናቱ አንቱዛ የልጇን ጥምቀት ያዘገየቺው ከጥምቀት በኋላ ኃጢአት የመሥራት ስጋት በሚለው አስተሳሰብ ሳይሆን ያን ጊዜ የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን በኦርቶዶክሳውያንና በአርዮሳውያን መካከል በነበረው ትግል ትታመስ ስለ ነበር ኦርቶዶክሳውያን የሆኑት ጥርት ብለው ተለይተው እስኪታወቁ ድረስ ነበር ይላሉ::

[4] (Rhetoric)

የባስልዮስ ተጽእኖ በሕይወቱ ላይ ቀስ በቀስ ለውጥ አመጡ:: ከደጉ በኋላ ወደሚጠመቁ ንዑስ ክርስቲያኖች በመግባት ከተለመደው የ3 ዓመት የትምህርትና የአመክሮ ጊዜ በኋላ በ23 ዓመቱ (በ370 ዓ.ም.) በጳጳስ መላጥዮስ ተጠመቀ:: ከዚህ ጊዜ ጀምሮ፣ ይላል ዜና ሕይወቱን የጻፈው የሄልዮፖሊስ ጳጳስ የነበረው ጳላድዮስ[5]፣ «ፈጽሞ አልማለም፣ ማንንም አልረገመም፣ በሐሰትም አልተናገረም፣ ረብ ጥቅም የሌለው ነገር ታማሥ አልሰማም፣ ጥምቀቱ ይህን ዓለም ፈጽሞ የካደበትና ክርስቶስን ለማገልገል ራሱን የሰጠበት፣ ከሌለም ለክርስቶስ የተለየበት፣ ፍጹም የሕይወት ለውጥ ያደረገበት ነበር:: ለውጡም ፍጹምና ዘላቂ ነበር::»

በወጣቱ በቅዱስ ዮሐንስ ሥነ ምግባርና አጠቃላይ ሁኔታ ደስ በመሰኘቱና የዚህን ወጣት የወደፊት ታላቅነት የተረዳው የአንጾኪያው ጳጳስ መላጥዮስ በቤተ ክርስቲያን አገልግሎት እንዲሰማራ ለማድረግ ስለፈለገ አናጉንስጢስነት (የአንባቢነተ መዓርግ) ሾመው:: እንደተጠመቀ የእርሱ ፍላጎትና ዝንባሌ ግን ወደ ገዳም ሄዶ በዚያ ገዳማዊ ሕይወትን መምራት ነበር:: ነገር ግን የእናቱ ጥብቅ ልመናና ተማጽኖ የገዳማዊ ሕይወት ፍላጎቱን ከማሟላት ለጊዜውም ቢሆን አዘግይቶታል:: እናቱ በሕይወቷ እስካለች ድረስ ተለይቷት እንዳይሄድ፣ ከዚህ ዓለም ከተለየች በኋላ ግን

[5] ጳላድዮስ በ368 ዓ.ም በገላትያ ተወለደ፤ ከ431 ዓ.ም. ትንሽ ቀደም ብሎ ዐረፈ:: በ20 ዓመቱ ገደብረ ዘይት ገዳም መነኰሰ:: ከ3 ዓመት በኋላ በግብጽ በረሃ የነበሩትን ታላላቅ ገዳማውያን አበው ሕይወት ለማየት ወደ ግብጽ ሄደ:: ሆኖም በሕመም ምክንያት ጤንነቱ በጣም ስለተጎዳ ከአንዱ የመነኰሳት ማኅበር ወደ ሌላው እየዞረ የገዳማውያኑን ሕይወትና ተጋድሎ ተመለከተ:: በኒጥሪያ በረሃ ከነበሩት በሽዎች የሚቆጠሩ መነኰሳት ጋር ያሉትን ሕይወታቸውን የተመለከተ፣ እንዲሁም የገዳማቱን መሥራቾች የእነ ቅዱስ እንጦንዮስን፣ ቅዱስ ጳኵሚስን፣ ቅዱስ ጳዉሊን፣ ቅዱስ አምንን፣ ቅዱስ ፓምቦን ዜና ሕይወት እየሰማ 9 ዓመት ኖረ:: በቴቤያድ የነበሩትን መነኰሳትና መነኰሳይያትም፣ በአጠቃላይ በግብጽ የነበሩትን ዋና ዋና ገዳማት አይቷል:: በዚህም ሁሉ ያየውንና የሰማውን የቅዱሳን ገዳማውያንን ዜና ሕይወት የሚገልጽ "Historia Lausiaca" የሚባል መጽሐፍ ጽፏል:: ይህም በተለያየ ስያሜና ቅርጽ «ዜና አበው» ("Vitæ patrum") ፣ «መጽሐፈ ገነት»፣ ("Paradisus Patrum) ፣ «የበረሃ አባቶች ጥበብ» (Wisdom of the Desert Fathers)፣ «የአበው አባባሎች» ("Sayings of the Fathers") በሚሉ ስያሜዎች ይታወቃል:: በኋላም ቢታንያ ላይ ጵጵስና ተሾመ:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ፓትርያርክ በነበረበት ጊዜ እርሱንም የሄልዮፖሊስ ሀገረ ስብከት ጳጳስ አደረገው:: በኋላም በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ በደረሰው ነገር እርሱም የመከራው ተሳታፊ ሆኗል፤ ለ11 ወራት በጨለማ ቤት ውስጥ ታስሯል:: በ405 ዓ.ም. በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ ስለ ደረሰው ነገር መፍትሔ ለመሻት ወደ ንጉሥ አኖሬዎስና ፓትርያርክ ኢኖሰንት ለማሳሰብ ወደ ሮም የመጣ ሲሆን ወደ አርቃዴዎስ ከተላኩት መልእክተኞች አንዱ ነበር:: ነገር ግን እርሱና አብረውት የተላኩት ታስረውና ተንገላትተው ተመልሰዋል:: የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ሕይወት በዘመኑ አብሮ ተገኝቶ ያየ ሲሆን ዜና ሕይወቱን በጥያቄና መልስ ዓይነት አቀራረብ ጽፏል::

ወደ ገዳም ከመሄድ የሚከለክለው ምንም ነገር እንደሌለ አጥብቃ ስለ ተማጸነችው ከእናቱ ጋር ቆየ::

ነገር ግን ቤቱን ወደ ገዳምነት ለወጠው:: ራሱን ከውጭው ዓለም ለየ፤ በዚያም ጽኑ የሆነ ብሕትውናን መለማመድ ጀመረ:: በጣም ትንሽና አልፎ አልፎ፣ ያውም መናኛ የሆነ ነገር ለቁመተ ሥጋ ያህል ብቻ ይቀምሳል፣ መሬት ላይ ይተኛል፣ ቶሎ ቶሎ ለጸሎት ይነሣል:: ተገቢ ወዳልሆነ ንግግር ላለመግባት አርምሞንና ጸጥታን ያዘ:: በዚህም ድርጊቱ ቀድሞ የሚያውቁትና ይቀርቡት የነበሩት ጓደኞቹ ጠሉት:: ነገር ግን ከሊባንዮስ ጋር አብረውት የተማሩት ሁለቱ ጓደኞቹ - መክሲሞስ (በኋላ የሴሌውቅያ ጳጳስ የሆነ) እና ቴዎድሮስ (የሞፕሶስቲያ ጳጳስ የሆነ) - እንደ እርሱ ገዳማዊ ሕይወትን በመምረጥ ገዳም ገቡ:: መጽሐፍ ቅዱስን ከዲያድርስ[6] (በኋላ የተርሴስ ጳጳስ የሆነ) ተማሩ::

የቅዱስ ዮሐንስን የቅድስና ሕይወትና የተማረ መሆን ያዩት ሕዝቡና ካህናቱ እርሱንና ጓደኛውን ባስልዮስን (ምንም እንኳ ዕድሜያቸው በቀኖና ቤተ ክርስቲያን መሠረት ቢያንስ የሚፈለገውን 30 ዓመት ያልሞላ የነበረ ቢሆንም) ጵጵስና ሊሾሚቸው ፈለጉ:: እርሱ ግን እኔ ለዚህ ከባድ ኃላፊነት አልበቃም፣ ለዚህ ከባድ የቤተ ክርስቲያን ኃላፊነት የሚበቃውና የሚጠቅመው ወንድሜ ባስልዮስ ነው በማለት ባስልዮስ እንዲሾም ለማድረግ እርሱ ተደበቀ:: ባስልዮስ ይህንን ሹመት የተቀበለው ጓደኛው ቅዱስ ዮሐንስም አብሮ የሚሾም መስሎት ነበር:: ነገር ግን እርሱ ለጊዜው በመደበቁ ባስልዮስ ብቻ ተሾመ::

ከዚህ የጵጵስና ሹመት እምቢ ብሎ መቅረት የተነሣ ባስልዮስ ብቻውን በመሾሙና ዮሐንስ ባለ መሾሙ ባስልዮስ በጣም ስላዘነበት ክህነትን በተመለከተ (በእንተ ክህነት)[7] ለጻፋቸው እጅግ ተደናቂ ለሆኑ ስድስት ተከታታይ መጻሕፍት መጻፍ ምክንያት ሆነ:: መጻሕፍቱ በእርሱና በባስልዮስ መካከል በሚደረግ ቃለ ምልልሳዊ ንግግር መልክ የተዘጋጁ ሲሆን የክህነትን ኃላፊነት ጠቀሜ እና ታላቅነት፣ ፈተናዎቹንና ከባድነቱን በበሰለ የንግግር ጥበብና በመጠቀ የአጻጻፍ ዘይቤ የገለጸበት ድንቅ መጽሐፍ ነው:: የካህናት ዋና መሣሪያ መጽሐፍ ቅዱስ መሆኑን አበክሮ ይገልጻል:: የክህነትን ኃላፊነትና ክብደት በመገንዘብ፣ የክርስቶስን መንጋ በሙሉ ልብ በማፍቀር ራስን ለክርስቶስ አገልግሎት መለየት ለክህነት ወሳኝና ቁልፍ መሆኑን ይገልጻል:: መጽሐፍ ቅዱስን

[6] (Diodoros)
[7] (On the Priesthood)

የማያውቅና ያልተማረ እንዲሁም የክህነትን ኃላፊነት ክብደት ያልተረዳ ሰው ክህነት ሊቀበል የማይገባ መሆኑን ያሳስባል::

ዋና አርአያውና ምሳሌው አድርጎ የሚወስደው ቅዱስ ጳውሎስን ነው:: ቅዱሱ አባት የሰባኪና የካህን ዋና ዓላማ ሰውን ሳይሆን እግዚአብሔርን ማስደሰት ነው ይላል:: አንድ አገልጋይ «የሥራውን ጥሩነት የሚገልጹ መግለጫዎችን መንቀፍ የለበትም፤ ሆኖም ግን ምንም ዋጋ ሊሰጣቸውና በውስጡ ሊቀበላቸው አይገባም፣ ኋላም እነዚህ የድርጊቱን ጥሩነት የሚገልጹ ውዳሴዎችና መልካም ቃላት ቢቀሩበት ሊጨነቅና ዓላማውን ሊጠራጠር ወይም ሊለውጥ አይገባም:: ከበሬታን ከትሕትና፣ ሥልጣንን ከሰዎች ጋር ከመግባባትና ራስን የተለዩ አድርጎ ካለመቁጠር ጋር፣ ሁሉንም እኩል ማየትን ከይሉኝታ ጋር፣ ነጻነትን ራስን ከማዋረድ ጋር፣ ጥንካሬን ከገራምነትና ለስላሳነት ጋር የያዘና ብቸኛ ዓላማውና ፍላጎቱ የክርስቶስ ክብርና የቤተ ክርስቲያን ደኅንነትና ብልጽግና የሆነ ሊሆን ይገባል» ይላል:: ይህ መጽሐፉ የክህነትን ዘርፈ ብዙ ኃላፊነትና የአገልግሎቱን ክብደት በማሳየት ወደ ክህነት ሊገቡ ለሚፈልጉ ሁሉ ጥሩ ትምህርት የሚሰጥ ድንቅ መጽሐፍ ነው::

3. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በገዳም (374 - 381 ዓ.ም.)

እናቱ እንዳረፈች ከአንጾኪያ በስተደቡብ ወዳለ ተራራ በመሄድ በዚያ በነበረ ገዳም ከመነኩሳት ጋር መኖር ጀመረ:: ከማኅበረ መነኩሳቱ ጋርም ዐራት ዓመት በጾም፣ በጸሎትና፣ ራስን በመግዛት መንፈሳዊ ተጋድሎ ኖረ:: ሲሲኮስ ከሚባል አረጋዊ መነኩስ ጋር ሁኖ ገዳማዊ ሕይወትንና መንፈሳዊ ተጋድሎን ከዚህ አባት ጋር ሲለማመድ ቆየ:: አረጋዊው አባት ሲሲኮስም ብዙ አምላካዊ ራእይን ያይ ነበር:: ይህ አባት አንድ ሌሊት በራእይ ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስ ወንጌልን፣ ቅዱስ ጴጥሮስ ደግሞ መክፈቻን ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሲሰጡት አየ፤ በዚህም የወደፊት ታላቅነቱን ተረዳ:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ራሱን ከዚህ ዓለም [illegible] ለመሰወርና ብቻውን ዘግቶ ለመኖር በመፈለጉ ወደ ዋሻ ገብቶ በብሕትውና ሁለት ዓመት ኖረ:: በዚያም በትጋሃ ሌሊት፣ ለራሱ ዕንቅልፍ በመከልከል፣ በቀዊም፣ ቅዱሳት መጻሕፍትን በቃል በማጥናት፣ በጸሎትና በተዘክሮ ኖረ::

ገዳማዊ ሕይወትን « እውነተኛ ፍልስፍና» ይለው ነበር:: በዚህ በገዳም በነበረባቸው ዓመታት ከ374-381- ድረስ የገዳም ሕይወትንና ድንግልናዊ ሕይወትን ታላቅነትና ጠቀሜ የሚገልጹ መጻሕፍትን ጻፈ:: እንዲሁም ከበፊት ጀምሮ የትምህርት ቤት ጓደኛው ለነበረውና ገዳማዊ ሕይወትን

ከመረጠ በኋላ እንደ ገና በአንዲት ሴት ምክንያት ለተሰናከለው ቴዎድሮስ ምክርና ተግሣጽ የጻፈው በዚሁ ጊዜ ነው::[8] በ373 ዓ.ም. ንጉሥ ቫሌንስ ገዳማዊ ሕይወትን ለማጥፋት መነኩሳት ገዳማቸውንና ምንኩስናቸውን ትተው ወታደር እስኪያም የመንግሥት ሠራተኛ ይሆኑ ዘንድ አዋጅ ባወጀ ጊዜ ለገዳማዊ ሕይወት ተቃዋሚዎች መልስ ሦስት መጻሕፍትን ጻፈ:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ይህንን ዐዋጅ «ከሁሉ የከፋ ዐዋጅ» አለው::

4. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ - ዲያቆን፣ ቄስና ሰባኪ በአንጾኪያ (381-397) ዓ.ም.

በቀዊም፣ ለሌሊቱ ቅዝቃዜ ራሱን በማጋለጥ፣ በትጋሃ ሌሊትና መጽሐፍ ቅዱስን በቃል በማጥናት በአጠቃላይ ከባድ ከሆነ ትህርምትና ከተጋድሎ ብዛት የተነሣ ሰውነቱ በጣም ተጎዳ:: ትህርምቱና ተጋድሎው የሰው ሰውነትና ተፈጥሮ ሊሸከም ከሚችለው በላይ በመሆኑ የውስጥ የሰውነት ክፍሎቹ ከጥቅም ውጭ ወደ መሆን ደረሱ:: ሕይወቱም አሳሳቢ ደረጃ ላይ በመድረሱ ምክንያት ምንም ማድረግ ስላልቻለ ወደ አንጾኪያ ተመለሰ:: «ይህም የእግዚአብሔር ሥራ ነው»፣ ይላል ጳላድዮስ፣ «ለቤተ ክርስቲያን ጥቅም ይሆን ዘንድ በሕመሙ ምክንያት የብሕትውና ዋሻውን ትቶ ወደ አንጾኪያ ይመጣ ዘንድ አደረገው::» ይህ የብሕትውና ሕይወቱም በቀሪ ዘመኑ በሕይወቱ ላይ ቋሚ የሆነ መንፈሳዊ አሻራውን ትቷል፤ ወደ ውስጡም ዘልቆ ገብቷል::

ከዚያም ወዲያውኑ ጳጳስ መላጥዮስ በ381 ዓ.ም. መጀመሪያ ላይ[9] ዲቁና ሾመው:: በዚህም የጤንነቱ ሁኔታ በሚፈቅድለት መጠን በገዳም ያደርገው በነበረው ትህርምትና ሕይወት ኖረ:: የዲቁና ጊዜው ወደ ፊት በቤተ ክርስቲያን የሚጫወተውን ሚና አሳይቶታል:: እግዚአብሔር ላዘጋጀለት ሥራና ተግባር ዝግጁ ነበር:: «የወጣትነት የቤተ ክርስቲያን ፍቅርና ቅናት ከውስጡ ይወጣ ነበር፣ ጥልቅና ምጡቅ ትምህርትን ተምሯል፣ ሁለንተናው ለእግዚአብሔር በመቅናት የተመላ ነበር፣ በአንደበተ ርቱዕነትና በደግነት ሙሉ ነበር»[10]:: እንደ ዲያቆንነቱ በቅዳሴ አገልግሎት በመራዳት፣ በሽተኞችንና ድሆችን በመንከባከብ፣ እንዲሁም

---

[8] እርሱም የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ምክር ተቀብሎ ተመልሷል፤ በኋላም የሞጥሶስቲያ ጳጳስ ሆኗል::

[9] ጳጳስ መላጥዮስ በ381 ዓ.ም. ወደ ቁስጥንጥንያ ሄዶ ሁለተኛውን ዓለም አቀፋዊ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤ በሊቀ መንበርነት መምራት እንደጀመረ ወዲያውኑ ዐርፏል:: ስለዚህ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ዲቁና የሾመው ወደ ቁስጥንጥንያ ከመሄዱ ከትንሽ ጊዜ በፊት ነው::

[10] (A. PEUCH, Saint Jean Chrysostome, P.4)

ወደ ክርስትና ለመግባትና ለመጠመቅ በዝግጅት ላይ ያሉ ንዑስ ክርስቲያኖችን በማስተማር አገልግሎት ይሳተፍ ነበር:: የዲቁና ጊዜው የሕዝቡ ችግርና ፍላጎት እንዲሁም በሽተኞችና ድሆች የሚያስፈልጋቸው እንክብካቤና ርዳታ ምን እንደሆነ ለማወቅ ጥሩ ዕድል ፈጠረለት::

በ386 ዓ.ም. ጳጳስ ፍላቭያን ቅስና ሾመው:: በቤተ ክርስቲያን የሕይወት ጉዞና ታሪክ ውስጥ ወሳኙን ምዕራፍ የጀመረው በተለይ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ነው:: በሚቀጥሉት ዐሥራ ሁለት ዓመታት ዋና ሥራው ማስተማር (ስብከት) ነበር:: ቅስና ከተቀበለ በኋላ የመጀመሪያ ስብከቱን ጳጳሱ ባለበት ብዙ ሕዝብ በተሰበሰበበት ደስ በሚል አንደበት የራሱን ብቁ አለመሆን በትሕትና በመግለጽ አስተማረ:: ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ቀሪ ሕይወቱንና የሕይወት ዘመኑን ሁሉ ወደሰጠለት የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ወደ ማስተማር ሥራው ገባ:: የመስበኪያ ስገነት ተወዳጅ ዘፋኑ ነበር:: ጣፋጭ በሆነው ትምህርቱ የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን ማብራት ጀመረች:: ጥልቅና አስደሳች የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮውና በእያንዳንዱ ትምህርቱ ላይ ክርስቲያናዊ ሥነ ምግባርን በተመለከተ የሚያስተምረው ትምህርት ተሰምቶ የማይጠገብ ተወዳጅ ነበር:: በአንጾኪያ አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ በገጠሩ ሳይቀር እየዞረ፣ የሰማዕታት በዓል ቀን ሲሆን አጽማቸው ባረፈበትና በስማቸው ቤተ ክርስቲያን በታነፀበት ቦታ ሁሉ፣ ለማዕትነት በተቀበሉበት ቀን የመታሰቢያ በዓላቸው ዕለት ያስተምር ነበር:: ብዙውን ጊዜ የሚያስተምረው ግን በቆስጠንጢኖስ እንደታነጸ፣ አመሠራረቱ ግን በሐዋርያት ዘመን እንደሆነ በሚነገረው በታላቁ ቤተ ክርስቲያን ነበር:: ብዙውን ጊዜ የሚያስተምረው እሑድ እሑድ ነበር:: በጾመ ኢየሱስ ግን ሁሉንም ቀን በተከታይ ይሰብክ ነበር::

በጾመ ኢየሱስ (ዐቢይ ጾም) የክርስቲያኖችን ተግባርና ኃላፊነት በተመለከተ በስፋትና በጥልቀት በተከታይ ያስተምር ነበር:: በኅብረተሰቡ የነበረውን ምግባረ ብልሹነት ሳያፍርና ሳይፈራ ገሠፀ:: በዘመኑ የነበረውን የቲያትር ቤቶችን፣ የፈረስ ሽቅድምድሞችንና ብዙ የግብረ ገብነት ዝቅጠትና አረመኔያዊ ተግባር የሚታይባቸውን የልዩ ልዩ ትርዒቶችን ከንቱነት ደጋግሞና አጥብቆ አስረዳ:: ክርስቲያን ከተባሉትም ውስጥ እንደ አይሁድና እንደ አረማውያን የቤተ ክርስቲያንን ትምህርት ትተው ወደ እነዚህ የትርዒት ቦታዎች ይሄዱ ነበር:: በትምህርቶቹም በከተማው የነበሩ አሕዛባዊ ልማዶችንና አረመኔዊ ተግባር የሚታይባቸውንና ብዙ አስነዋሪ ነገሮችን የተመሉ ቲያትሮችን፣ የፈረስ እሽቅድምድሞችና የመሳሰሉትን በኃይልና

በአጽንዖት ይቃወም ነበር። በእንዲህ ያሉ ተግባራት የሚሳተፉ ክርስቲያኖችንም ይወቅሳቸው ነበር፡-

> «ከእነዚህ አንዱን (ክርስቲያኖቹን) አሞጽ ወይም አብድዩ ማነው? ወይም ሐዋርያት ወይም ነቢያት ስንት ነበሩ ብላችሁ ብትጠይቋቸው ድዳ ይመስል ዝም ይላሉ፤ ነገር ግን ስለ ፈረሶች ወይም ስለ ተሽቀዳዳሚዎች ወይም ስለ ሌሎች ትርዒት አቅራቢዎች ወይም ስለ ተወዳዳሪዎች ብትጠይቋቸው የንግግር ጥበብ ከተማሩት ባላነሰ ግልጽነት፣ በጥንቃቄና በስሜት ሆነው ይመልሳሉ።።»

ነውር ነቀፋ የሌለበት የተቀደሰ ሕይወቱ ለስብከቱ ኃይልና ግርማ ሰጠው። ማስተማር በጀመረ በትንሽ ጊዜ ውስጥ በሕዝበ ክርስቲያኑ ልብ ውስጥ ዘልቆ ገባ። የሕዝቡንም ፍቅር አገኘ። በሚያስተምርበት ጊዜ ሁሉ የቤተ ክርስቲያኑ ግቢ በሕዝብ ይጣበብ ነበር።

በዚህ የአንጾኪያ ተግባሩ ላይ በ387 ዓ.ም. የተፈጠረ አንድ ክስተት የተሰጠውን ጸጋ አብዝቶና ደህና አድርጎ መጠቀምና የበለጠ መድከም ያለበትን ሁኔታ ፈጠረ። የአንጾኪያ ከተማ ነዋሪ ሕዝብ በቀረጥ መብዛት ምክንያት ተማርሮ ስለነበር የንጉሡን የቴዎዶስዮስ ቀዳማዊን (379-395 ዓ.ም)፣ የሚስቱንና የልጁን የአርቃዴዎስን ሀውልት በመሰባበርና ስባሪውን በከተማው በመጎተት እንዲሁም ሌሎች የተቃውሞ መግለጫ ድርጊቶችን በመፈጸም ተቃውሟቸውን ገለጹ። ንጉሡም ከተማዋን በሙሉ አጠፋለሁ ብሎ ዛተ። በዚህ ጊዜ ንጉሡን ለመማለድ አረጋዊው ጳጳስ ፍላቭያን ወደ ቁስጥንጥንያ ሲሄድ እርሱ ደግሞ ሕዝቡን በማጽናናትና በማረጋጋት ሥራ ላይ ተጠመደ።

ለብዙ ወራት በዘለቀው በዚህ የጭንቀት ወቅት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሕዝቡን በማጽናናት፣ ጥፋታቸውን ራሳቸው እንዲገነዘቡ በመማለድ፣ እንዲሁም ክፉ ምግባራትን እንዲተው በመምከር ተከታታይ ትምህርት አስተማረ። እነዚህም 21 ተከታታይ ስብከቶች «ትምህርት በእንተ ምክንያተ ሐውልታት»[11] ተብለው ይታወቃሉ። እንዲህ የተሰየሙት ለስብከቶቹ ምክንያት ከሆነው ከንጉሡ ሀውልቶች መሰባበር ነው። «እነዚህ ስብከቶች» ይላል አንድ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ሊቅ «በታሪክ ተተተው ከተሄዱት ሥራዎች ተወዳዳሪ የላቸውም»። ተስፋ ቆርጠውና ተሸብረው የነበሩትን የአንጾኪያ ከተማ ሕዝብ ካጽናናና ካረጋጋ በኋላ በሕዝቡ ዘንድ ተለምደውና ተንሰራፍተው የነበሩትን ስህተቶች ወደ ማስተካከል ቀጠለ። በተለይም መሐላ መማልንና ሌሎች ስህተቶችን

[11] (Homilies on the Statues)

እንዲተው፣ እንዲሁም የዚህን ዓለም ጊዜያዊነትና ከንቱነት ያስተውሉ ዘንድ በአጽንኦት አስተማረ።

እነዚህ ትምህርቶች የተሰበኩት በ387 ዓም. በጾመ ኢያሱስ (ዐቢይ ጾም) ነው። የእነዚህ ትምህርቶች አንዱ ውጤት የሆነው ብዙ ቁጥር ያላቸው ብዙ አረማውያን ወደ ክርስትና መግባትና መጠመቅ ነበር። አስጨናቂ የነበረው የችግር ጊዜ በቅዱስ ዮሐንስ ስብከትና ድካም በእግዚአብሔር ፈቃድ ቤተ ክርስቲያን ጥሩ ፍሬ ያፈራችበት ሆኖ አለፈ። ንጉሡም በሽምግልና ዕድሜው ወደ ቁስጥንጥንያ በሄደው በጳጳስ ፍላቭያን ምልጃ ለከተማዋና ለሕዝቧ ይቅርታ አደረገ። ንጉሥ ቴዎዶስዮስ ኃይለኛና ቁጡ የነበረ ቢሆንም ለቤተ ክርስቲያን አባቶች (ለጳጳሳት) ታላቅ ክብሬታ ነበረው። በሌላም ጊዜ በተሰሎንቄ ሰዎች በጅምላ መጨፍጨፍ ምክንያት የሚላን ጳጳስ የነበረውን የቅዱስ አምብሮስን ተግሣፅ ራሱን ዝቅ አድርጎ በትሕትና ተቀብሏል።

በመጨረሻም ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በ21ኛው ስብከቱ ላይ ጳጳሱ ፍላቭያን ከንጉሡ ዘንድ ምሕረትን ይዞ መምጣቱን ለሕዝቡ ተናገረ። ከመድረኩም ለንጉሡ የተላከውን የምልጃ ደብዳቤ አነበበ። ይህ ደብዳቤ ንጉሡ ቴዎዶስዮስን እንዲያለቅስ ያደረገው ሲሆን በማርቀቁ ሂደት የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ እጅ ያለበት ይመስላል። ይህ ተፈጥሮ የነበረው ችግር በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የማስተማር ሂደት ላይ ወሳኝ ሚና ነበረው። በዚህ አስጨናቂ ወቅት ሳይለያቸው ስላጽናናቸውና ስላስተማራቸው ሕዝቡ ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የልቡናውን በር እስከ መጨረሻው የከፈተበትና ከዚያ በኋላ ምንም ነገር ቢላቸው የሚላቸውን ሁሉ ለመቀበል ልባቸው ለእርሱ የለሰለሰ መሬት የሆነበት ሁኔታ ነበር።

ለድሆች ምጽዋት መስጠትንና ችግረኞችን ማሰብን በአጽንዖት ያስተምር ነበር። ለድሆች መንፈሳዊና ቁሳዊ ፍላጎቶች በጣም ያስብና የሚቻለውን ሁሉ ያደርግ ነበር። ሀብትና ሥልጣንን መከታ በማድረግ የሚፈጸሙ ግፎችን አጥብቆ ያወግዝ ነበር። ድሀ ሲገፋ ካየ ከራሱ ከተገፋው ድሀ በበለጠ በማዘንና በመቆርቆር ግፍ ፈጻሚውን ማንም ይሁን ማን ይገሥጻል፤ የወሰደውን እንዲመልስ፣ ያደረገውን ጥፋት አውቆ ከክፉ ግብሩ እንዲመለስ ይመክረዋል። እነዚህ ከ386-398 ድረስ የነበሩት ዓመታት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ወንጌልን በማስተማር ረገድ ከፍተኛ ሥራ የሠራባቸውና ዛሬም ድረስ ያሉትን እጅግ በጣም ጠቃሚና ተወዳጅ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜዎችንና ሌሎች ተዛማጅ ጽሑፎቹን የሠራባቸው ወርቃማ ጊዜያት ነበሩ።
የሕይወቱ ቅድስናና የትምህርቱ ተወዳጅነት ተደጋግፈው ያማረና የሠመረ ውሕደት ፈጠሩ። ከመቼውም ጊዜ በላይ ማንም ሊስተካከለው

በማይችል ሁኔታ በጣዕመ ስብከቱ የቤተ ክርስቲያንን የስብከት አደባባይ አስዋበ። በአጠቃላይ አንጾኪያ የነበረባቸው ዓመታት ብዙ ሥራ የሠራባቸውና በሕይወቱ ውስጥ ደስተኛ የነበረባቸው ጊዜያት ነበሩ ማለት ይቻላል። ብዙዎቹን የቅዱሳት መጻሕፍት የትርጓሜ ሥራዎቹንና ልዩ ልዩ ጽሑፎቹን የሠራው ከዲቁና ጊዜው አንሥቶ አንጾኪያ በነበረባቸው በእነዚህ ዐሥራ ስድስትና ዐሥራ ሰባት ዓመታት ውስጥ ነው።

የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን የነበረችበት ሁኔታ

የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን ለሰማንያ አምስት ዓመታት ያህል (330-415 ዓ.ም) በኑፋቄና በመከፋፈል ስትታመስ ነበር። አርዮሳውያን ዋና ራስ ምታት የነበሩ ሲሆን ኦርቶዶክሳውያኑም ከሁለት ተከፍለው ነበር፤ የዚህ ችግር መንስኤና ገጽታ ምን ነበር?

በ325 ዓ.ም. በኒቅያ ከተሰበሰቡትና አርዮስንና አርዮሳዊነትን ካወገዙትና የጉባኤው መሪ ከነበሩት አባቶች አንዱ የነበረው የአንጾኪያው ጳጳስ ኤዎስጣቴዎስ ነበር። እርሱም አርዮሳውያንን በቃልም በጽሑፍም ይዋጋቸው የነበረ የቅዱስ አትናቴዎስ አጋዥና ጠንካራ ኦርቶዶክሳዊ አባት ነበር። ነገር ግን ከኒቅያ ጉባኤ ከትንሽ ጊዜ በኋላ አርዮሳውያን የመንግሥት ድጋፍ እያገኙ ስለሄዱ ኦርቶዶክሳዊያን አባቶችን በሰበብ በአስባቡ እያመካኙ ከየመንበራቸው ሲያሳድዷቸው ኤዎስጣቴዎስንም በ330 ዓ.ም. በንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ትእዛዝ የአንጾኪያን መንበር እንዲለቅ ተደረገ። ያከብሩትና ይወዱት በነበረው አባታቸው ላይ በተደረገው ግፍ የአንጾኪያ ምዕመናን ጦር እስከማንሣት ሲደርሱ የነበረ ቢሆንም እርሱ ግን ይህን እንዲተውና በኦርቶዶክሳዊት ሃይማኖታቸው እንዲጸኑ መክሯቸው ከብዙ ካህናት ጋር በፀጥታ ወደ ስደቱ ሄደ። የእርሱ ተከታዮች አንጾኪያ ላይ በስሙ «ኤዎስጣቴዎሳውያን» ተብለው በመለየት በአርዮሳዊውያን የሚሾሙባቸውን ጳጳሳት አንቀበልም እያሉ ቆዩ።

በኤዎስጣቴዎስ ጊዜ አንጾኪያ የኦርቶዶክሳዊነት ዋና ማዕከልና መነኻሪያ ነበረች። ነገር ግን እርሱ ከተሳደደ በኋላ በቦታው የተተኩት አርዮሳዊ ዝንባሌ የነበራቸውና አንዳንዶቹም በግልጥ አርዮሳውያን እየሆኑ መጡ። ቤተ ክርስቲያን ከአርዮሳውያን ጋር ከባድ ትግል ላይ በነበረችበት በዚህ ወቅትም እንደሚሾሙት ሰዎች ሃይማኖትና እንደ ነገሥታቱ ድጋፍ በአንጾኪያ መንበር ቶሎ ቶሎ መውጣትና መውረድ

ነበር። ኤዎስጣቴዎስ በስደት ላይ እያለ ከሞተ በኋላ በ360 ዓ.ም. ጉባኤ ተደርጎ በሁሉም ስምምነት መላጥዮስ ለአንጾኪያ መንበር በሊለበት ተመረጠ። መላጥዮስ ቅንና ንጹሕ የሆነ ጽኑ ሃይማኖተኛ አባት ነበር። አዲስ የተሾመው መላጥዮስ የሕዝቡን ፍቅርና አክብሮት አገኘ። የወደፊቱ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ፣ ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘእንዚናዙ፣ ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘኑሲስ፣ ቅዱስ ባስልዮስ ዘቂሳርያ ሁሉም ያከብሩትና ያመሰግኑት ነበር። በኤዎስጣቴዎስ ስም የሚጠሩት ግን መላጥዮስ በስምምነት ከተመረጠ በኋላም እንደ በፊቱ ዕውቅና አንሰጥም ብለው በልዩ ቡድንነታቸው ቀጠሉ።

ጠረኛ አርዮሳዊ የነበረው ንጉሥ ቈንስጣ ብዙ ጳጳሳትን እንዲገኙ በመጋበዝ ታላቅ ጉባኤ በአንጾኪያ ጠርቶ መላጥዮስ እንዲያስተምር አደረገ። ይህም መላጥዮስን ለመፈተን ነበር። ጳጳስ መላጥዮስም ጥልቅ የቅዱሳት መጻሕፍት እውቀት ያለው መሆኑ ግልጽ ሆኖ በታየበት ሁኔታ ኦርቶዶክሳዊ እምነቱን መሠከረ። ሕዝቡም በትምህርቱ፣ እንዲሁም ንጉሡን ሳይፈራ ኦርቶዶክሳዊ ሃይማኖቱን በመመሥከሩ በጣም ደስ ተሰኙበት[12]። አርዮሳውያንም እርሱን ለመበቀል ጊዜ አልፈጀባቸውም። አርዮሳዊው ንጉሥ ቈንስጣም ሰበብ ፈልጎ ገና በመንበሩ ላይ አንድ ወር እንኳ ያልቆየውን ጳጳስ መላጥዮስን በኦርቶዶክሳዊነቱ ምክንያት አሳደደው። ይህ የመላጥዮስ ስደት በአንጾኪያ ኦርቶዶክሳውያን መካከል ረዘም ላለ ጊዜ የዘለቀ መለያየት ለመፈጠሩ ምክንያት ነበር። ጳውሊኖስ የሚባል ቄስ ኤዎስጣቴዎሳዊያንን ሲመራ ፍላቭያንና ዳያድርስ ደግሞ በስደት ላይ ያለውን የመላጥዮስን መንጋ ይመሩ ነበር።

በአንጾኪያ በየቤተሰቡ ውስጥ አንዱ በመላጥዮስ ስም ይሰየም ነበር። ምስሉ በጣት ቀለበት፣ በቤት ግድግዳ ላይ ወዘተ ይሳል ነበር። ከጥቂት ወራት በኋላ ንጉሥ ቈንስጣ በድንገት ሲሞት ተተኪው ንጉሥ ጁሊያን የቈንስጣን የስደት ዐዋጅ በመሻር የተሰደዱትን አባቶች ወደየመንበራቸው እንዲመለሱ አደረገ። መላጥዮስም ወደ አንጾኪያ

[12] ቅዱስ መላጥዮስ አስተምሮ ሲጨርስ ምዕመናን የትምህርቱን ማጠቃለያ ጠየቁት። እርሱም ሦስቱን ጣቶቹን ወደ ሕዝቡ ካወጣ በኋላ አንደገና ሁለቱን ጣቶቹን ወደ እርሱ መልሶ «በሕሊናችን ሦስት አካላትን (Three Persons) እናስባለን፣ ነገር ግን አንድን አምላክ ብቻ እንደምናስብ ነው (አንድ አምላክ እንላለን» አላቸው። ("Three Persons are conceived in the mind but it as though we addressed one only".) ይህም አንጎላለጽ ዝነኛና የታወቀ ምልክትና መግባቢያ ሆነ። ቅዱስ መላጥዮስ ስለ ክርስቶስ ሃይማኖት ሲሉ ስደት፣ ግዞት፣ ግርፋት፣ ድብደባና ልዩ ልዩ ዓይነት መከራ ከተቀበሉ፣ ነገር ግን በዚህ ሂደት ካልሞቱ መስካሪ ሰማዕታት (ሰማዕታት ዘእንበለ ክዕወተ ደም - (Confessors)) ወገን የሚመደብ አባት ነው።

መንበሩ ተመለሰ:: ሆኖም ተፈጥሮ በጠበቀው ክፍፍል ምክንያት ሁኔታዎች አስቸጋሪ ሆነው አገኛቸው:: በ362 ዓ.ም. የእስክንድርያ ጉባኤ ልዩነቱን ለማስወገድና ዕርቅ ለመፍጠር ቢሞክርም አልተሳካለትም:: ሁለቱም ወገኖች ከያዙት አቋም ፍንክች የማይሉ ሆኑ:: ሁለቱን ወገኖች ለማስታረቅ ይሞክሩ ከነበሩት ሰዎች ፈሊጥ ማጣትና አላስፈላጊ ግፊት የተነሣም ልዩነቱ ሰፋ፣ የሰላምና የአንድነትን ተስፋም እየራቀ ሄደ:: በሁሉም ስምምነት የተመረጠው ጳጳስ መላጥዮስ እስኪመለስ እንደመጠበቅ፣ ለተደጋጋሚ ጥያቄያቸው እጅ በመስጠት መላጥዮስ በስደት ላይ እያለ ካግሊያሪ የተባለ ከሌሎች ሁለቶች ጋር በመሆን የኤዎስጣቴዎሳውያን ቡድን መሪ የነበረውን ጳውሊኖስን ጳጳስ አድርጎ ሾመው:: ይህ ጥንቃቄ የጎደለው ድርጊት በጣም አሳዛኝ ነበር፤ ምክንያቱም ክፍፍሉን ካለበት ደረጃ የበለጠ በማክበድ መፍትሔውን የበለጠ አወሳሰበው::

መላጥዮስ አሁንም መጀመሪያ ከስደት መልሶት በነበረው፣ በከሃዲውና የጣዖት አምልኮ ዋና ጠበቃ በነበረው በንጉሥ ጁሊያን (361-363 ዓ.ም.) እንደገና ተሳደደ:: ሆኖም አሳዳጁ ንጉሥ ጁሊያን በድንገት' ስለተቀሰፈ በቦታው ጆቪኒያን (363-364) ነገሠ:: ንጉሡ ጆቪኒያንም ጳጳስ መላጥዮስን አንጾኪያ ላይ ተገናኘው፤ በታላቅ ክበሬታም አከበረው:: ወዲያውም በንጉሡ ትእዛዝ የእስክንድርያው ፓትርያርክ ቅዱስ አትናቴዎስ (328-373 ዓ.ም.) ወደ አንጾኪያ መጥቶ ከእርሱ ጋር ኅብረትና አንድነት እንዲኖረው የሚፈልግ መሆኑን ለመላጥዮስ ገለጸለት:: ነገር ግን መላጥዮስን መካሪዎች በክፉ መከሩትና ለቅዱስ አትናቴዎስ መልስ ሳይሰጠው ዘገየ:: ቅዱስ አትናቴዎስም ገና ለጵጵስናው ዕውቅና ካልሰጠው ከጳዉሊኖስ ጋር ኅብረት ያለው መሆኑ ተነገረ::

እንዲህም ሆኖ ቅዱስ አትናቴዎስ ለመላጥዮስ የነበረው በጎ አመለካከት አሁንም አልተለወጠም ነበር:: ሆኖም ቅዱስ አትናቴዎስ በመላጥዮስ በሃይማኖቱ ኦርቶዶክሳዊነት የነበረው እምነትና ለእርሱ የነበረው በጎ አመለካከት ከእርሱ በኋላ በእርሱ ቦታ በመንበሩ በተተካው በጴጥሮስ 2ኛ (373-378 ዓ.ም.) አልነበረም:: እንዲያውም ፓትርያርክ ጴጥሮስ በግልጽ መላጥዮስ መናፍቅ ነው ይል ጀመር:: መላጥዮስ በኦርቶዶክሳዊነቱ ሊቀበሉትና ዕውቅና ሊሰጡት ይገባቸው በነበሩት በእስክንድርያና በሮም በእነርሱው ለረጂም ጊዜ ጥያቄ ላይ ሲወድቅና ዕውቅና ሲነፈገው ቆየ:: በመላጥዮስ መሪነት የ26 ጳጳሳት ጉባኤ በአንጾኪያ መደረጉ ጥሩ ውጤት ያስገኘ ቢመስልም የጳዉሊኖስ ነው የተባለ በራሪ ጽሑፍ መሠራጨት በመላጥዮስ ኦርቶዶክሳዊነት ላይ ጥርጣሬ አስነሣ:: በዚህም ላይ አዲስና ያልተጠበቁ ችግሮች ብቅ አሉ::

የንጉሥ ጆቪኒያን ሞት አርዮሳዊነት ኃይል እንዲያገኝ በማድረግ አዲስ ስደት በንጉሥ ቫሌንስ (364-378 ዓ.ም.) እንደገና ተጀመረ:: በዚህም ላይ በእስክንድርያና በአንጾኪያ መካከል የነበረው የለዘበም ቢሆን የዘለቀ ፉክክር በጉዳዩ ላይ ራሱን የቻለ ሚና ነበረው:: በምሥራቅ ያሉ የተለያዩ ጳጳሳት የመላጥዮስን መሪነት በመቀበል ድጋፋቸውን ሰጡት:: በ379 ዓ.ም አንድ መቶ ሃምሳ ጳጳሳት በእርሱ ዙሪያ ተሰባሰቡ:: በ370 ዓ.ም ቅዱስ ባስልዮስ በቂሣርያ መንበር ላይ ተሾመ፣ የመላጥዮስም ጠንካራ ደጋፊ ነበር:: ልዩ በሆነ ተሰጥኦ ቅዱስ ባስልዮስ በምሥራቁ ክፍል በቤተ ክርስቲያን ሰላምና አንድነት ለማምጣት አስቸጋሪ ያደረገውን የሁኔታውን ውስብስብነት በመረዳት በቅዱስ አትናቴዎስና በመላጥዮስ መካከል ሽምግልና ጀመረ:: ሆኖም መላጥዮስ አሁንም በንጉሡ ወደ አርሜንያ ስለተሳደደ ሁኔታውን አስቸጋሪ አደረገበት:: የቅዱስ ባስልዮስ መልእክተኛ ከቂሳርያ ወደ አርሜንያ፣ ከአርሜንያ ወደ እስክንድርያ፣ ከዚያም ወደ ሮም መሄድ ነበረበት:: በሁኔታዎቹ አስቸጋሪነት ላይ የነበረው የመገናኛ ዝግመት ተጨማሪ መሰናክል ነበር::

ቅዱስ አትናቴዎስ በቅዱስ ባስልዮስ የሽምግልና ጥረት ውጤት ይገኛል ብሎ ተስፋ አድርጎ ነበር:: ምክንያቱም በ363 ዓ.ም አንጾኪያ ሄዶ ሳለ የገጠመው ነገር ቢኖርም ቅንና እርቆ አሳቢ የሆነውና ዓላማውና ሕሊናው ሁሉ ለክርስቶስ ሃይማኖት መጠበቅና ለቤተ ክርስቲያን አንድነት እንጂ የግል ክብርና ሌላ ፍላጎት ለእርሱ ጉዳዩ አልነበረም:: ሆኖም ግን እርሱ ታላቅ የሆነ ተጋድሎውን ፈጽሞ በ373 ዓ.ም ስላረፈ የተጀመረው ጥረት ተቋረጠ:: ይባስ ብሎ በቅዱስ ባስልዮስ የተጀመረው የዕርቅ ጉዳይ ዋና አንቀሳቃሽና መልእክተኛ የነበረው ሰው የእነ ጳውሊኖስን ጎራ ተቀላቀለ:: የሮማው ፓትርያርክ የነበረው ዳማስቆስ እና ሌሎችም በአንጾኪያና በምሥራቁ ክፍል ያለውን የተወሳሰበ ሁኔታ ለመረዳት ካለመቻላቸው የተነሣ ችግሩን በማርገብ ፋንታ ያወሳሰቡት ሄዱ:: የሮማው ሊቀ ጳጳሳት ለጳዉሊኖስ ጵጵስና ዕውቅና በመስጠት፣ የእርሱ የምሥራቋ ቤተ ክርስቲያን እንደራሴ ያደረገው መሆኑን ገለፀ::

ሁኔታዎች አሳዛኝ እየሆኑ ቢሄዱበትም ቅዱስ ባስልዮስ መፍትሄ መሻቱን አላቋረጠም:: ሮምና እስክንድርያም በአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያንና በዙሪያዋ ያሉትን የተወሳሰቡ ግላዊና ብሔራዊ ጉዳዮችና ፍላጎቶች አልተረዱትም፤ እንዲሁም ኦርቶዶክሳውያኑ እየደረሰባቸው የነበረውን ስደትና እየተቀበሉት የነበረውን መከራ አልተገነዘቡላቸውም:: ይህንን ሁኔታ ለመፍታት መቀራረቡና ጥሩ ኣስታራቂዎች ያስፈልጉ ነበር:: ሆኖም ይህ ባለመገኘቱ ችግሩ ቀጠለ:: በ378 ዓ.ም ቅዱስ ባስልዮስ

ሲደክምለት የነበረው መቀራረብ ደህና ሊባል የሚችል ውጤት አስገኘ:: መላጥዮስም ከተሰደደበት እንደገና በ378 ዓ.ም (ያሳደደው ንጉሥ ቫሌንስ ሲሞት) ተመለሰ:: ሆኖም በስደትና በመንገላታት እንዲሁም በልዩ ልዩ መከራ ለደከመውና በዕድሜ ለሸመገለው አባት በኦርቶዶክሳውያኑ መካከል የነበረውን ልዩነት ለማስወገድ ከባድ ሥራ ነበር:: በ379 ዓ.ም የኦርቶዶክስ ሃይማኖት በአርዮሳዊነት ላይ ድል ማድረጉን ለማወጅ አንድ መቶ ሃምሳ ጳጳሳት የተገኙበት ጉባኤ በመላጥዮስ ሰብሳቢነት ተደረገ:: ይህም የእምነት መግለጫና የኦርቶዶክሳዊነት ድል ማድረግ በ381 ዓ.ም. በቁስጥንጥንያ ዓለም አቀፋዊ ጉባኤ የቤተ ክርስቲያን ውሳኔ ሆነ::

የክፍፍሉ ፍጻሜ ቅርብ ነበር:: የአንጾኪያን ቤተ ክርስቲያን ከሁለት የከፈሏት ሁለቱም ኦርቶዶክሳውያን ስለነበሩ መፍትሔውም ከሁለቱ አንዱ ቀድሞ ሲሞት ወደኋላ የቀረው ሁለቱን ጠቅልሎ አንድነትን መፍጠር ነበር:: መላጥዮስ ይህ ጥሩ መፍትሄ እንደሚሆን አስቀድሞ ተገንዝቦ ስለነበር ይህንን አሳብ ለጳውሊኖስ አቀረበ:: ሆኖም ይህ የወንድማዊና የሰላም አሳብ ምንም ዓይነት የስምምነትም ሆነ ሁኔታውን የመፍታት ፍላጎት ባልነበረው በጳውሊኖስ ውድቅ ተደረገ:: መላጥዮስ በ381 ዓ.ም የቁስጥንጥንያን ጉባኤ በሊቀ መንበርነት መምራት ከጀመረ በኋላ በድንገት ዐረፈ:: ዕረፍቱም የታሰበውን የአንድነት ተስፋ በእንጭጩ አስቀረ:: አስከሬኑም ከቁስጥንጥንያ ወደ አንጾኪያ መጥቶ በታላቅ ክብርና ሥነ ሥርዓት ሆኖ ቀደም ብሎ የአንጾኪያ ጳጳስ በነበረው በሰማዕቱ በቅዱስ ባቢላስ አጠገብ ተቀበረ:: እርሱም ዕረፍቱ መቃረቡን የተረዳ በሚመስል መልኩ ከትንሽ ቀናት ቀደም ብሎ አንድነት የማምጣትን አስፈላጊነት በአጽንዖት ሲናገርና ሲያሳስብ ነበር::

ሆኖም በመላጥዮስ መንበር ፍላብያን ተተካ:: እስክንድርያና ሮምም በፊት እንዳደረጉት ከጳውሊኖስ ወገን በኩል በመሆን ለፍላብያን ዕውቅና አልሰጡም:: ልዩነቱም በዚሁ ቀጠለ:: በተለይ የሕይወት ዘመኑን ሁሉ ከአርዮሳውያን ጋር በመታገል የኦርቶዶክስ ሃይማኖት ጠበቃ የነበረው ቅዱስ አትናቴዎስ የነበረው ቅንና ደግ አስተሳሰብ፣ በግሉ የሚጠሉት እንኳ ቢሆኑ ኦርዶክሳውያን እስከሆኑ ድረስ ከማንም ጋር አንድነትና ሰላም ለመፍጠር የሚቻለውን ሁሉ ከማድረግ ወደኋላ የማይለው የእርሱ ማረፍና የተከታዮቹ የእርሱን አሳብና መንገድ አለመጋራት በእስክንድርያ በኩል ከአንጾኪያ ጋር ለነበረው ችግር ዋናው ምክንያት ነበር::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በዚህ ጊዜ በአንጾኪያ ያስተማረ ነበር:: በአንጾኪያ በኤዎስጣቴዎስ የቀድሞ ታላቅነት ብቻ እንዲሁም ከሮም

በነበራቸው ድጋፍ የተኩራሩ ቁጥራቸው ትንሽም ቢሆን ችግር ሲፈጥሩ የነበሩ ኤዎስጣቴዎሳውያንን ድርጊታቸው ትክክል አለመሆኑን ያስረዳ ነበር:: የጳውሊኖስን የጵጵስና ሹመትም ሕጋዊና ዋጋ ያለው ነው ብሎ አይቀበልም ነበር:: የአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያን ለብዙ ጊዜ አጥታው የነበረውን ሰላም እንድታገኝ ያደረገውም እርሱ ነው:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የመላጥዮስ ተተኪ የሆነውን ፍላብያንን ከእስክንድርያና ከሮም ጋር በ398 ዓ.ም. አስታረቀ:: የፍላብያን ተተኪ አሌክሳንደር ደግሞ ኤዎስጣቴዎሳውያንን በ415 ዓ.ም. ወደ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን መለሳቸው:: በአንጾኪያ ቤተ ክርስቲያንም ከብዙ ጊዜ ልዩነትና ችግር በኋላ ፍቅርና አንድነት ሆነ::

5. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ - የቁስጥንጥንያ ፓትርያርክ (398 - 404 ዓ.ም.)

ነገሮች በተለመደው ሁኔታ ቢሄዱ ኖሮ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የሚሆነው የአንጾኪያው ጳጳስ የፍላብያን ተተኪ ነበር:: ነገር ግን በ397 ዓ.ም. የቁስጥንጥንያ ፓትርያርክ የነበረው ኔክታርዮስ[13] ዐረፈ:: በዚህ ጊዜ አሁን ክፍት በሆነው በሮማ ምሥራቃዊ ግዛት ዋና ከተማ በቁስጥንጥንያ መንበር ለመሾም በገሃድም ሆነ በስውር አጠቃላይ የሆነ ሽኩቻ ነበር:: ከትንሽ ወራት በኋላ በመንበሩ ለመተካት ሲናፍቁ የነበሩትን ጳጳሳት የሚያስደነግጥ ነገር ተሰማ:: ንጉሡ አርቃዴዎስ በሚኒስትሩ በዩትሮጲየስ ምክር ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ከአንጾኪያ ከተማ ሕዝቡ ሳይሰማና ሳያውቅ በቶሎ ወደ ቁስጥንጥንያ እንዲሰደው የሚያዝ መልእክት ለአንጾኪያ ገዢ መላኩ ተሰማ:: የአንጾኪያ ምዕመናን አባታችንን አንሰድም ብለው ረብሻ እንዳያስነሱና ከእርሱም ሆነ ከሌላ የሚመጣን ተቃውሞ ዋጋ ቢስ ለማድረግ በዘዴ ከከተማው እንዲወጣ ከተደረገ በኋላ ከቤተ መንግሥት በተላከ አጃቢ ኃይል በአስቸኳይ ወደ ቁስጥንጥንያ ተወሰደ::

የአንጾኪያ ገዢ የነበረው ሰው የንጉሡ ትእዛዝ እንደደረሰው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ከከተማው ውጭ ወደሚገኝ ቤተ ክርስቲያን አብሮት እንዲሄድ ጠየቀው:: በእርሱ ሠረገላ ላይ እንደተቀመጠለትም ወዲያውኑ በፍጥነት ወደ ቁስጥንጥንያ ሊወስዱት ተዘጋጅተው የሚጠብቁ መኳንንት ወደነበሩበት ወደ ቁስጥንጥንያ ወደሚወስደው ጎዳና ይዞት ሄደ:: በቤተ ክርስቲያን ታሪክና በቅዱሳን መዝገብ የጎላና ደማቅ ስምና ክብር ሊያሰጡት ወዳሉት የፈተናዎችና የተጋድሎዎች መድረክ በዚህ ዓይነት ድንገተኛ ሁኔታ ተወሰደ::

[13] የቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘ ንዚናንዙ ወራሴ መንበር

ወደ·ትና ለምን እንደሚወስዱት ያወቀው ቁስጥንጥንያ ከደረሰ በኋላ ነበር:: እንዲህ ባለ ሁኔታ ያለ ፈቃዱና ያለ ውዴታው፣ ፈቃደኝነቱ እንኳ ሳይጠየቅ በድንገት የቁስጥንጥንያ ሊቀ ጳጳሳት እንዲሆን ተደረገ:: የካቲት 26 ቀን 398 ዓ.ም. ብዙ ጳጳሳት ባሉበት በታላቅ ሥነ ሥርዓት በቁስጥንጥንያ መንበር ላይ 23ኛው የእስክንድርያ ፓትርያርክ በነበረው በቴዎፍሎስ እጅ ተሾመ:: ቴዎፍሎስም ያለ ውዴታው በንጉሡ በአርቃዴዎስ ትእዛዝ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ለመሾም ተገደደ:: ቴዎፍሎስ በቁስጥንጥንያ መንበር ላይ ለማሾም የራሱ ዕጩ አዘጋጅቶ የነበረ ቢሆንም ይህን ማድረግ እንደማይችል በመረዳቱ የንጉሡን ትእዛዝ ፈጸመ:: በዚያም ላይ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን አልሾምም ለማለትና ለመበቀል አሁን እንዳልተመቸው አይቶ ጥሩ ወቅትና አጋጣሚ እስኪያገኝ ድረስ ጠላትነቱን በልቡ ጠበቀ::

ይኽ ለውጥ ድንገተኛ የመሆኑን ያህል ከባድም ነበር:: ምቾትና ድሎት የዕለት ተዕለት ሕይወቱ በሆኑበት፣ ኃጢአትና ግፍ እንደ ቀላል በሚታዩበት፣ በሰው ደምና ሕይወት ተረማምዶ ወደ ሥልጣን መውጣትና ሥልጣንን ማስጠበቅ የጀግንነት መገለጫና ጀብድ ተደርገው በሚወሰዱበት ቤተ መንግሥት አጠገብ መሾም ቀላል ነገር አልነበረም::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በቁስጥንጥንያ መንበር ላይ ሲሾም የሚያሳይ ሥዕል

አዲስ የተሾመው ሊቀ ጳጳሳት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መጀመሪያ ያደረገው ነገር ከላይ እንደተገለጸው ለብዙ ጊዜ ዘልቆ የነበረውን የአንጾኪያን ቤተ ክርስቲያን ችግር መፍታት ነበር:: በዚህም በአንጾኪያው ጳጳስ በፍላቪያንና በሮምና በእስክንድርያ መካከል ዕርቅና አንድነት እንዲፈጠር አደረገ:: በዚህም የምሥራቁና የምዕራቡ የክርስትና ዓለም የቀድሞ አንድነት ተመለሰ::

የቁስጥንጥንያ ከተማ በታላቁ ቆስጠንጢኖስ በ330 ዓ.ም. የተመሠረተች ስትሆን የሮማ ግዛት ምሥራቃዊ መናገሻ ከተማ ተደረገች:: እንዲሁም ከምሥራቃውያን የቤተ ክርስቲያን መናብርት የቀዳሚነት ደረጃ ተሰጣት (ከእስክንድርያ መንበር ቀዳሚ ሆነች):: በ381 ዓ.ም. የተካሄደው ሁለተኛው ዓለም አቀፋዊ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤ የኒቅያ ጉባኤ ኦርቶዶክሳዊ ሃይማኖት በአርዮሳዊ ኑፋቄ ላይ ድል ማድረጉን ከማወጁ ጋር ለቁስጥንጥንያ (የአዲሲቷ ሮም) ሊቀ ጳጳስ በክብርና በመዓርግ ከጥንታዊቷ ሮም ቀጥሎ የሁለተኛነት ደረጃ ሰጠ::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ይህን ከባድ የእረኝነት ኃላፊነትና የክርስቶስ አደራ እንደ ተሸከመ በሥነ ምግባር ዘቅጦ ከነበረ ኅብረተሰብና የተበላሸ የሕይወት ልምድ ከነበራቸው የዘመኑ ባለጸጎችና ባለሥልጣናት ጋር ጽድቅንና ውነትን በኃጢአት ላይ ለማንገሥና የሚጠበቅበትን ተገቢ ሥራ ለመሥራት በመንፈሳዊ ቆራጥነት ተነሣ:: ቤተ ክርስቲያን እውነተኛና ቆራጥ አባት በሚያስፈልጋት ወቅተ ላይ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያዘጋጀው አባት ነበር::

የለውጥና የማስተካከል አስፈላጊነት ፀጣም ግልጽ ነበር:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የማጥራቱንና የማስተካከሉን ሥራ ከላይ ጀመረ::[14] እውነተኛእና ርቱዕ የሆነ ትምህርቱንና ገዳማዊ ሕይወቱን በቁስጥንጥንያ መንበረ ጵጵስናም ቀጠለ:: በመንበረ ጵጵስናው ውስጥ የነበሩትን ውድና ጌጠኛ የውስጥ ዕቃዎችንና ቁሳቁሶችን በመሸጥ ገንዘቡ ለድሆችና ለሐኪም ቤቶች ጥቅም እንዲውል አደረገ:: ለቤተ ክርስቲያን ፋይዳ ያልነበራቸውን ወጪዎች ሁሉ አስቀረ:: ትህርምታዊ የገዳም ሕይወቱን በመንበረ ጵጵስናውም በመቀጠል ከእርሱ በፊት በመንበረ ጵጵስናው ግቢ ውስጥ ይደረጉ የነበሩ ድግሶችንና ግብዣዎችን አስቀረ:: የእራትና ልዩ ልዩ ግብዣ ሲጠራም አይቀበልም ነበር:: በመንበረ ጵጵስናው ግቢ ብዙ ሰው ማንጋጋትንና አጀብ ማብዛትን አስቀረ፤ ሌሎች ነገሮችንም በጣም አስፈላጊ ወደ ሆኑት ብቻ ቀነሰ:: የመንበረ ጵጵስናውን ገቢና ገንዘብ ብዙውን ለድሆችና ለሐኪም ቤቶች አገልግሎት እንዲውል አደረገ:: በፊት በገዳም ሲኖር ከነበረው ሕይወት ብዙም ያልተለየ ሕይወትን ቀጠለ::

ካህናትን በተመለከተ ደግሞ ምግባረ ብልሹና ሥርዓት የለሽ ካህናትን እንዲስተካከሉና ሥርዓት እንዲይዙ አደረገ:: እርሱ ፓትርያርክ በሆነበት ዘመን የሕዝቡና የገዢዎቹ ብቻ ሳይሆን የከተማዋ ካህናትም ሕይወታቸው

[14] ጳላድዮስ ምዕ. 5

በምቾትና በመቀማጠል የተበላሸ ስለነበር የሰላ ትችትና ነቀፌታ ይሰማባቸው ነበር። በተለይም ካህናትን በመጀመሪያ በድንግልና ለመኖር የወሰኑ ቤታቸውን የሚጠብቁና የሚራዷቸው ደናግል ሴቶች ጋር በአንድ ቤት የመኖር ልማድ ነበራቸውና ይህ ልማድ ተገቢ ያልሆነና ቤተ ክርስቲያንን የሚያስነቅፍ በመሆኑ ሊተው እንደሚገባ በአጽንዖት ነገራቸው። ይህም ከካህናት መካከል ፍቅረ እግዚአብሔር የሌላቸውንና በራሳቸው ምኞት የሚነዱትን አስቆጣ።[15]

እንዲሁም ካህናት ከገንዘብ ፍቅር ርቀው የክርስቶስን መንጋዎች በትጋት እንዲጠብቁና ሕይወታቸውን ሥርዓት ባለው መልኩ በመምራት ለመንጋው መልካም አርአያ ይሆኑ ዘንድ ከአስተሳሰብ ጀምሮ ሕይወታቸውን ለመለወጥ ብዙ ደከመ። ከዚያም በነውርና በወንጀል ድርጊታቸው ቤተ ክርስቲያንን ያስነቅፉ በነበሩ በሌሎች ካህናት ላይ ተገቢውን የማስተካከያ እርምጃ ወሰደ። ሁለት ዲያቆናትን (አንዱን በግድያ ወንጀል ሁለተኛውን ደግሞ በዝሙት ምክንያት) ከክህነት መዓርግ ሻራቸው። ከየአካባቢው ተጋብዘው የሚመጡ ሰባክያንን፣ «በነጻ የተቀበላችሁትን በነጻ ስጡ» ተብሏልና ወንጌልን በማስተማራችሁ ወደየመጣችሁበትና በቋሚነት ወደምታገለግሉበት ቤተ ክርስቲያን ስትመለሱ ገንዘብና ምድራዊ ጥቅም አትቀበሉ ይላቸው ነበር። ቀጥሎም ሌሊት በሚደረገው ጸሎት (ሊጦን) እንዲሳተፉ ካህናቱንና ሕዝበ ክርስቲያኑን አሳሰበ። ይህም ሌሊቱን ሁሉ መተኛት የለመዱትን ሰነፎቹን ካህናት አስቆጣ።[16]

[15] የኒቅያ ጉባኤ (ቀኖና ቁጥር 3) እናት፣ እህት፣ አክስት ወይም ከመጠርጠር በላይ ከሆነች በስተቀር ጳጳሳት፣ ካህናት፣ ዲያቆናትና የቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች ከሴት ጋር በአንድ ቤት እንዳይኖሩ እንዲህ ዓይነት ልማድን ይከለክላል። ሌሎች የኋላ ጉባኤያትም ይህን እንዲተገበር አጽንተውታል። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በዚህ ልማድ ላይ ሁለት ትምህርቶችን አስተምሯል። በርግጥ በጊዜው ያን ያህል የጎላ በተግባር የደረሰ ችግር አለመኖሩን ይገልፃል። ሆኖም ግን ሐሜትና ነቀፌታ መምጣቱ የማይቀር መሆኑን ያስረዳል። እንዲሁም እንዲህ ዓይነት ሴቶች ብዙውን ጊዜ በኅብረተሰቡ ውስጥ እንዳሉት ወይዛዝርት የቅጥፈትና የብልጠት ሕይወት የሚመሩ እንደሆኑ አመልክቷል።

[16] በንጉሥ ቴዎዶስዮስ ቀዳማዊ ከኦርቶዶክሳውያን በስተቀር መናፍቃን በከተማዋ ውስጥ መሰብሰቢያ ቦታ እንዳይኖራቸው ስለተከለከሉ በቁስጥንጥንያ የነበሩ አርዮሳውያን በቡድን በቡድን ተከፋፍለው የረከሰ ምንነታቸውን የሚገልጽ መዝሙር እየዘመሩ ከከተማው ውጭ ወዳለው መሰብሰቢያቸው ይሄዱ ነበር። በመዝሙራቸውም «ሦስቱ አካላት አንድ አምላክ ናቸው የሚሉ ወዴት ናቸው?» የሚሉና ሌላም ጥላቻን የሚቀሰቅሱ ብዙ ሻካራ ነገሮችን ይሉና ያሰሙ ነበር። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከቤተ ክርስቲያን ልጆች መካከል በዚህ የአርዮሳውያን ድርጊት የሚሳቡና ከእውነት መንገድ የሚስቱ እንዳይኖር ስለሰጋ የቤተ ክርስቲያን ልጆች በተመሳሳይ ሁኔታ መዝሙር እየዘመሩ በከተማዋ እንዲዞሩ በማድረግ ለዚህ አጸፋታዊ የሆነ ኦርቶዶክሳዊ ስልፍ አዘጋጀ። ንግሥቲቱ አውዶክስያ ለዚህ ሥነ ሥርዓት መገልገያ ይሆኑ ዘንድ ከብር የተሠሩ የሻማ መቅረዞችን ሰጠች፣ ለዚህ አስፈላጊ የሆኑ ወጪዎችንም በሙሉ ቻለች። በዚህ ምዕመናንም የብር መስቀሎችን ይዘው መብራት ያበሩ መዘመርና መዘዋወር ጀመሩ። በዚህ ድርጊት ኦርቶዶክሳውያኑ በአጭር ጊዜ ውስጥ የአርዮሳውያኑን ድርጊት እንደሌለ አስኪቀጥር አደረሱት። በዚህ ጊዜ አርዮሳውያኑ በመቅናትና በመበሳጨት ኦርቶዶክሳውያንን በኃይል ማጥቃት በመጀመራቸው ከሁለቱም ወገን ደም ፈሰሰ። በዚህም ንጉሡ አርዮሳውያን በኅብረት እንዳይሰበሰቡ አገደ። ኦርቶዶክሳውያኑ ግን ይህን ማድረጋቸውን ቀጠሉ። ሶዞ. 6፥18

መነኮሳትን በተመለከተ ደግሞ ያን ግዜ በቁስጥንጥንያ ብዙ መነኮሳት ነበሩ። ከገዳማቸው እየወጡ በየቤተሰቡና በየመንደሩ የሚዞሩትንና ከተማ ለከተማ ይርመሰመሱ የነበሩትን መነኮሳት በገዳማቸው ተወስነው እንዲኖሩ አደረገ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ለመነኮሳት ከፍተኛ ፍቅርና አክብሮት ነበረው። ማንኛውም ኢፍትሐዊ ነገር እንዳይደረግባቸውና በደል እንዳይደርስባቸው የሚችለውን ሁሉ ያደርግ ነበር፤ እንዲሁም የሚያስፈልጋቸውንም ነገር ከማድረግ ወደ ኋላ አይልም ነበር። ነገር ግን የምንኩስናን ሕይወት ያስድባሉ በማለት ገዳማቸውን ትተው ከተማ ለከተማ የሚዞሩትን አይወድም ነበር። ወደ ቁስጥንጥንያ ከተማ በመምጣት ደጋጎችና ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ብዙ ገንዘብ ይሰጡ በነበሩ ብእሲተ ማውታዎች (ባላቸው የሞተባቸው ሴቶች)[17] ክርስቲያናዊ ደግነት የሚነግዱ መነኮሳትም ነበሩ።

ከካህናቱ በመቀጠልም ትኩረቱን ወደ መንጋው አደረገ። በአንጾኪያ ሳለ ያደርግ እንደነበረው አሁንም ማስተማሩን ቀጠለ። የባለጸጎችን ቅጥ የለሽ አኗኗርና መቀማጠል እንዲሁም የግብረ ገብነት ጉድለቶችንና በሴቶች ላይ ይታይ በነበረው መያጌጫ አለባበስ ላይ ደጋግሞ በአጽንኦት አስተማረ። በተለይም ደግሞ በወጣቶች ላይ እንኳ ቢታይ የሚያስጠላ ዓይነት አለባበስ ዕድሜያቸው በገፋ ብእሲተ ማውታ (ባላቸው የሞተባቸው ሴቶች) ይታይ ነበርና እነዚህን ከዕድሜያቸው እንኳ የማይማሩትን የድርጊታቸውን ሕፀፅ በማሳየት ይታረሙ ዘንድ አስተማረ። ከእነዚህ ሴቶች ውስጥ በቤተ መንግሥቱ ውስጥና በቅርብ ያሉ ነበሩ። የቁስጥንጥንያ የላዕላይ መደብ አባላት ከዚህ በፊት እንዲህ ያለ ጠንካራ ትምህርትና ስለ ክርስቲያናዊ ሕይወት ጥንቃቄ ጠንክር ያለና ጥብቅ የሆነ ሥነ ምግባራዊ ተግሣፅና ቋንቋ ሰምተው የሚያውቁ አይመስልም።[18] አንዳንዶች ትምህርቱና ተግሣፁ እነርሱን ለመንካት የታለመ እንደሆነ ያስቡ ነበር። በተለይም ተግሣፁ የበለጠ ተገቢና ትክክለኛ በሆነ መጠን ቁጣቸው እየጨመረ ሄደ። ሕዝቡ ግን በሚያስተምራቸው ትምህርት እጅግ በጣም ደስተኞች ነበሩ።

ድሆችንና ችግረኞችንም አልረሳም። በሊቀ ጵጵስናው የመጀመሪያ ዓመት ከመንበረ ጵጵስናው ወጭ በመቆጠብ አንድ ሐኪም ቤት አሠራ።19

[17] (widow)

[18] ከርሱ በፊት የነበረው ሊቀ ጳጳሳት ኔክታርዮስ የቤተ መንግሥት የቅርብ ሰውና የወይዛዝርትና የመኳንንት ወዳጅ ነበር። ኔክታርዮስ ከቤተ መንግሥትና ከከተማዋ ታላላቆች ጋር የነበረው የቅርብ ማኅበራዊ ግንኙነት የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ትምህርትና ሕይወት በፊት ከለመዱት አንጻር የማይመችና ሻካራ ሆኖ እንዲታያቸው የራሱን አስተዋጽኦ ሳያደርግ አልቀረም።

[19] የመጀመሪያው ሐኪም ቤት (ሆስፒታል) ፋቢዮላ በተባለች ክርስቲያናዊት እንደተመሠረተ ጀሮም (ይሩማሊስ) ይገልፃል። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ፣ በቂሣሪያ በጣም ትልቅ ሆስፒታል አሠርቶ የማስተዳደሩን ኃላፊነት ዕአንድ የዚያው አገረ ስብከት ጳጳስ አደራ የሰጠውን የቅዱስ ባስልዮስን አርአያ ተከተለ።

የነበረው የሕክምና ፍላጎት በጣም ከፍተኛ ስለ ነበር ሌሎች ሆስፒታሎችንም አሠራ። በእነዚህ ላይ ሁለት ደግ ካህናትን ኃላፊ አደረገ። እንዲሁም ሐኪሞችን፣ ምግብ አዘጋጆችንና ከደናግልና ከባለሊቶ ማውታዎች ሠራተኞችን እንዲንከባከቧቸውና በሚያስፈልጋቸው ሁሉ እንዲረዷቸው፤ እንዲሁም ወደ ከተማዋ የሚመጡ እንግዶች ቢታመሙ የህክምና ርዳታ እንዲያገኙ አደረገ።

ስለ ምጽዋት በየትምህርቱ አዘውትሮ ያስተምር ነበር። በአንድ ወቅት ስለዚሁ ሲያስተምር እንዲህ ብሏል፡-

> «የክርስቶስን አካል ልታከብሩት ትወዳላችሁ? መልሳችሁ አዎ ከሆነ ራቁቱን ሆኖ እያያችሁት አትለፉት! በየመንገዱ ራቁቱን ሆኖ በብርድ እየተሰቃየ አለና! እራቁቱን ሆኖ በብርድ እየተሰቃየ አልፋችሁት መጥታችሁ እዚህ ከቤተ መቅደስ በሐርና በወርቅ ባጌጠ ልብስ አታክብሩት። «ይህ ሥጋዬ ነው» ብሎ የተናገረው ክርስቶስ ራሱ «ተርቤ አይታችሁኝ አላበላችሁኝም» ያለው እንዲሁም «ከእነዚህ ከታናናሾች ወንድሞቼ ለአንዱ ያደረጋችሁት ለእኔ አደረጋችሁት» ያለውም ያው እርሱ ራሱ ነውና። ወንድምህ በረሃብ እየተሰቃየና የሞተ ቅዱስ ደሙ የሚቀዳበት ጽዋ በወርቅ ቢለበጥና ቢንቆጠቆጥ ጥቅሙ ምን ላይ ነው? አስቀድመህ የወንድምህን ረሃብ በማጥገብና ጥሙን በማርካት ጀምር፣ ከዚያ በኋላ በተረፈህ ገንዘብ ቤተ መቅደሱንና ንዋያተ ቅድሳትን እንዲሁ ማስጌጥ ትችላለህ።»

ባለ ጸጋዎችን ድሆችን የመርዳት ኃላፊነት እንዳለባቸው አስተማራቸው። ይህም ሁኔታ በጎዳናዎችና በቤተ ክርስቲያን ዙሪያ እና በሕዝብ መሰብሰቢያዎች ሁሉ የሚርመሰመሱትን ለማኞች እንዲበዙ አደረጋቸው። ነገር ግን በተራው ሕዝብ ዘንድ ቢወደድም ምግባረ ብልሹዎች በነበሩት ካህናትና በሀብታሞች እንዲሁም በባለ ሥልጣናት ዘንድ አልተወደደም። ገናም ቁስጥንጥንያ እንደመጣ በስተማረው አንድ ትምህርት ላይ «ለምች አዲሱን ለማንኳሰስ ሲሉ ያሰፉውን ያመሰግናሉ» አለ።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ገናና ኃጢአትን የሚያደርገውን ማንኛውንም ሰው ንጉሡና ንግሥቲቱም ቢሆኑ ሲገሥጽ መፍራት የሚባል ነገር አያውቅም። እርሱ የሚፈራው አንድ እግዚአብሔርን ብቻ ነው። ሰውን ይወዳል! ያከብራል! ግፈኛ ከሆነ ግን ሁሉንም ሰው ድሀ ነው፣ ንጉሥ ነው ሳይል ይገሥጻል። በተለይ ንግሥቲቱ አውዶክስያ በሌሎች የሰበሰበ ቅጥ ማጣትና ወግ የለሽ መሽሞንሞን! እንዲሁም ከልክ ያለፈ መደላደልና

መሞላቀቅ ላይ በስተማረ ቁጥር እኔን ነው እያለች ግብሯን ከማስተካከል ይልቅ እርሱን እንደ ጠላትና ተቃዋሚ የቆጠረች መሄድ ጀመረች።

ይህንን በተመለከተ ካስተማረው ብዙ ትምህርት መካከል በአንድ ወቅት ባስተማረው ትምህርት እንዲህ አለ፡-

> «በዚሁ ዓለም የምንፈራው ምንድነው? ሞትን? በጭራሽ! ለእኔ ሕይወቴ ክርስቶስ ነው! ሞትም እንዲሁ። ስደት ነውን? ዓለምና በውስጧ ያለው ሁሉ የእግዚአብሔር ነው። የሀብት መጥፋት ነው? ወደ ዓለም ምንም አላመጣንም! ከዓለምም ምንም ነገር ይዘን እንደማንወጣ የታወቀ ነው። የዓለምን ሽብርና ፍርሃት እንደ ቁም ነገር አልቆጥረውም! ሀብቱና ሕይወቱንም እንደ ኢምንት እየቆጠርሁ። ድህነትንም አልፈራም! ሀብትንም አልመኝም። ሞትን አልሸበርም! እናንተ በሃይማኖትና በምግባር እንድትጎለብቱ ምናልባት ትንሽም ቢሆን እንድረዳችሁ ካልሆነ በስተቀር በዚሁ ዓለም ስለ መኖር ወደ ፈጣሪዬ አልጸልይም። ስለዚህ የተወደዳችሁ ወገኖቼ ሆይ! የሆነ ባለው ነገር አትጨነቁ እላችኋለሁ።»

ከዚህ ሁሉ ድካምና የተበላሸውን የማስተካከልና የማደስ ትግል በኋላ ድካሙ ብዙ ፍሬ ማፍራት ጀመረ። ቤተ ክርስቲያን ልጆቿ በቁጥርም በጥራትም እጅግ በዘላቂ የከተማዋ መዓዛ ተለወጠ፤ ሕዝቡ ፈጣሪውን የሚወድና ለቃሉም የሚታዘዝ ሆነ፤ ነፍሳቸው በመንፈሳዊ ሐሴት ውስጥ ሆነች። ቀድሞ ይደረጉ የነበሩ አረመኔያዊ ድርጊቶችና ትርዒቶችም በጣም ቀነሱ።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በሕይወቱና በትምህርቱ በአጭር ጊዜ ውስጥ በቁስጥንጥንያ መንበር ላይ እንደ ፀሐይ አበራ። በሕዝቡ፣ በንጉሡ፣ እንዲሁም ለትንሽ ጊዜም ቢሆን በንግሥቲቱ በአውዶክስያ ዘንድ ሳይቀር መከበርንና መወደድን አገኘ። በቁስጥንጥንያ መንበር በዝናውና በተወዳጅነቱ እጅግ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደረሰ። አባታዊና ሐዋርያዊ ትምህርቱን ጎትስ ለተባሉ አሕዛቦች እንዲዳረስ አደረገ። ለእነርሱ መጽሐፍ ቅዱስን በቋንቋቸው ተረጎመላቸው፤ እንዲሁም በአስተርጓሚ አማካይነት ብዙ ጊዜ ራሱ ያስተምራቸው ነበር። ከዚህም ጋር በዳንዩብ ወንዝ ለሚኖሩ የጎቲክና የሲጢያን ነገዶች የሚያስተምሯቸው ሰዎች ይልክላቸው ነበር። በአጭር ጊዜ ውስጥ የተወዳጅነትና የክብር ጫፍ ላይ ደረሰ።

በአጠቃላይ በአመጋገብና በአለባበስ ይታይ የነበረውን መቀናጣትና ድሎት ለማስተካከል አጽንቶ አስተማረ። የመነኮሳቱንና የመኳንንቱን እንዲሁም የካህናቱን ክፋትና ቅጥ የለሽነት ምኞት ለመድ አኗኗር በትምህርቱ ሁሉ ትክክል አለመሆኑን አጥብቆ በመግለጽ ጠላቶችንም አፈራ። ሆኖም

ከታላላቆች የቤተ መንግሥት ሰዎችና ከባለጸጎችም ወገን የሚወዱትና የሚያፈቅሩት ብዙ ወዳጆች ነበሩት:: ከእነዚህም በጣም ደገኛዋ ብእሲተ ማውታ እና ዲያቆናዊይት፣ የንጉሥ ቴዎዶስዮስ ዘመድ የነበረችው ኦሊምፒያ[20] ነበረች:: ሌሎችም እውነተኛ ወዳጆቹ የነበሩ ብዙ የእውነት

[20] ኦሊምፒያ (Olympias) ከታላላቆች የቤተ መንግሥት ወገን የነበረች ስትሆን እንዳገባች ወዲያው ብዙም ሳይቆይ ባሏ የሞተባትና በትውልድ፣ በውበት፣ በሀብት፣ በሁሉም ነገር የተሰጣት ስትሆን እርሷ ግን የሁለተኛ ጋብቻን ጥያቄና ግፊት ሁሉ እምቢ ብላ በፍጹም መንፈሳዊ ተጋድሎ የኖረች ቅድስት ናት:: ንጉሥ ቴዎዶስዮስ ዘመዱ ለሆነ ሰው ሊያጋባት ደጋግሞ ቢለምናትም እርሷ ግን እምቢ አለች፤ እንዲህ በማለት:- «እምላኬ በትዳር እንድኖር ቢፈልግ ኖሮ የመጀመሪያዬን አይወስደውም ነበር፤ ነገር ግን እኔ ለትዳር ሕይወት የምስማማ አለመሆኔን ስለሚያውቅ በቶሎ ከእስራቴ ፈታኝ፣ ከከባዱ ቀንበር ነፃ አደረገኝ፣ በሕሊናዬም ቀላልና ልዝብ የሆነውን የንጽሕናን ቀንበር አደረገልኝ::» በዚህ ጊዜ ንጉሡ ሠላሳ ዓመት እስኪሆናት ድረስ ንብረቷ ሁሉ እንዲያዝባት አዘዘ:: ቤተ ክርስቲያን መሄድ እስከማትችል ድረስ ከማንም ጋር እንዳትገናኝ በመከልከል እሽ ለማሰኘት ብዙ ግፊት ቢያደርጉባትም እርሷ ግን ሁሉንም በእኮቴት ተቀበለች:: ንጉሡንም «ከባድ ሸክም ሆኖ ሲያስጨንቀኝ የነበረውን ንብረት እንዲጠበቅ በማድረግህ መልካም አደረግህ፤ አሁንም ለድሆችና ለአብያተ ክርስቲያናት እንዲሰጥ ብታደርግ የበለጠ መልካም ታደርጋለህ፤ እርሱን እኔ ራሴ ብሰጠው ከሚያስከትለው ውዳሴ ከንቱ ለመዳን የብዙ ጊዜ ጸሎቴ ነበርና::» አለችው:: እርሱም ጽናቷን አይቶ ንብረቷን እንደፈለገች እንድትጠቀምበት ነጻነት ሰጣት:: ከዚያም ራሷንና ሀብቷን ሁሉ ለሃይማኖታዊ አገልግሎት አዋለች::

የነበራትን ብዙ ሀብት ለድሆች፣ ለሐኪም ቤትና ለህሙማን መገልገያ እንዲውል አደረገች:: እርሷ ግን በከባድ ትህርምትና በፍጹም ብሕትውና የኖረች ስትሆን በቅድስና ሕይወቷም በብዙ አባቶች የተመሰገነች ነበረች:: ጊዜዋንና ኃይሏን ሁሉ ድሆችና በሽተኞች የሚያስፈልጋቸውን በማድረግ እና ወደ ቁስጥንጥንያ የሚመጡ ጳጳሳትንና ሌሎችም የቤተ ክርስቲያን አባቶችን ሁሉ ለመቀበል ሰጠች:: የመጡትም በሰፋፊ መሬት ወይም በገንዘብ መልክ ደህና ስጦታ ሳትሰጣቸው አይሄዱም ነበር:: ቤቷ የካህናትና ከተለያየ የዓለም ክፍል ወደ ቁስጥንጥንያ የሚመጡ የመነኮሳትና የመነኮሳይያት ቤት ነበር:: ቴዎፍሎስ ያባረራቸውን መነኮሳት የተቀበለቻቸውና ያሳረፈቻቸው እርሷ ናት:: ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘኑሲስ፣ ቅዱስ ኤጲፋንዮስ፣ ቅዱስ አምፊሎቅዮስ ሌሎችም ብዙ ቅዱሳንና አባቶች ከእርሷ ቤት ዐርፈዋል:: ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ይሆናቸውም ዘንድ ለብዙዎቹ አባቶች ብዙ ገንዘብና ሰፋፊ መሬት ሰጥታቸዋለች::

ሊቀ ጳጳሳት ኔክታርዮስ ለቁስጥንጥንያ ቤተ ክርስቲያን ዲያቆናዊት አደረጋት:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በቅድስናቸው በጣም ከሚያመሰግናቸው ሴቶች ዋነኛዋ እርሷ ነበረች:: በእርሱ ላይ በደረሰው ስደት እርሷም ብዙ መከራ ተቀብላለች:: የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ስደት ተገቢነት ተቀብላ አዲስ የተሾሙትን ጳጳሳት ዕውቅናእንድትሰጥ ለማስገደድ ብዙ ክስና የገንዘብ ቅጣት ቢደርስባትም በዓመፅ መንገድ ከተሾሙት ጋር ኅብረትና አንድነት አልቀበልም በማለት ብዙ መከራ ተቀብላለች:: ይህንን ሲሰማ ስደተኛው አባት በጣም ተደስቶአል:: እርሱም በስደቱ ጊዜ የሚያጽናኑ 17 መልእክታትን ልኮላታል:: እነዚህ መልእክታትም «ማንም ሰው ራሱን ካልጎዳ በስተቀር ማንም ሊጎዳው አይችልም» በሚልና በመሳሰሉ ርእሶች ላይ የተቀበለችውን መከራና እያደረገች ያለቺውን ተጋድሎ የሚያበረታ እና የቅድስና ሕይወቷን የሚያመሰግኑ፣ መከራ የሚያደርስ እንጂ መከራ የሚቀበል ሰው እንደማይጎዳ የሚያስረዱ ጥልቅ ትምህርቶችን የያዙ ናቸው::

ሰዎች በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ነበሩ:: መጀመሪያ ላይ ራሷ ንግሥቲቱ አውዶክስያም አዲሱን ሊቀ ጳጳሳት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ትወደው ነበር:: ሃይማኖታዊ ሥነ ሥርዓቶችን አብራ ትከታተላለች፣ በክብረ በዓል ጊዜ ትገኝና ሲያስተምርም ትማር ነበር:: ለቤተ ክርስቲያን መገልገያ የሚሆኑ የብር መቅረዞችንም ሰጥታለች::

ሆኖም ይህ የወዳጅነት ስሜት ብዙ አልዘለቀም:: ከላይ የተገለጹትና ንግሥቲቱን የሚከቧት ወይዛዝርት በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ ያላቸውን ጥላቻ ያስተጋቡ ነበር:: በዚሁ ላይ ደግሞ አውዶክስያ የአንዲትን ብእሲተ ማውታ የወይን አትክልት ቦታ ቀማቻት:: እርሱም እንድትመልስላት አውዶክስያን ማለዳት:: እርሷ ግን በዚህ የመደፈር ስሜት ተሰምቷት ተበሳጨች:: ይህ ሁኔታ በቤተ መንግሥትና በመንበረ ጵጵስናው መካከል የነበረውን ግንኙነት አሻከረው፤ ቀስ በቀስም ውስጥ ውስጡን ችግሩ የጎለመሰ ሄደ:: ሆኖም እነዚህ ነገሮች በሕዝቡ ዘንድ በይፋ ከመታወቃቸው በፊት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሳይፈልገው፣ ነገር ግን በታዛቢነት ቁጭ ብሎ ሊመለከታቸው የማይችል፣ መካካትን የግድ የሚሉ ከፍተኛ ፖለቲካዊ ፋይዳ ያላቸው ሁለት ክሥተቶች ተፈጠሩ::

አንደኛ ክሥተት

በመጀመሪያ በፊት ባሪያ የነበረው፣ በኋላ ደግሞ ሚኒስትርና ቆንስላ የሆነው ዩትሮጲየስ ሥልጣኑን አላግባብ መጠቀም አበዛ:: ከባለጸጎች የአንዳንዶቹን ንብረት በኃይልና በግፍ ቀማቸው፣ ሥልጣኔን ይቀናቀኑኛል ብሎ የሚሰጋቸውንና የሚጠረጥራቸውን ሁሉንም በሰበብ በአስባቡ እያባረረ አሳደዳቸው:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከአንድ ጊዜ በላይ ወደዚህ ሚኒስትር ራሱ በመሄድ የድርጊቱን ትክክል አለመሆንና በድርጊቱም ያዘነ መሆኑን በመግለፅ ከክፋቱ እንዲመለስ የድርጊቱ ውጤት ምን ሊያስከትል እንደሚችል ከማሳሰብ ጋር መከረው:: ነገር ግን ዩትሮጲየስ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ምክርና ተግሣፅ አልሰማውም:: ጠላቶቹ ቤተ ክርስቲያን ባላት የማስጠጊያና ወደ እርሷ የመጣውን ሰው አሳልፎ ያለመስጠት መብት እንኳ ተጠቅመው ከእጁ እንዳያመልጡት ይህን የቤተ ክርስቲያን መብት የሚሽር ዐዋጅ አወጣ:: አሁንም ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በዚህ ዐዋጅ ጠንካራ የሆነ ተቃውሞውን አሰማ::

በ399 ዓ.ም. ዩትሮጲየስ በአንድ ቅጽበት ከሥልጣኑ ተባሮ ሕይወቱ በሞት አፋፍ ላይ እስኪደርስ ድረስ በከፍተኛ ችግር ላይ ወደቀ::

በሥልጣን ዘመኑ በሠራው ሥራ ምክንያት [illegible] ሕዝቡና የግል ጠላቶቹ በእርሱ ላይ ያላቸውን ስሜት [illegible] ሲያጣ ሕይወቱን ለማትረፍ ወደ ቤተ ክርስቲያን ሸሽቶ ገባ። የቤተ ክርስቲያንን ጥገኝነት የመስጠት መብት በቅርብ ጊዜ ራሱ ባወጣው ሕግ ለመሻር የሞከረ ሰው መሆኑን ሕዝቡ ስለሚያውቅ እርሱ እንዲተርፍ ያሰለት ሰው አልነበረም። ሕዝቡ በርሱ ላይ የነበረው ቁጣ ታላቅ ነበር። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ እንዲህ ካለው ድንገተኛ ክሥተት የሚገኘውን ትምህርት ለሕዝቡ ጥቅም ሲል ከማሳየትና ከማመልከት ወደ ኋላ አላለም። በዚህ ሁኔታ ምክንያት በሰጠው ሚኒስትር [illegible] ዩትሮፒየስ የዚህን ዓለም ክብርና ሥልጣን ከንቱነት በተመለከተ ድንቅ በሆነ ኃይልና ብሩህ በሆነ አገላለጽ ሁለት አስደናቂ ስብከቶችን ሰበከ።[21] በዚህም የሕዝቡን ቁጣ በማረጋጋት፤ ቤተ ክርስቲያን የገባውን ሰው አሳልፌ አልሰጥም በማለት ከሞት እንዲተርፍ አደረገው። ሆኖም ዩትሮፒየስ ከጥቂት ቀናት በኋላ በሌሊት አመለጠሁ ብሎ ከቤተ ክርስቲያን ወጥቶ በመገኘቱ ተይዞ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ተገደለ።[22]

ሁለተኛ ክሥተት

ዩትሮፒየስ ከሥልጣኑ እንደተባረረ ወዲያውኑ ከበድ ያለና የበለጠ አደገኛ የሆነ ሁኔታ ተፈጠረ። ጋይናስ የተባለ ከቤተ መንግሥት ዘበኞች ውስጥ አንዱ የነበረ ትሪቢጊልድ የተባለው የጦር መኮንን ያስነሣውን ዓመፅ በኃይል ያከሽፍ ዘንድ ተላከ። ሆኖም ጋይናስ [illegible] ከትሪቢጊልድ ጋር በግልፅ [illegible] ለማምጣትና ሁኔታውን [illegible] የሆኑ ቅድመ ሁኔታዎችን [illegible] የቤተ መንግሥቱ ግቢ ጦር [illegible] በቁስጥንጥንያ ከተማ [illegible] ተባልፈው እንዲሰጡት [illegible] ጋይናስን የመሸምገል [illegible] ተባልፈው የተሰጡት [illegible] በኋላም ነጻ እንዲሆኑና [illegible]

ከዚህ ክስተት በኋላ [illegible] ሳይቆይ አርዮሳዊ የነበረ [illegible] መሪዎች ግፊት [illegible]

[21] (Homilies on Eutropius)

[22] ዝርዝር ታሪኩ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ [illegible] ምክንያት - ስለ ዩትሮፒየስ - ባስተማረው ትምህርት መግቢያ ላይ [illegible]

ክርስቲያኖች አንዱን ለራሱና እንደርሱ አርዮሳዊ ለሆኑ ወታደሮች መገልገያ ይሰጠን አለ። አሁንም እንደገና ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ጳጳሳቱን ሁሉ ሰብስቦ ከእነርሱ ጋር ወደ ቤተ መንግሥት በመሄድ በዚህ ጉዳይ ላይ ኃይለኛና ጠንካራ የሆነ የማያወላውል ተቃውሞውን በማቅረቡ ጋይናስ ጥያቄውን ለማንሣት ተገደደ። በዚህ ጉዳይ የቁስጥንጥንያ ሕዝበ ክርስቲያን በጣም ተቆጣ፤ በአንድ ሌሊትም ብዙ አርዮሳውያን ተገደሉ። ጋይናስ ከቁስጥንጥንያ ቤተ መንግሥት ሸሽቶ ለጊዜው ቢያመልጥም ኋላ ድል ሆኖ ተገደለ።

ይህ ከተለመደው በላይ የሆነ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በመከራ የወደቁትን የመታደግና የደግነት አድራጎት እና በእነዚህ የጠጣ ወረድ ክሥተቶች ሁሉ ያሳየው የጸና አቋምና የማያወላውል የመንፈስ ጥንካሬ በሕዝቡ ዘንድ የነበረውን ክብርና ተሰሚነት የበለጠ ያጠናከረው መሆኑ ግልፅ ነው። ከዩትሮፒየስ ውድቀት በኋላ የሮማን የምሥራቅ ግዛት በተግባር የሚመሩትን (ንግሥቲቱ አውዶክስያንና በእርሷ መሪነት በሥሯ የተሰበሰቡትን ደሌዎች) ቅናታቸውን የበለጠ ያነሣሣቸው ይህ ሳይሆን አይቀርም። በዩትሮፒየስ ከሥልጣን ሚፍ ላይ በአንድ ጊዜ ተንኮታኩቶ ወደ ጥልቅ መውደቅ ምክንያት ባስተማረው ትምህርት የዚህን ዓለም ሥልጣን፣ ክብርና ሀብት ከንቱነት በአጽንዖት ማስተማሩ ይህንን ሕይወትና ቁም ነገር ብለው በያዙት በገገር መደሰትና በሀብታሞች ዘንድ አልተወደደም። በተለይም ደግሞ የቤተ ክርስቲያንን ሥልጣንና መብት ባለማስደፈር ባደረገው ድርጊትና በነበረው የጸና አቋም ምክንያት ሥጋትና ጥላቻ አደረባቸው። እነዚህም ቁርጠኛ ጠላቶቹ እየሆኑ መጡ። ወደ እነዚህ ማኅበርም ከቤተ ክርስቲያን ነን የሚሉ [illegible] ሥልጣን ፈላጊና አድር ባይ [illegible] ተቀላቀሉ።

እውነተኛ [illegible] ባይሆኑ ቀጥረኛ የሆኑ [illegible] ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ [illegible] [illegible] ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ [illegible]

[illegible]

[illegible] ቁርጠኛ ጠላቱ ሆና ተነሳች።

ንግሥቲቱ አውዶክስያ ካሊትሮጳ የምትባልን አንዲት ብእሲተ ማውታ መሬቷን ቀማቻት። ያቺ ሴትም ወደ ድሆች ጠበቃ ወደ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መጥታ የደረሰባትን ነገረችው። እርሱም ንግሥቲቱን የድሀይቱን መሬት መመለስ እንደሚኖርባት በአጽንኦት አሳሰባት። እንዲሁም በሌላ ጊዜ የአንዲት ሌላ መበለት መሬት በመቀማቷ ምክንያት አሁንም እንዲሁ ከተግሣፅ ጋር እንድትመልስ ስላሳሰባት በሁለቱ መካከል ችግር እየተፈጠረ ሄደ። እርሱ የድሆች ጠበቃና ተቆርቋሪ፣ የቅርብ አሳቢያቸውና መጋቢያቸው ነበር።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በኤፌሶን

በጥር 401 ዓ.ም. የኤፌሶን ካህናትና የአካባቢዋ ጳጳሳት ባደረጉለት ጥሪ መሠረት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ወደ ኤፌሶን ሄደ። ካህናቱና ጳጳሳቱ እንዲህ ብለው በተማጽኖ ላኩበት:-

> «ባለፉት ጊዜያት የቤተ ክርስቲያን ሕግጋትና እኛም ራሳችን በመልካም እረኛ እጦት ምክንያት ለከፋ ችግርና መዘበራረቅ ተጋልጠን ቆይተናል። በአንድ በኩል አርዮሳውያን በሆኑ ሰዎች፣ በሌላ በኩል ደግሞ በእኛ ላይ ለመጠቀምና ለመሠልጠን ሲሉ ብቻ ሃይማኖታቸው እንደእኛ እንደ ሆነ ለማሳየት ብዙ በሚናገሩና በሚያስመስሉ ነገር ግን እንደ ጨካኝ ተኩላ አድቢዎች በሆኑና ኤጲስ ቆጶስነትን በገንዘብ ለማግኘት በሚጓጉ ሰዎች ችግር ላይ ወድቀን እንገኛለን። ስለዚህ ከእግዚአብሔር በተሰጠህ ጸጋና በተቀበልከው አደራ ለኤፌሶን ቤተ ክርስቲያን ሥርዓትን ትሠራልን ዘንድና የሚገባውን ታደርግ ዘንድ ቅድስናህን እንለምናለን።»[23]

በዚህ ጊዜ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ታሞ የነበረ ቢሆንም ይህንን መልእክት እንደተቀበለ የእስያ አብያተ ክርስቲያናትን ሁኔታ ሲሰማ ለቤተ ክርስቲያን ባለው ቅናት ራሱን አበርትቶ የሚቻለውን ሁሉ ለማድረግ ወደ ኤፌሶን ሄደ። በተለይ ዋና ጉዳይና መነሻ የነበረው አውሳብዮስ የሚባል ጳጳስ አንቶኒዮስ በሚባል ሌላ ጳጳስ ላይ ያቀረበው ክስ ነበር። ይህም ክስ አንቶኒዮስን በሰባት ዋና ዋና ወንጀሎች የሚከስ ሲሆን ሰባተኛው ክስ *«ጵጵስናን ለመስጠት እንደ ክብሩ ላቅነት መጠን ተመጣጣኝ የሆነ ገንዘብ መቀበል ይገባል የሚል መሆኑንና ይህንንም እንደ ቀዋሚ ሕግ አድርጎ የሚያምንበትና የሚሠራበት ነው»*[24] የሚል ነበር። በዚህ ሂደት ጉዳዩ ሳይታይ ሁለት ዓመት ስለሆነው ተከሳሹ ጳጳስ አንቶኒዮስ ሞተ።

[23] ጳላድዮስ ምዕ. 14
[24] ዝኒ ከማሁ

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ኤፌሶን ደርሶ ሰባ ከሚሆኑ የየአገረ ስብከቱ ጳጳሳት ጋር ጉባኤ አድርጎ ሳለ ከሳሹ ጳጳስ አውሳብዮስ ምንም እንኳ ገንዘቡን የተቀበለውና የሾማቸው ጳጳስ አንቶኒዮስ ቢሞትም ገንዘቡን የሰጡትና የተሾሙት ሰዎች በሕይወት ስላሉ ዛሬውኑ ምስክር እንዳቀርብ ይፈቀድልኝ አለ። ሲኖዶሱም ማጣራቱ እንዲቀጥል በመወሰን ከሳሾችም ተከሳሾችም ያለ ጣልቃ ገብነትና ተጽእኖ ሁሉም ፍትሐዊ በሆነ ሁኔታ እንዲከራከሩ ተደረገ። ምስክሮቹ፣ እንዲሁም ጉቦ ሰጥተው ተሹመዋል ተብለው የተከሠሱት ስድስቱ ጳጳሳት እነ ማን መሆናቸው ተገለጸ። መጀመሪያ ላይ ተከሳሾቹ ክሱን ካዱ። ነገር ግን ምስክሮቹ እነርሱ በጣም የሚያምኗቸውና የሚቀርቧቸው ምዕመናን፣ ካህናት፣ እንዲሁም ሴቶች ሁሉም የተባባሉትን ነገር፣ ቀኑን፣ ቦታውን፣ የገንዘቡን መጠን ሳይቀር በግልፅ መሰከሩባቸው።

በዚህ ጊዜ ሕሊናቸው ወቀሳቸውና ያለ ብዙ ግፊት በራሳቸው ፈቃድ ማድረጋቸውን አመኑ፤ *«አዎ፣ ከመንግሥታዊና ከተያያዥ ግዳጆች ነጻ ለመሆን ስንል[25] ጉቦ ሰጥተን ጵጵስና ተሹመናል፣ ይህን የምናምነው ነገር ነው። እንዲህ በማድረጋችን የሚከተል ጥፋት ከሌለ ቤተ ክርስቲያንን ለማገልገል ይፈቀድልን ዘንድ እንለምናለን፤ ይህም የማይሆን ከሆነ ደግሞ የከፈልነው ገንዘብ ይመለስልን ዘንድ እንለምናለን፤ አንዳንዶቻችን የሚስቶቻችንን የቤት ዕቃ ሳይቀር ሰጥተናልና አሉ።»*[26]

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ለዚህ ሲመልስ ከመንግሥታዊ ግዳጆች ነጻ ይሆኑ ዘንድ፣ እንዲሁም የሰጡትን ገንዘብ ከአንቶኒዮስ ወራሾች እንዲቀበሉ እንዲያዝላቸው ስለ እነርሱ ለንጉሡ ማመልከቻ እንደሚያቀርብላቸው በጉባኤው ስም ቃል ገባላቸው። ስለዚህ ጉባኤው ከአንቶኒዮስ ወራሾች ገንዘባቸውን እንዲቀበሉና ከቤተ ክርስቲያን እንዳይለዩ ሲወስን ነገር ግን በገንዘብ የገዙት «ጵጵስና» ዋጋ እንደሌለው

[25] ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ ካህናትን ከመንግሥታዊና ከማኅበራዊ ግዳጆችና አገልግሎቶች ነጻ አደረገ። ነገር ግን መንግሥታዊ ግዳጆችን ለማምለጥ ሲሉ ከምዕመናን ወገን አንዳንዶቹ በቤተ ክርስቲያን ዝቅተኛ ቦታ የያዙ መገኘታቸው ሲታወቅ ይህ መብት ወደ ኋላ ላይ ለጳጳሳት ብቻ እና በመንግሥታዊ አስተዳደር ስምምነት ለተሾሙ ካህናትና ዲያቆናት ብቻ እንዲሆን ተደረገ። ቅዱስ ባስልዮስ ካህናት «በጥንቱ ሕግ መሠረት» ከቀረጥ ነጻ መሆን እለባቸው ይላል፤ ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘእንዚናዙ አንድ ዲያቆን ቀረጥ እንዲከፍል በመደረጉ ስለ ሁኔታው አግባብ አለመሆን አጠንክሮ ይገልጻል።
[26] ጳላ.፣ ምዕ. 15

ተገልጾ ካህናት ሆነው እንደሚይቀጠሩ ተወሰነ። [illegible] በበደል ላይ በደል ከመጨመር በላይም [illegible] መሆናቸውን ገልጸዋል። ከቤተ ክርስቲያን ሳይርቁ [illegible] ሞያ ቤተ ክርስቲያንን ሲያሰናክሉ ቆይተዋል። በእነርሱም ምትክ ያላነሱና በጸጋ የበለጸጉ ሌሎች ስድስት ጳጳሳት ተሾሙ።[27]

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከቁስጥንጥንያ ወደ ኤፌሶን ሄዶ በዚያ በቆየባቸው ወራት ብዙ ለውጦች ተከሠቱ። በእነዚህ በኤፌሶን በቆየባቸው ጊዜያት የቁስጥንጥንያን መንበር ሴቬሪያን በተባለ የጋባላ (በሶርያ ውስጥ ያለች ከተማ) ጳጳስ ጊዜያዊ ኃላፊነት ሰጥቶ ነበር። ቀጣፊ፣ አቀላማጭና አድመኛ የነበረው ሴቬሪያን ግን ተአማኒነቱንና አደራውን ከዶ በንግሥቲቱ በአውዶክስያ እና ብልግና በተጠናወታቸው የቤተ መንግሥት ወይዛዝርት የሚመራ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከመንበሩ የሚወገድበትንና ከህዝቡ የሚለያይበትን መንገድ የሚያጠናና የሚያዘጋጅ የአድማ ቡድን መሠረተ።

አንቲኪየስ የተባለ አንድ የፕቶሌማይስ ጳጳስ ወደ ቁስጥንጥንያ መጥቶ ሲያስተምር በትምህርቱ ብዙ ሰዎች ስለወደዱት በዛ ያለ ገንዘብ ሰብስቦ ወደ አገሩ በብክት ተመለሰ። ሴቬሪያን ይህንን የአንቲኪየስን ጉዳይ ሲሰማ የእርሱን ፈለግ በመከተል ወደ ቁስጥንጥንያ ሄደ። በዚያ በቤተ ክርስቲያን ሲያስተምር ተደናቂነት አገኘ። ደህና ሰው መስሎ በመቅረቡና በስብከቱም ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አቀረበው። ከአውዶክስያና ከቤተ መንግሥት ጋርም ተቀራረበ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በኤፌሶን ሳለ ሴቬሪያን ሕዝቡንና ንግሥቲቱን ከቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ጋር አቀላማጭ በሆነ ዘዴው ለማጣላትና ራሱን [illegible] የሚችለውን ሲያደርግ ቆየ።

በአንድ ወቅት ሴቬሪያን ሲያልፍ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ [illegible] የነበረው ሴራፒዮን ተነሥቶ ለጳጳሱ እንደሚገባው [illegible]። ሴቬሪያንም በዚህ በጣም ስለተናደደ ሴራፒዮንን [illegible] ነገር ከቤተ ክርስቲያን እንዲባረር አለ። ጉዳዩ በጉባኤ [illegible] ያልተነሣሁት ስላላየሁት ነው በማለት ነገሩን [illegible] የተሰበሰቡት ጳጳሳትም የሴራፒዮንን ይቅር [illegible] ሴቬሪያን ሲማልዱትም ፈቃደኛ አልሆነም። [illegible] ቁጣ ማስታገሥ [illegible] እንደው። ሴቬሪያን ግን [illegible]

[27] ሀብተ ክህነትን ገንዘብ በመስጠት መቀበል «ሲሞኒ» ይባላል። [illegible] ከቅዱስ ጴጥሮስ በገንዘብ ለመግዛት በሞከረው በሲሞን መሠሪ የተሰየመ [illegible] የሐዋ. ምዕ. 8፥18-20። በ5ኛው መቶ ዓመት ደግሞ ይህን ነውረኛ ድርጊት «በክርስቶስ መነገድ» ("Christemporismus," "trafficking in Christ") ይሉት ነበር።

ውግዘት እንደ ከቤተ ክርስቲያን ካልተባረረለት በቀር ስለ ነገር አልቀበልም በማለት ይህንን ለማድረግ የሚችለውን ነገር ሁሉ ይጠብቅም ጀመር። ሴቬሪያንም ጥላቻው የባሰበት ስለሄደ «ሴራፒዮን በክህነቱ ሆኖ ከሞተ ክርስቶስ ሰው አልሆነም» አለ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም ይህን ሲሰማ «ሴራፒዮን በክህነቱ ሆኖ ባይሞት ክርስቶስ ሰው አልሆነም ሊባል ነው?» በማለት ገሠፀው። ሴቬሪያንም በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ የነበረውን ቅናትና ጥላቻ የሚያመካኝበት አገኘ።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከኤፌሶን እንደ ተመለሰ የኤልያስንና የኤልዛቤልን ግንኙነት በተመለከተ ሲያስተምር አውዶክስያ ሲሻኝ ጢስ ወጋኝ እንዲሉ ይህ እኔን ለመስደብ የተነገረ ነው አለች። ለደካማ ሕይወታቸውና ለወረደ ሞራላቸው አልመቻቸው ያሉ ካህናትም እርሱን የሚያስወግዱበትን ነገር አብረው ማውጠንጠን ጀመሩ። ከእነዚህ ዋናው ሰው ሴቬሪያን ነበር። የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ትምህርት በእርሷ ላይ ያነጣጠረ እንደሆነ እያስመሰለ ይነግራት ነበር።

ሆኖም እነዚህ በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ ጥላቻ ያደረባቸው የተለያዩ ወገኖች፣ ነገር በመጎንጎንና በማጎልሻውም መንገድ ቢሆን ያሰበውን ከማሳካት ወደ ኋላ የማይል የነገር ልዩ ተሰጥኦ ያለው ሌላ እጅ እስካላገኙ ድረስ ብቻቸውን ያን ያህል አደገኛ አልነበሩም። ገመዶቹን ከያሉበት የሚያገናኝና የሚጠቀም! ከዚያም አንድ ላይ የሚገምድ ካላገኙ በስተቀር በኋላ ያስከተሉትን ውጤት ያህል ሊያመጡ የማይችሉ ነበሩ። ሆኖም ለእንዲህ ዓይነቱ ተግባር ራሱን ያዘጋጀና ብቁ የሆነ ችሎታ ያለው ሰው ማግኘም ከማስቸገር በፊት ጊዜ ውስጥ ተገኘ። እርሱም 23ኛው የእስክንድርያ [illegible] ነበር። ቴዎፍሎስ ወደ ቁስጥንጥንያ መጀመሪያ [illegible] የነበረውን ነገር ማግኘም በማይመቹበት ሁኔታ ነበር።

[illegible] በእስክንድርያ መንበር ላይ የተሰጣት [illegible] በቁስጥንጥንያ ላይ በሚሾመት ዘንድ በጎ [illegible] ነበረው። እንዲሁም ይህ ቅዱስ አባት [illegible] የነበረው ታወቂነትና ዝናም ለመስፋፋቱ [illegible] ላይ ጳጳስ [illegible] እንዲሉ [illegible] የሚችለውን [illegible] በእስክንድርያና በቁስጥንጥንያ መካከል ጥላቻን እየፈጠረና ግንኙነታቸውን እያሻከረ ሄደ። ይህም ለቤተ ክርስቲያን ሰላምና አንድነት

ብዙ ችግር አስከትሏል፡፡ ወደ ፊት የምናየው በቴዎፍሎስ የተፈጸመው ድርጊት በቁስጥንጥንያ ምዕመናን ላይ ከፍተኛ ጠባሳን ጥሎ በማለፉ ክርስቲያኖች በአንድነት መንፈስ እርስ በርሳቸው እንዳይተባበሩ ትልቅ ዕንቅፋት ፈጥሯል፡፡ ይህ የእርስ በርስ ጥላቻና ሽኩቻ ለምሥራቁ የሮማ ግዛትም ያልበጀው ሲሆን በተለይም ከዚሁ ጋር ተያይዞ አንዱ ሌላውን በስሩ ለማድረግ የሚያደርገው ግብግብ የምሥራቁ የሮማ ግዛት በመሐመዳውያን ሥር እንዲወድቅ ሁኔታዎችን አመቻችቷል፡፡ ወደፊት ከዚህ በኋላ በመጡት ዘመናት በቤተ ክርስቲያን ብዙ ችግሮች የተፈጠሩት በዚህ የሥልጣን ፍቅርና ጥማት መንስኤነት ነው፡፡ ችግሮች ሲፈጠሩ እንኳ በመነጋገርና በውይይት እንዳይፈቱ እየሆኑ የከረሩ ሄደው ብዙ ችግር ሲያስከትሉ የኖሩት ውጫቸው በምንም ጭምብል ቢሸፈን ውስጣቸው የክርስቶስን ቤተ ክርስቲያን የሚያንጽ ሳይሆን የግል ክብርና ዝና ጉዳይ የሆነ ነው፡፡

ይኸው የመንበር እኔ እበልጣለሁ ጉዳይም ቀጥሎ በ451 ዓ.ም. የሮሙ ጳጳስ የነበረው ርጉሙ ልዮን የእኔ መንበር ከሁሉም ይበልጣል፣ እኔ የክርስቶስ እንደራሴ ስለሆንሁ እኔ ያልኩት ነገር ሁሉ የክርስቶስ ቃል ነው በማለት ንጉሡ መርቅያን የእርሱን አሳብ ይደግፍ ስለነበር በዚህ በመመካት አንዲቷን የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን እንድትከፈል አድርጓል፡፡ ሌሎችን የመግዛት ምኞትና የሥልጣን ፍቅር ከቤተ ክርስቲያን ጀምሮ በዚህ ዓለም ከግለሰብ እስከ ማኅበረሰብ ሁሉም ሲታመስበት የኖረና ያለ ወደፊትም የመኖሩ ጉዳይ ብዙም የማያጠራጥር ክፉ ደዌ ነው፡፡

<u>ቴዎፍሎስ ማነው?</u>

ቴዎፍሎስ ከ385-412 ዓ.ም. ድረስ የነበረ 23ኛው የእስክንድርያ ፓትርያርክ ነው፡፡ ቴዎፍሎስ ተሰጥኦና ችሎታ እንደነበረው ይነገርለታል፡፡ ከዚህም ጋር ግን በጣም ጨካኝና የፈለገውን ነገር ለመፈጸም ማንኛውንም መንገድ ቢሆን ከመጠቀም ወደኋላ የማይል፣ ውጤቱን እንጂ ለውጤቱ መገኘት የሚጠቀመው ዘዴ ክፋትም ሆነ ደግነት የማያሳስበው ሰው ነበር፡፡ 23ኛው የእስክንድርያ ፓትርያርኩ ቴዎፍሎስ በብዙ የታሪክ መዛግብት እንደተገለጸው፣ ሥራውም እንደሚያሳየው ሌሎችን በሥሩ ማድረግ የሚፈልግ፣ ክርክርና ነገር ወዳጅ፣ የሚያጠቃበት መንገድ ካገኘ ይሉኝታ እና ርኅራኄ የማያውቅ ጨካኝ ነበር፡፡ ቴዎፍሎስ እንደ እስክንድርያ ፓትርያርክነቱ ያዘጋጃቸው ከነበሩት የትንሣኤ መልእክታት ውጭ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ያን ያህል ተጠቃሽ የሆነ ሌላ ሥራ ትቶ አላለፈም፡፡ አንድ ትልቅ «በ[illegible] ኦሪገን» ጥራዝ እንደጻፈ ይነገራል፡፡ የዚህ መጽሐፉ አንዳንድ ክፍሎቹ ተጠብቀው ይገኛሉ፡፡ ዋናው ቴዎፍሎስን በታሪክ የሚያስነሳው ትልቁ ጉዳይ ከቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ስደትና መከራ ጋር ያለው መሠረታዊ ቁርኝት ነው፡፡

እስከ 399 ዓ.ም. ድረስ ዋና የኦሪገን (ኦርጌንስ)[28] አድናቂና የኦሪገናውያን አስተሳሰብ ደጋፊና ተከታይ ለነበሩት ወዳጅ ነበር፡፡ ኦሪገናዊ ከሚባሉት መነኮሳት ብዙዎቹ በጣም ከሚቀርቡት ወዳጆቹ ወገን ነበሩ፡፡ ከእነርሱ ውስጥ አንዳንዶቹንም በቤተ ክርስቲያን ልዩ ልዩ ቦታና የአገልግሎት መስክ መድቧቸው ነበር፡፡ ለምሳሌም አባ ኢስድሮስን[29] ሊቀ ካህናትና የመንበረ ፓትርያርኩ የውስጥ ጉዳይ ኃላፊ አድርጎት ነበር፡፡ ኤጲስቆጶስነት የሾማቸው ሌሎችም ነበሩ፡፡ በኦሪገን ምክንያት ዮሐንስ ጳጳስ ዘኢየሩሳሌምና ሩፊኖስ በአንድ ወገን (በኦሪገን አስተሳሰብ ደጋፊነት)፣ ቅዱስ ኤጲፋንዮስና ጀሮም ደግሞ በሌላ ወገን (በፀረ ኦሪገን አስተሳሰብ) ሆነው በፈጠሩት አለመግባባት ቴዎፍሎስ ወደ መጀመሪያዎቹ ጎን በመሆን ጀሮምን ጳጳሱን ዮሐንስን ሊያከብረውና ሊሰማው እንደሚገባው ነገረው፤ ቅዱስ ኤጲፋንዮስንም ስለ እግዚአብሔር ህልውና ባለው አስተሳሰቡ እግዚአብሔርን እንደ መዋቲ ሰው ያለ አካልና ህላዌ ያለው ብሎ የሚያስብ[30] ነው ያለ ይነቅፈውና ይተቸው ነበር፡፡ የኦሪገናውያን ተቃዋሚ የነበረውን ጳውሎስ የሚባል የግብጽ ጳጳስም ከግብጽ አባሮታል፡፡

[28] (Origen)፣ ከ182 - 251 ዓ.ም. የነበረ ሲሆን የመጀመሪያው የሥነ መለኮት ሊቅ ነበር፡፡ አባቱ በሰማዕትነት የሞተ ሲሆን እርሱም ሰማዕትነት ሊቀበል ሊሄድ ሲል እናቱ ልብሱን ስለደበቀችበት ቀረ፡፡ እጅግ በጣም የተማረና የክርስትናን ትምህርት ወጥ በሆነ ሁኔታ ለመቅረፅ ብዙ የደከመ ነው፡፡ እጅግ በጣም ብዙ ጽሑፎችን ጽፏል፤ ዕድሜ ልኩን ለቤተ ክርስቲያን ደክሟል፤ የሞተውም ስለ ክርስቶስ ሲል በተቀበለው ድብደባ ምክንያት ነው፡፡ ለኋላ ሊቃውንት መነሻ የሚሆን ስፊ ሥራ ትቷል፡፡ ሆኖም ግን አስተሳሰቡ ከፕላቶን ፍልስፍና ጋር የተደባለቀ ስለ ነበር ኑፋቄያዊ ስህተቶችንና ትምህርቶችንም ጥሎ አልፏል፡፡ ከዚህ የተነሣ እርሱ ከሞተ በኋላ በአንድ ወገን የእርሱ አድናቂዎችና የአስተሳሰቡ ተከታዮች፣ በሌላ ወገን ደግሞ የእርሱ አስተሳሰብ ጠላቶች በመሆን ለብዙ ጊዜያት በቤተ ክርስቲያን ውዝግብ ሲያስከትል ቆይቷል፡፡

ቅ.አትናቴዎስ በታላቅ አክብሮት ይጠቅሰዋል፣በጥንቃቄና በቅንነት ሲተረጎም እንደሚገባውም ይገልጻል፡፡ ቅ.ጎርጎርዮስ ዘ ንዚናዙ፣ ቅ.ባስልዮስ ያደንቁታል፣ ቅ.ጎርጎርዮስ ዘኑሲስ «የ3ኛው መቶ ዓመት የክርስትና ትምህርት ንጉሥ» ይለዋል፡፡ የሚቃወሙትና የሚነቅፉትም ነበሩ፡፡ ዋናዎቹ ተቃዋሚዎቹ መናፍቃን ቢሆኑም ከአባቶችም በተለይ ቅ. ኤጲፋንዮስና ቅ.ሜቶዲየስ በኃይል ይነቅፉታል፡፡ ያን ያህል የተማረና በቅድስና ሕይወቱና በትኅርምቱ «የእነ ቅዱስ እንጦንዮስ ፋና ወጊ» የተባለውና በጣም ትሑት የነበረው እርሱ ለተሳሳታቸው ዓይነት ስህተቶች መጋለጡንና የውዝግብ ምክንያት መሆኑን ሲያስቡት ኦሪገንን ባጣም የሚያሳዝን ሰው ሆኖ እናገኘዋለን፡፡ ኦሪገናዊነት በመለካውያን ጉባኤ (በ553ዓ.ም) ተወግዟል የሚሉ ብዙዎች አሉ፤ የዚያን ያህል ደግሞ የለም፣ አልተወገዘም የሚሉ አሉ፡፡ የኦሪገናዊነት ጉዳይ ዋናው ችግሩ ጉዳዩ ሲነሣ በራሱ ያለው ሃይማኖታዊ አንድምታና ፋይዳ ብቻ ሳይሆን በብዙ ግላዊ ጥላቻዎችና ድብቅ ዓላማዎች ተተብትቦ ይቀርብ ስለነበር ነው፡፡

[29] (Isiodore) ቴዎፍሎስ በቁስጥንጥንያ መንበር ላይ ሊሾመው አዘጋጅቶት ነበር፡፡ የልጅነቱን ዘመን ያሳለፈው በኒጥሪያ ገዳም ሲሆን በሃይማኖተኛነቱ የተመሰገነ መነኩሴ ነበር፡፡

[30] (Anthropomorphism) - Anthropos - man - ሰው ማለት ሲሆን morphe - form ደግሞ ቅርጽ ማለት ነው፡፡ ይህም እግዚአብሔር የሰው ቅርጽ አለው የሚል አመለካከት ነው፡፡

በግብጽ ገዳማት የተነሣው ውዝግብ

በዚሁ ጊዜ ከላይ ለተገለጹት መነኮሳት ለቴዎፍሎስ መጠቀሚያ መሆን በር የከፈተ ውዝግብ ነበር። ጉዳዩም እግዚአብሔር እንደ ሰው ያለ ገጽ ፣ አካልና አኗኗር አለው ወይስ ረቂቅና ሊገለጽ የማይችል[31] ነው? የሚል ነው። ይህ ጉዳይ ቴዎፍሎስን ከመነኮሳቱ ጋር፣ ከቅዱስ ኤጲፋንዮስም ጋር የሚያገናኝና መሠረታዊ የሃይማኖት ጉዳይ በመሆኑ በመጠኑ ምንነቱንና ታሪካዊ ሂደቱን በአጭሩ እንመለከት።

በ4ኛው መቶ ዓመት ሁለተኛ አጋማሽ የኒጥሪያ ገዳም መነኮሳት የተጋነነ ኦሪገናዊ አድናቆት ነበራቸው። የአንጻራዎቻቸው የኬጢስ ገዳም መነኮሳት ደግሞ እነዚን ከመቃወምና የኦሪገንን መጠን አለፍ ዘይቤያዊ የትርጓሜ ስልት በጣም ከመፍራት የተነሣ ወደ አንትሮፖሞርፊዝም አስተሳሰብ አዘነበሉ። ይህም ጉዳይ ወደ ፍልስጥኤም ገዳማት ተዛመተ።

ጉዳዩ በእንግሊዝኛው አንትሮፖሞርፊዝም ይባላል። ዋና አሳቡም እግዚአብሔር የሰው ቅርጽ፣ የውጭና የውስጥ አካላት ከነአሠራራቸው በአጠቃላይ የሰው ባሕርይ በሙሉ አለው፣ ህልውናውም እንዲህ ነው የሚል አስተሳሰብ ነው። ይህ በጥንት ጣዖት አምላኪዎች በተለይም በግሪኮችና በሮማውያን አማልክት አገላለጽ ጎልቶ ይንፀባረቅ ነበር። የመጀመሪያዎቹ የቤተ ክርስቲያን ጠበቆች ጣዖታውያን አሕዛብ ረቂቅና መንፈስ የሆነውን እግዚአብሔርን ለሰው ድካመትና ውጣ ውረድ የተጋለጠ፣ የተጋነነ ሰው ብቻ አድርገው በማሰባቸው ይነቅፏቸው ነበር።

እግዚአብሔርን እንዲህ ባለ ሁኔታ የሚገልጹ አባባሎች በመጽሐፍ ቅዱስ በተለይም በብሉይ ኪዳን ተደጋግመው ይገኛሉ። መናገር፣ መስማት፣ ማየት፣ መተንፈስ ተነግረውለታል። እንዲሁም በዓይኑ ይመለከታል፣ መሬት የእግሩ መረገጫ ናት፣ በሰማያት ይቀመጣል ተብሏል። ሆኖም መጽሐፍ ቅዱስ ይህን ሰውኛ አነጋገር ለእግዚአብሔር ሲናገር ሰው ሊረዳው በሚችለው ቋንቋ በሚገልጽ ሁኔታ እንጂ እንዲሁ በቀጥታ እንደ ሰው ያለ አካልና ባሕርይ ያለው መሆኑን በቀጥታ አልተናገረም። የዚህ አገላለጽ ምሳሌያዊነቱ ግልጽ ነው። ሁሉን የሚያዩ ዓይኖቹ - ሁሉን ዐዋቂነቱን፣ ዘላለማዊ ክንዶቹ - ሁሉን ማድረግ ቻይነቱን፣ ቁጣውና ስደቱ - ኃጢአትን የሚቀጣ መሆኑንና ፈራጅነቱን፣ ሰውን ስለመፍጠሩ ተጸጸተ ሲባል ኃጢአትን ፈጽሞ የሚጸየፍ መሆኑን

[31] (Incorporeal)

የሚገልጽ አጽንኦታዊ አባባል ነው። ሰው በዚህ ዓይነት ሊረዳው በሚችለው ቋንቋ ካልተገለጸለት በስተቀር የእግዚአብሔርን ዐዋቂነት፣ ሁሉን ቻይነት... ለመረዳት ሌላ መንገድ የለውም። መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው በእግዚአብሔር ቋንቋ ሳይሆን የእግዚአብሔር አሳብ ለሰው፣ በሰውኛ ቋንቋ ነው። ቅዱሳት መጻሕፍትን እንዳሉ በጥሬው እንዳንወስዳቸው እራሳቸው ያስጠነቅቁናል። እግዚአብሔር መንፈስ፣ ሁሉን ቻይ፣ የማይታይ፣ ምሉእ በኩለሄ፣ ሊገለጽ የማይችል መሆኑን ያስተምሩናል። አንትሮፖሞርፊዝም በመጽሐፍ ቅዱስ ያሉ ምሳሌያዊ አገላለጾችን እንዳሉ በጥሬው የመውሰድ ውጤት ነው።

የቤተ ክርስቲያን አባቶች በድርሳኖቻቸው የመለኮታዊ ባሕርይ ረቂቅነት፣ እንዲሁም የሰው አእምሮ የእግዚአብሔርን ታላቅነት፣ ደግነትና ወሰን የለሽ ፍጹምነት ለመረዳት የማይችል መሆኑን ሁሉም በአጽንዖት ገልጸዋል። እግዚአብሔርን ልንረዳው የምንችለው ከምናየው ሕይወትና ህልውና፣ ከራሳችንም ጥምር ነው። ሆኖም ግን የተፈጠረው ነገር ሁሉ ከመለኮታዊ ፍጹምነት የት የሌለ[32] ርቀት ስላለው ስለ እግዚአብሔር የሚኖረን እውቀትና አስተሳሰብ እርሱ እንደሆነው አድርጎ ሊገልጠውና ሊረዳው አይችልም። እርሱ ገደብና ወሰን የሌለበት፣ ሁሉን ይወስናል እንጂ የሚወስነው የለለ ነው፣ እኛ ግን ሕሊናችንና አስተሳሰባችን ውሱን ነው። ስለዚህ ውሱን የሆነው የማይወሰነውን ሙሉ በሙሉ ሊረዳው አይችልም። ስለዚህ እግዚአብሔርን ማሰብና ህልውናውን መገንዘብ እንጂ ባሕርዩንና ምሥጢሩን ልንረዳውና ይህን ያህላል ይህን ይመስላል ልንለው አይቻለንም። ለሰውና በዚህ ዓለም ላሉ ነገሮች የሚነገሩ ቃላት - አካል፣ ህልውና እና የመሳሰሉት - ለእግዚአብሔር ሲነገሩ ቃላቱ ያው ቢሆኑም ለሰው ሲነገሩና ለእግዚአብሔር ሲነገሩ ያለውን የንጽጽርና የአገላለጽ ልዩነት ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ነው።

በ4ኛው መቶ ዓመት በዘፍ. 1፥27 ላይ ያለውን በጥሬው በመያዝ አዲየስ የሚባል ሰው « እግዚአብሔር የሰው ቅርጽ አለው» ብሎ ተነሥቶ ነበር። ሆኖም ስህተቱ የሰየለት ስለነበር፣ በጀሮም አገላለጽ «ደረቅና ትርጉም የለሽ ስህተት» በመሆኑ ብዙም ተከታይ አላገኘም፣ ቤተ ክርስቲያንንም አላወከም። ትንሽ ቆይቶ ደግሞ በአንዳንድ የአፍሪካ ክርስቲያኖች ዘንድ ብቅ ማለት ጀምሮ ነበር። ከላይ እንደተገለጸው በቴዎፍሎስ ዘመን በግብጽ ገዳማት በመነኮሳቱ መካከል ውዝግብ

[32] (Infinite)

ፈጥሮ ነበር:: ቴዎፍሎስ በትንሣኤ መልእክቱ እግዚአብሔር ረቂቅ እንጂ እንደሰው ያለ ገጽና አኗኗር አለው የሚሉ የተሳሳቱ ናቸው በማለት ገለፀ:: ኋላም በእርሱ የተተካው ቅዱስ ቄርሎስ ይህን ስህተት የሚገልጽ አጠር ያለ ጽሑፍ አዘጋጅቷል:: የስህተታቸውንም ምክንያት ከመጠን ያለፈ አላዋቂነት መሆኑን ገልጾል:: በእነዚህ ላይ የጻፉ ሌሎች ሊቃውንትም ሁሉም ይህ የሞኝነት አስተሳሰብ ነው በሚል ውድቅ አድርገውታል::

እንግዲህ ሁለቱም ዓይነት አስተሳሰቦች ምንነታቸውና ብዙዎቹ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ትክክል ነው ብለው የጻፉለትና ያስተማሩት በአንድ በኩል፣ እንዲሁም አልፎ አልፎም ቢሆን በሚነሡ ሰዎች ዘንድ ይንጸባረቅ የነበረው አንትሮፖሞርፊዝም በሌላ በኩል በአጭሩ ይህን ይመስሉ ነበር::

የቴዎፍሎስ አሳብ መለወጥ

በ399 እና በ400 ዓ.ም መካከል ቴዎፍሎስ አመለካከቱ በድንገት ተለውጦ ከኦሪገን ተቃዋሚዎች ጎራ ተሰለፈ:: የዚህ ምክንያት የሆነው ለኦሪገናውያን ወዳጅነት ከነበረው ከአባ ኤስድሮስ ጋር በግሉ መጣላቱ ነበር:: ከኤስድሮስ ጋር የተጣላበት ምክንያት ይህ ነበር:: ከታላላቆች ወገን የሆነች አንዲት ብእሲተ ማውታ ለእስክንድርያ ድሆች ልብስ መግዣና ለሚያስፈልጋቸው ነገር ይሆን ዘንድ ከጥብቅ አደራ ጋር በመሐላ አጽንታ ለአባ ኤስድሮስ ብዙ ወርቅ ሰጠቺው:: እርሱም ይህን ነገር ለቴዎፍሎስ አልገለጠም:: ምክንያቱም ቴዎፍሎስ ይህን ብዙ ገንዘብ መቀበሏን ከሰማ ለሚያስገነባቸው ግንቦች ማሠሪያ ይወስደብኛል ብሎ ስለፈራ ነው:: ቴዎፍሎስ ግንብ ማስገንባትና ቤት ማሠራት በጣም ይወድ ነበር ይባላል:: የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊ የሆነው ሶዞመን፣ አባ ኤስድሮስ ቴዎፍሎስን «ግድግዳዎችን ከመገንባት ይልቅ አማናዊ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የሆኑትን የድሆችን አካል ማከምና መርዳት የተሻለ ነው» እንዳለው ጽፏል::[33] የፔሉዚየሙ ቅዱስ ኤስድሮስ ደግሞ ቴዎፍሎስን «የወርቅና የሕንፃ ፍቅር ያደረበት፣ ፍቅረ ንዋይ የገዛው»[34] ይለዋል::

አባ ኤስድሮስም ያን በአደራ የተቀበለውን ገንዘብ ለድሆችና ለችግረኞች አገልግሎት አዋለው:: ሆኖም ቴዎፍሎስ ይህንን ነገር በነበሩት መገብተ

[33] ሶዞመን 8፣12

[34] ("the gold-maniac and litholater." , "mania for building" and avarice) St. Isidore Pelus., Ep. i, 152

ዜና አማካይነት ሰማ:: በዚህ ጊዜ በኤስድሮስ ላይ በጣም ተቆጣ:: ለጊዜው ዝም ያለ መሰለና ከሁለት ወር በኋላ ካህናቱን ሰብስቦ *«ኤስድሮስ ሆይ፣ ይህንን ክስ በአንተ ላይ ከዛሬ አሥራ ስምንት ዓመት በፊት አንድ የሆነ ሰው አምጥቶ ሰጠቶኝ ነበር፣ ነገር ግን በጣም ሥራ ስለሚበዛብኝ ረስቼው ነበር:: አሁን ግን ሌሎች ወረቀቶችን ስመለከት ይህን አንተን የሚመለከት ክሥ የያዘ ወረቀት አገኘሁት:: አንተስ ራስህን ለመከላከል ምን ትላለህ?»* አለው::

ኤስድሮስም *«ነገሩ እንደተባለው ያን ጊዜ ቀርቦ ነገር ግን ተረስቶህ ኖሮ ነው መባሉ እውነት ነው ብለን ብናስብ እንኳ ይህን ክስ ያቀረበው ሰው ለሁለተኛ ጊዜ ቀርቦ ክሱን አይከታተልም ነበርን?»* አለው:: ቴዎፍሎስም አይ ሰውዬው ባህረተኛ ስለነበረ ሌላ ጊዜ አልመጣም አለ:: ኤስድሮስም *«ፓትርያርክ ሆይ፣ ያን ጊዜ ቶሎ ተመልሶ ባይቀርብም ከጉዞው በኋላ አልተመለሰም? በሚቀጥለው ዓመት፣ ወይንም በሚቀጥሉት ሌሎች ብዙ ያለፉ ዓመታት አልቀረበም? አሁንም ቢሆን ይህን ያህል ዓመት ቢቆይም ጨርሶ ከመቅረት ይሻላልና የሚገኝ ከሆነ ቀርቦ ያስረዳና ይከራከር ዘንድ ንገረው»* አለ::

በዚህ ጊዜ ቴዎፍሎስ በሰበሰባቸው ካህናት ፊት ነገሩ የማያዋጣውና የሚያሳፍረው ሆኖ ሲያየው ነገሩን ለሌላ ቀን ቀጠረ:: ቴዎፍሎስ ገንዘብ በመስጠት በኤስድሮስ ላይ የሐሰት ምስክር ለመግዛት ለአንድ ልጅ በእኅቱ አማካይነት ብዙ ገንዘብ ሰጠ:: የልጁ እናት ግን ይህን የዓመፃ ገንዘብ አልቀበልም ብላ ለኤስድሮስ በእርሱ ላይ በሐሰት ስለመመስከር ከቴዎፍሎስ እኅት እጅ የተቀበለቺውን ገንዝብ አሳየችው:: ገንዘቡንም አልቀበልም ብላ መለሰች:: የቴዎፍሎስ እኅትም በሕመም ተሰቃይታ ሞተች:: ከዚያም በምክንያት ለማባረር እንዳልሆነለት ሲያይ እንዲሁ «ኤስድሮስ ከቤተ ክርስቲያን የተባረረ ነው» በማለት አወገዘው:: በዚህ ጊዜ አባ ኤስድሮስ ለሕይወቱም ስለፈራ ወደ ቀደመ ገዳሙ ወደ ኒጥሪያ በመሸሽ በዚያ በበዓቱ ተቀምጦ ነገሩን ለፈጣሪው ሰጠ:

ወዲያውም ሳይቆይ ቴዎፍሎስ በኤስድሮስ ላይ ያገኘው ድል አስተማማኝ መስሎ ስላልተሰማው ምንም ምክንያት ሳይገልጽ ከታላላቅ የገዳም አበምኔቶችና አባቶች የተወሰኑትን ጳጳሳትን ሳይቀር ከየገዳማቸውና ከበረሃውም እንዲሰደዱ የሚያዝ ደብዳቤ ለአካባቢው ጳጳሳት ላከ:: እነዚህ መነኮሳት ከካህናቶቻቸው ጋር ወደ እስክንድርያ ሄደው እንዲባረሩ የተወሰነባቸው በምን ምክንያት እንደሆነ በልመና ጠየቁት:: እርሱ ግን ከአንድ ፓትርያርክ ቀርቶ ከማንኛውም ሰው በማይጠበቅ መልኩ በጥፊ መታቸው:: ከዚያም አሁን ያለው ጉዳይ ስለ

ኢስድሮስና ተያያዥ ስለተፈጠረው ሁኔታ ለመማለድ መምጣታቸው ሆኖ ሳለ ሌላ ምክንያት ስላልነበረው በቀጣና በጨኸት እናንተ መናፍቃን ናችሁ፤ ኦሪገናዊ ናችሁ»[35] አላቸው።

ቴዎፍሎስና የመነኮሳቱ ውዝግብ

ከላይ የተገለጸው በመነኮሳቱ መካከል ተፈጥሮ የነበረው ውዝግብ ቴዎፍሎስ አንዱን በአንዱ ላይ በማነሳሳት እነርሱን ጥሩ የሚያጠቃበት መሣሪያ ሆኖ አገኘው። ከመነኮሳቱ ጋር ስለተጣላ እንዴት አድርጎ እንደሚበቀላቸው ሲያስብ ነበር። ሆኖም ግን መናንያን ስለሆኑና ለምንም ነገር ስለማይጨነቁ የሚያጠቃበት መንገድ አላገኘም ነበር። ይሁን እንጂ ከመነኮሳቱ የተወሰኑት እግዚአብሔር ረቂቅ እንጂ ሰብአዊ ገጽ የለውም የሚሉትን ይህንን ከሚቃወሙት ጋር አጋጫቸው። መነኮሳቱም ረጋ ብሎ መነጋገርንና ጉዳዩን በውይይት መፍታትን ትተው ወደ ሁከትና እርስ እበርስ ወደ መሰዳደብ ሄዱ። የመለኮታዊ ባሕርይን ረቂቅነት የሚያምኑትን ነዚያኞቹ «ኦሪገናውያን» ሲሏቸው እነዚህ ደግሞ እነዚያን «አንትሮፖሞርፌስቶች» አሏቸው። ይህ የመነኮሳቱ መከፋፈል ለቴዎፍሎስ በቀል ምቹ ሁኔታን ፈጠረ።

የመነኮሳቱ መባረር

በዚህም ሳይወሰን ቴዎፍሎስ እነዚህን መነኮሳት ለማውገዝ ወደየአኅጉራባች ጳጳሳት ጉባኤ ጠራ። እነርሱን ግን ቀርበው እንዲከላከሉ ዕድል አልሰጣቸውም፤ ቃልም መተንፈስ አልቻሉም። በፊት በታላቅ መምህርነታቸውና በቅድስናቸው ያከብራቸው የነበሩትን አረጋውያን ሁሉ ኤስድሮስን እንደ እርሱ ባለማሳደዳቸውና ለእርሱ ባሳዩት ሐዘኔታ ምክንያት በአንዴ አወገዛቸው። በአንዴ ሁሉንም ማባረር ስለ ፈራ ተራ በተራ አንዴ ሁለቱን፣ ሌላ ጊዜ ሦስቱን እያደረገ አሳደዳቸው። ቴዎፍሎስ ለኃይል ርምጃና ለሁከት ወደ ኋላ አይልም ነበር፤ ራሱንም ዳግማዊ ሙሴ ይል ነበር ይባላል።[36]

[35] ከእነዚህ ሁለቱ በኒጥሪያ ገዳም በቅድስና ሕይወታቸውና በሃይማኖተኛነታቸው ይታወቁ የነበሩ አሞኒዮስና ዲዮስቆሮስ የሚባሉ መነኮሳት ነበሩ። ቴዎፍሎስም ለእነርሱ ከነበረው አክብሮት የተነሣ ዲዮስቆሮስን ጳጳስ ሲያደርገው አሞኒዮስን ደግሞ ከሌሎች ሁለት ጋር ወደ እስክንድርያ አስመጥቶ የቤተ ክርስቲያን ገቢና ንብረት ተቆጣጣሪዎች አደረጋቸው። ነገር ግን የቴዎፍሎስን ጠባይና በሕንፃ ላይ የሚያባክነውን ገንዘብ ሲያዩ ወደ ገዳማቸው ተመለሱ። ቴዎፍሎስ ወደ ገዳማቸው የተመለሱበትን እውነተኛ ምክንያት ሲያውቅ ሌሎች እንገው መነኮሳትን በእነርሱ ላይ በማስነሣት ሊበቀላቸው ቆርጦ ተነሣ። እነዚህ መነኮሳት ብዙም ትምህርት የሌላቸው ስለነበሩ ቴዎፍሎስ አንድ ጊዜ አንዳቸውን በሌላቸው ላይ፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ አጥቂ የነበረውን ተጠቂ እንዲሆን ያደረገ በዘዴ እንዲያጠቋቸው ተመቻችተው ተገኝተውለታል።

[36] ጳላድዮስ ምዕ. 7

ስለሆነም በመጀመሪያ በሪ ኦሪገናዊ አመለካከትና አስተሳሰብ የነበራቸውን መነኮሳት ምንም እንኳ አስተሳሰባቸውን ይነቅፍ የነበረ ቢሆንም በእነ ኢስድሮስና የኦሪገናዊ አስተሳሰብ ደጋፊዎች በነበሩት ላይ (የመለኮታዊ ባሕርይን ረቂቅነት የሚያምኑትን) በማስማራት ለኅላማው መጠቀሚያ አደረጋቸው። ከዚያም ከተጠቀመባቸው በኋላ እንደገና የጠላትነት ፊቱን ወደ እነርሱ መልሶ በ401 ዓ.ም. ኦሪገናዊነትን አወገዘ።

ከዚሁ በመቀጠል ወደ ገዳማቸው ወደ ኒጥሪያ በጦርኃይል ጅቦ በመሄድ ሊይዛቸው የሚፈልጋቸውን ሦስት ጳጳሳትና ሌሎች መነኮሳት ስላላገኛቸው በመነኮሳቱ በዓት የተገኘውን መናኛ ነገር ለተከተሉት ወጣቶች አስፋፍሎ፣ ገዳማቸውን ከነመጻሕፍቶቻቸውና ንዋያተ ቅድሳቶቻቸው አቃጥሎ ወደ እስክንድርያ ተመለሰ። በዚህ ቃጠሎ አንድ ሕፃንም አብሮ መቃጠሉ ይነገራል[37]። እነዚህ ሦስት መቶ የሚሆኑ መነኮሳትም አጽፋቸውን ጠቅልለው ወደ ፍልስጥኤም ከዚያም ወደ ኢየሩሳሌም ተሰደዱ። ሌሎቹም ወደ ሌሎች አገሮች ተበታተኑ። ቴዎፍሎስ ለፍልስጥኤም ጳጳስ እነዚህን ስደተኛ መነኮሳት በቤተ ክርስቲያንም ሆነ በግል ማረፊያ እንዳይቀበላቸው መልእታክት ጻፈ።

ስደተኞቹ መነኮሳቱ በቁስጥንጥንያ

እነዚህ ስደተኞች ከብዙ እንግልት በኋላ ቁስጥንጥንያ ደረሱ። ከዚያም ከቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከእግሩ ወድቀው በግፈኞች ይህን ያህል ግፍ የተፈጸመባቸውን ነፍሳት ይረዳቸው ዘንድ ተማጸኑት። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በመከራ የዛሉ አረጋውያን አባቶችን ከፊቱ አየ። በተለመደ ርኅራኄው ሁኔታቸው አሳዘነውና አለቀሰ፣ እንዲቀመጡም አላቸው። እነርሱም «ሌሎች ጳጳሳት ቴዎፍሎስን ከመፍራት የተነሣ እንዳደረጉት አንተም ምንም የማትሰን ከሆነ የመጨረሻ አማራጫችን ወደ ሆነው ወደ ንጉሡ እንሄዳለን። ስለዚህ ለቤተ ክርሰቲያን ክብር ስትል በግብጽ በገዳማችን እንኖር ዘንድ ቴዎፍሎስን ማልድልን» አሉት።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ስለዚህ ጉዳይ ከቴዎፍሎስ ጋር ተነጋግሮ ችግሩን መፍታት ቀላል እንደሆነ አሰበ። እነርሱንም ወደ ወንድሙ ወደ ቴዎፍሎስ ደብዳቤ ልኮ መልስ እስኪያገኝ ድረስ ለምን እንደ መጡ ለማንም እንዳይናገሩ አላቸው። ማረፊያ ቦታ ሰጣቸው፤ ሌላ አስፈላጊ ነገሮችን የሰጧቸው ግን ምዕመናን ናቸው (በተለይ ኦሊምፒያ ናት)። በዚያው ወቅት ከቴዎፍሎስ ቁስጥንጥንያ የተላኩ ካህናት ነበሩና

[37] ጳላድዮስ ምዕ. 7፤ ሶቅራጥስ 8፣7

እነዚህን ጠርቶ ተሰደው የመጡትን ገዳማውያን ያውቋቸው እንደሆነ ጠየቃቸው:: እነርሱም እንደሚያውቋቸውና በገዳማዊ ሕይወታቸው የታወቁና የተመሰገኑ አባቶች መሆናቸውን፣ ነገር ግን በደል የደረሰባቸው መሆኑን በመግለጽ፣ «አባታችን ሆይ፣ በሚቻለው ነገር በርኅራኄ ተመልከታቸው» አሉት::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ እነዚህን መነኮሳት በዕቅፉ ውስጥ እንዳሉ ትናንሽ ልጆቹ በመቁጠር ይቅር ይላቸውና ይቀበላቸው ዘንድ፣ እርሱም የቴዎፍሎስ ልጁና ወንድሙ መሆኑን በማውሳት ለቴዎፍሎስ በትሕትና ጻፈለት:: ቴዎፍሎስ ግን አልተቀበለውም:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሁኔታው ከሚያስከትለው ነገር አንጻር እነዚህን ገዳማውያን በቴዎፍሎስ ላይ ያሰቡትን ክስ እንዲተውትና እንዲታገሡ እርሱ ራሱም፣ በሌሎች ጳጳሳትም ለመናቸው:: እነርሱ ግን ለዚህ ፈቃደኛ ባልሆኑ ጊዜ ወደ ቴዎፍሎስ «ግልጽ የሆነ ክስ ሊመሰርቱብህ እየተዘጋጁ ነው፣ ነገሩ በቀላሉ ማለቅ የሚችል ስለነበር አሁንም ወደ ተወሳሰበ ደረጃ ባይሄድ ጥሩ ነው:: ከዚህ ውጭ ግን ጉዳዩን አንተ መልካም ነው ብለህ በምታስበው መንገድ ትይዘው ዘንድ ለአንተ እተዋለሁ፣ እኔ ከተማውን ለቀው እንዲሄዱ ላሳምናቸው አልችልምና» በማለት ላከበት:: ከዚህ በኋላ እርሱ ማድረግ ያለበትን ስላደረገ ጉዳዩን ከሕሊናው አውጥቶታል::

ቴዎፍሎስና ቅዱስ ኤጲፋንዮስ

ቴዎፍሎስ በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ ያሰበውን ሤራ በምሥጢር ይዞ በኦሪገናዊነት ሽፋንና ሰበብ ለመጠቀም አሰበ:: ለዚህም በሕይወቱ ቅድስና የተመሰገነውንና የተከበረውን በቆጵሮስ ያሉትን የሳላሚስን ጳጳስ ቅዱስ ኤጲፋንዮስን ከጎኑ ማሰለፍ እንደሚጠቅመው ተረዳ:: በፊት አንትሮፖሞርፊስት ነው ብሎ ሲነቅፈው እንዳልነበር አሁን አስተሳሰቡ እንደ እርሱ መሆኑን የሚገልጽ የተነሳሒ ዓይነት የመግባቢያ መልእክትና የእነዚህ ስህተቶች ምንጭ የሆኑትን የኦሪገንን መጻሕፍት ሳወግዝ ነው የሚል መልእክት ላከለት:: ከእርሱም ጋር ወዳጅነት መሠረተ:: ቅዱስ ኤጲፋንዮስ የኦሪገንን መጻሕፍት ጥንቱንም በጥሩ ዓይን አያያቸውም ነበር:: ስለሆነም አሁን የቴዎፍሎስን መልእክት በቀላሉና በፍጥነት ተቀበለው:: ወዲያውኑ የቆጵሮስን ጳጳሳት ሰብስቦ የኦሪገንን መጻሕፍት ከማንበብ እንዲከለከሉ አለ:: ለሌሎች ጳጳሳትና ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም ሳይቀር የኦሪገንን መጻሕፍት እንዲያወግዙ ላከባቸው:: እርሱ ቅንና ንጹሕ የቅድስና ሰው እንጂ የነገርና የሤራ ሰው

ስላልነበር ነገሮችን አቅልሎ በዚህ ዓይን አያቸው እንጂ የቴዎፍሎስ የረቀቀ ወጥመድ ውስጥ የገባና የሌሎች መሣሪያ የሆነ መሆኑን ገና አልተረዳም ነበር::

ቴዎፍሎስም አመለካከቱና ውሳኔው ምንም ይሁን በሕይወቱ ቅድስና የታወቀውንና የተከበረውን የቅዱስ ኤጲፋንዮስን ፈለግ ቢከተል አደጋ እንደሌለው በማሰብ እርሱም በሥሩ ያሉ ጳጳሳትን ሰብስቦ የኦሪገንን መጻሕፍት አወገዘ:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ግን አሁን ጉዳዩን ያስነሣው ምንም ምክንያት ሳይኖር፣ እንዲሁም ብዙዎች የተገኙበት ታላቅ ጉባኤ ተደርጎ ሳይመከርበት በሩጫ ማንንም ማውገዝ አይገባም በማለ ጉዳዩን አዘገየው:: ቴዎፍሎስም ቅዱስ ኤጲፋንዮስን ወደ ቁስጥንጥንያ ሄዶ የኦሪገንን መጻሕፍት እንዲያወግዝ ላከበት::

ቅዱስ ኤጲፋንዮስ በቁስጥንጥንያ

ቅዱስ ኤጲፋንዮስም በቴዎፍሎስ መል ክትና ጥያቄ መሠረት ከቆጵሮስ ተነሥቶ ወደ ቁስጥንጥንያ ሄደ:: ቁስጥንጥንያ እንደደረሰም ወደ አንድ ቤተ ክርስቲያን ገብቶ አንድ ዲያቆን ሾመ፣ የቅዳሴ ሥርዓትም አከናወነ:: ሆኖም በቤተ ክርስቲያን ቀኖና መሠረት በሌላ ጳጳስ አገረ ስብከት ቄስም ቢሆን ዲያቆን መሾም ሕገ ወጥ ነው::[38] ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በአባቶች ሥርዓት መሠረት እንደሚገባው አክብሮ ይቀበለው ዘንድ ከካህናት ጋር ሆኖ ወደ እርሱ ሄደ:: ኤጲፋንዮስ ግን ቴዎፍሎስን ለማስደሰት ብሎ ከቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ጋር አልሆንም፣ ከእርሱም ጋር አልገናኝም አለ::

ከዚያም ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሳያሳውቅ ወይም ሳያማክረው በቁስጥንጥንያ ያሉ ጳጳሳትን በስውር በግሉ ሰብስቦ ኦሪገንን ራሱን ሳይሆን መጻሕፍቱን ያወገዙ መሆቸውንና የውሳኔውን ግልባጭ በማሳየት እነርሱም ይህንን ውሳኔ እንዲደግፉ እንዲያጸድቁ አላቸው:: አንዳንዶቹ ለቅዱስ ኤጲፋንዮስ ካላቸው አክብሮት የተነሣ ሲቀበሉት በስተቀር ብዙዎቹ ግን ከብዙ ጊዜ በፊት በሃይማኖት ያረፈውን አሁን መስደብና መናገርም ተገቢ አይደለም አሉት:: እንዲሁም ለቴዎፍሎስና ለአንተ ጉዳዩ ቢስ አሰኝቷችሁ ካልሆነ በስተቀር አሁን ይህን ውግዘትና ጉዳይ ምን አነሣው? አሉት::

38 «ከአገረ ስብከቱ ውጭ በሆኑ ቦታዎች ክህነት ይሰጥ ዘንድ ማንም ጳጳስ አይድፈር:: ነገር ግን በነዚያ ከተማዎችና ቦታዎች ላይ ሥልጣን ካለው ጳጳስ ሳያስፈቅዱ ወይም ከእርሱ ስምምነትና ዕውቅና ውጭ ክህነት ሲሰጥ ቢገኝ እርሱም፣ የሾማቸውም ይሻሩ» ይላል። ቀኖና ሐዋርያት ቁ. 35:: የኒቅያ ጉባኤ ቀኖና ቁ. 16ም ተመሳሳይ አንቀጽ አለው።

እንዲህ ሆኖም እንኳ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አሁንም ለቅዱስ ኤጲፋንዮስ የነበረው አክብሮትና ፍቅር አልተለወጠም ነበር:: ስለሆነም በቤተ ክርስቲያን አብረው እንዲጸልዩና አገልግሎት እንዲፈጽሙ፣ በመንበረ ጵጵስናውም አብሮት እንዲሆን አሁንም ጋበዘው:: ቅዱስ ኤጲፋንዮስ ግን የኦሪገንን መጻሕፍት ስካላወገዘና ቴዎፍሎስ ያሳደዳቸውን መነኮሳት አውግዞ ከቁስጥንጥንያ እስካላባረራቸው ድረስ ከእርሱ ጋር አብሬ አልሆንም፣ አብሬውም አልጸልይም ሲል አቋሙን ተናገረ:: በጉባኤ በአባቶች ተመክሮበት የተወሰነ ነገር በሌለበት እንዲሁ በቀረበ አሳብ ብቻ ተነሥቶ እርምጃ መውሰድ አግባብ ነው ብሎ ስላላመነ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ጉዳዩን ቀስ አድርጎ በትዕግሥትና በጥንቃቄ ለመያዝ ሞከረ::

በዚሁ ጉዳይ ላይ ጉባኤ ሊደረግ ሲልም የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ጠላቶች ቅዱስ ኤጲፋንዮስ ቀደም ብሎ ብቻውን የኦሪገንን መጻሕፍት እንዲያወግዝና ከግብጽ በቴዎፍሎስ የተሳደዱት መነኮሳትም ኦሪገናውያን በመሆናቸው የተወገዙ መሆናቸውን፣ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም እነርሱን ስላላሳደዳቸው እርሱን የሚነቅፍ ገለፃ ለሕዝቡ እንዲያደርግ ሁኔታዎችን አመቻቹ:: በዚህም ሁለቱን ደኅና አድርጎ ለማጣላትና በተለይም ሕዝቡ ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ያለውን ፍቅር ወደ ጥላቻ ለመቀየር ያስችለናል ብለው ስላሰቡ ነበር::

በሚቀጥለው ቀን ቅዱስ ኤጲፋንዮስ ይህንን ዕቅዱን በተግባር ለመፈጸም ወደ ቤተ ክርስቲያን እየገባ ሳለ ሤራውን የተረዳው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሊቀ ዲያቆኑን ሴራፒዮንን የሚከተለውን መልእክት አስይዞ ላከበት::

> «ኤጲፋንዮስ ሆይ፣ ከቤተ ክርስቲያን ቀኖና ተቃራኒ የሆኑ ብዙ ነገሮችን አደረግህ፤ በመጀመሪያ በእኔ ስር ባሉ አብያተ ክርስቲያናት እኔ ሳላውቅ ክህነት ሰጠህ፣ ገብተህም አገለገልህ፣ ጉባኤም አደረግህ:: በዚህም ላይ ልቀበልህ ስል እምቢ አልህ፣ ወደ እኛ ትመጣ ዘንድ ብትጋበዝም አልተቀበልህም:: ሁሉንም ነገር በራስህ ውሳኔ ታደርጋለህ:: አሁንም ያደረግከውና ልታደርገው ያሰብከው ነገር ሊያመጣ የሚችለው ሕዝባዊ ቁጣና ሁከት ሊያስከትል ለሚችለው ነገር ተጠያቂ እንዳትሆንና ራስህም አደጋ ላይ እንዳትወድቅ ተጠንቀቅ::»

ቅዱስ ኤጲፋንዮስ ይህንን ወቀሳና ተግሣፅ ሲሰማ ወዲያውኑ ከቤተ ክርስቲያን ወጥቶ ወደ ቆጵሮስ ለመመለስ ጉዞ ጀመረ:: ቴዎፍሎስ ያሳደዳቸው መነኮሳትም ወደ እርሱ መጥተው *«አባት ሆይ፣ የእኛን ጽሑፎች ወይም የደቀ መዛሙርቶቻችንን አንብበህ ታውቅ ከሆነ*

በአክብሮት ልንጠይቅህ መጣን» አሉት:: እርሱም ይህን እንዳላደረገና እነርሱንም እንደማያውቃቸው በመለሰ ጊዜ *«የእኛን አስተሳሰብ ሳታውቅ እንዴት መናፍቃን ናቸው ልትለን ቻልህ?»* አሉት:: እርሱም ስለ እነርሱ ከሌሎች በሰማው ነገር ላይ ተመሥርቶ እንደሆነ ሲነግራቸው እነርሱ ግን የእርሱን ጽሑፎች እንደሚያነቡና ትምህርቶቹን የሚነቅፉትን እንደሚቃወሙ ገልጸው፣ *«አንድን ሰው በሌለበት፣ የውም ምንም እርግጠኛ ማስረጃ ሳይኖርህ ማውገዝ ይገባሃልን?»* አሉት:: እርሱም ነገሩ ስላሳመነው የድርጊቱን ምንነት ተረዳው::

አንዳንዶች ቅዱስ ኤጲፋንዮስ ጉዞውን ሊጀምር ሲል ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን «በመንበርህ እንዳለህ አትሞትም» እንዳለውና በዚህ ጊዜ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም «ካልክስ አንተም ከመንበረ ጵጵስናህ አትደርስም» እንዳለው ይናገራሉ:: በርግጥ ሁለቱም ያሉት ተፈጽሟል፤ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም ታሪኩን ወደፊት እንደምናገኘው ከመንበሩ ተሰዷል፣ ቅዱስ ኤጲፋንዮስም የተመለሰ ሳለ ሳይደርስ በመንገድ (በባሕር) ላይ ዐርፏል::[39]

ቅዱስ ኤጲፋንዮስ በሕይወቱ ቅድስና የተከበረ፣ በኦርቶዶክሳዊ ምነቱና ጠበቃነቱ የተመሰገነ ታላቅ አባት ነው:: ሆኖም ኑፋቄን ከመጸየፍና ለሃይማኖት ካለው ቅናት የተነሣ አልፎ አልፎ የነገረኞችና የመሠሪዎች መጠቀሚያ የመሆን አደጋም ገጥሞታል:: ከቀኖና ቤተ ክርስቲያን ወጣ ያለ ተግባርም ለመፈጸም ያነሣሳው የነበረው ይኸው ጠባዩ ነበር:: በኋላ ሁኔታውን ተገንዝቦ እውነትና ንጋት እየጠራ እስኪሄድለት ድረስ ቴዎፍሎስ የነገረውን እንዳለ በመቀበሉ ምክንያት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን በትክክል ሳይረዳው ቆይቷል:: ኋላ ግን ሁኔታዎችን ሲረዳ፣ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም ያደረጋቸውን ስህተቶች ዘርዝሮ ሲነግረው ቴዎፍሎስና አውዶክስያ መጠቀሚያ መሣሪያቸው ያደረጉት መሆኑ ገብቶታል:: በዚህም ወዲያውኑ ቁስጥንጥንያን ለቅቆ ለመመለስ ጉዞ ጀምሯል::

6. የመጀመሪያ ስደት (ግዞት):- ቴዎፍሎስ ዘ እስክንድርያ እና ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ስደተኞቹን መነኮሳት በርኅራኄና በአክብሮት ቢቀበላቸውም ከቤተ ክርስቲያን ምሥጢራት እንዲሳተፉ ግን አልፈቀደላቸውም:: ምክንያቱም በቀኖና ቤተ ክርስቲያን መሠረት

[39] ሶዞ. 6፥12 ና 14 ፤ ሶቅ. 8፥11-15

በአንዱ ሀገረ ስብከት ጳጳስ የተሳደደና የተወነጀለ ሰው ጉዳዩ በሌላ ጉባኤ ታይቶ ሳይወሰን ከምሥጢራት እንዲካፈል ማድረግ አይገባም። ስለ እግዚአብሔር መለኮታዊ ባሕርይ ያላቸው እምነትና አስተሳሰብ፣ በአጠቃላይ እምነታቸው ኦርቶዶክሳዊ በመሆኑ ይቀበላቸው ዘንድ፣ ኦርቶዶክሳዊነታቸውን የማያምንበት ከሆነ ደግሞ በዚሁ ጉዳይ የሚከሳቸው ሰው ይልክ ዘንድ ላከበት። ቴዎፍሎስ ግን ሁሉንም ነገር አልቀበልም አለ።

ቴዎፍሎስ በመለዘብ ፋንታ የባሰበት እንደሄደ የተረዱት ስደተኞቹ መነኰሳት ግን የደረሰባቸውን በደል፣ እንዲሁም ቴዎፍሎስ ፈጽሟል ያሉትን በጣም ብዙና ከባድ ወንጀሎችን በመዘርዘር ከሰሱት። ከዚያም ወደ ንጉሡና ወደ ንግሥቲቱ ሄደው ክሳቸውን ለመንግሥት አቀረቡ። ለእውነትና ለፍትሕ ስለሚጠነቀቅና ማንንም ስለማይፈራ የእርሱ መኖር ፍትሐዊ ፍርድ ለማግኘት ይጠቅመናል ብለው ስላሰቡ ጉዳያቸው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅና ንጉሡ ባሉበት እንዲታይላቸው ጠየቁ። በዚህ ጊዜ ቴዎፍሎስ ፈቃደኛ ቢሆንም ባይሆንም ወደ ቁስጥንጥንያ እንዲመጣና ስለተከሠሠበት ጉዳይ በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በሚመራ ሲኖዶስ ፊት ቀርቦ መልስ እንዲሰጥ የሚል ትእዛዝ ታዘዘ። ይህንም ለማስፈጸም አንድ የጦር ኃይል አዛዥ ቴዎፍሎስን ለማምጣት ወደ እስክንድርያ ተላከ።

በዚህ ጊዜ ከላይ እንደተገለጸው ቴዎፍሎስ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ለመበቀል ቆርጦ ተነሣ። ሆኖም ይህን አሳቡን በሚቻለው መጠን በስውር ደብቆ ያዘ። ለዚህ ዓላማው ማስፈጸሚያ ይሆነው ዘንድ በኦሪገናዊነት ሽፋን ለመጠቀም አሰበ። ለዚህም ለየጳጳሳቱ የኦሪገንን መጻሕፍት የሚያወግዝ መልእክት ላከ። በዚህ ሽፋንም የሚቻለውን ያህል ከጎኑ የሚሰለፍ ለማግኘት ደፋ ቀና ይል ጀመር። የቆጵሮሱን ቅዱስ ኤጲፋንዮስን በፊት አንትሮፖሞርፊስት ነው እያለ ሲነቅፈው እንዳልነበር አሁን እርሱን ወዳጁ አድርጎ ከጎኑ ለማሰለፍ ወሰነ።

ቴዎፍሎስም በወንጀል ተከሶ ብቻውን እንዲቀርብ የታዘዘ ቢሆንም እርሱ ግን ብቻውን ሳይሆን 29 የቅርብ ደጋፊዎቹ የሆኑ ግብጻውያን ጳጳሳትን አስከትሎ ከግብጽ ብዙ እጅ መንሻና የተለያዩ ስጦታዎችን በመያዝ ቁስጥንጥንያ ደረሰ። ቴዎፍሎስ በቁስጥንጥንያ በቤተ መንግሥትና በዙሪያው ያለውን ሁኔታ የሚነግሩት መገብተ ዜናና ተወካዮች በቋሚነት ነበሩት። ስለሆነም አሁን በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅና በቤተ መንግሥት ሹማምንት በተለይም ከንግሥቲቱ አውዶክስያ ጋር ያለውን የሻከረ ግንኙነት ያውቅ ነበር። ስለዚህ ይህንን ሁኔታ ሊጠቀምበት ወሰነ።

ቁስጥንጥንያ ከደረሰ ጊዜ ጀምሮ ለሦስት ሳምንታት ያህል በአባቶች ጳጳሳት መካከል እንዳለው ልማድ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ማረፊያና አስፈላጊ የሆኑ ነገሮችን ሁሉ አዘጋጅቶ ሊቀበለው ቢፈልግም እርሱ ግን ከቤተ መንግሥት በተሰጠው ቤት ውስጥ ተቀመጠ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ደግሞ እንዲመጣ ቢማልደውም ግብዣውን አልተቀበለም፤ አላነጋገረውምም፤ ወደ ቤተ ክርስቲያንም ድርሽ አላለም። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ከመንበሩ ብቻ ሳይሆን ከዚህ ዓለም ሕይወትም የሚያሳድድበትን ነገር በመሥራት ቀንና ሌሊት ተጠምዶ ነበር። ለዚህ ዓላማው መሳካትም የገንዘብ ባሪያዎች የሆኑትን በገንዘብ፣ የውዳሴ ከንቱና የክብር ሱስ የያዛቸውን በቁልምጫና በውዳሴ፣ ሹመት ለሚፈልጉት የሹመት ተስፋ፣ ሆዳሞችን በጥሩ ምግብና መጠጥ፣ በአጠቃላይ ልዩ ልዩ ተስፋ በመስጠትና በደካማ ጎናቸው በመግባት ደጋፊዎችን መግዛት ጀመረ።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከቤተ ክርስቲያን በታላቅ ወንጀል (በግድያና በዝሙት) ምክንያት ያባረራቸውን ሁለት ዲያቆናት በእርሱ ላይ ውንጀላ ካቀረቡ ወደ ቦታቸው እንደሚመልሳቸው ቃል ገባላቸው። እነርሱም ራሱ ቴዎፍሎስ ያስጠናቸውን ውንጀላ ስላቀረቡ ሤራው ሰምሮለት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከተሳደደ በኋላ ወደ ቤተ ክርስቲያን መልሶ የቀደመ ሥራቸውንና ኃላፊነታቸውን በመስጠት ውለታቸውን መልሷል። ሌሎች ለሹመት፣ ለሥልጣንና ለውዳሴ ከንቱ ተገዢ የነበሩ ካህናትንም ጥቂቶችን በመረቡ ለማጥመድ ቻለ።

ቴዎፍሎስ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ለመበቀል የማይፈነቅለው ድንጋይ ባልነበረበት በዚህ ጊዜ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በአጠቃላይ ስለ ገንዘብ መውደድና የሴቶችን በአልባሳትና በ[illegible] ጌጥ ያላቸውን ሥርዓት ያጣና የተበላሸ ሁኔታ በተመለከተ ብዙ ጊዜም እንደሚያስተምረው በቤተ ክርስቲያን መድረክ አስተማረ። ጠላቶቹ በእርሱ ላይ ወንጀል በሚፈልጉበት ጊዜ ስለነበር ትምህርቱ እርሷን ለመስደብ የተነገረ እንደሆነ ያስመስሉ እነ ሴቬሪያንና መሰሎቹ ለአውዶክስያ [illegible]። እንዲሁም የአንዲትን ባሏ የሞተባት ሴት የተክል ቦታ በመቀማቷ ምክንያት እስካልመለሰችላት ድረስ ከቤተ ክርስቲያን እንዳትገባ ያወገዛት በዚሁ ሰሞን ነው። በዚህ ሁሉ እርሷ ዋና ጠላቱ ሆና ተነሣች። የቴዎፍሎስ የበቀል ምኞት የአውዶክስያን ትልቅ እጅ አገኘ።

በብዙ ወንጀል ተከሶ በግዴታ ወደ ቁስጥንጥንያ የመጣው ቴዎፍሎስ በገንዘብና በልዩ ልዩ ማታለያ ሰዎችን በመግዛትና እንዲሁም በእነ አውዶክስያ ሞግዚትነት በአንድ ጊዜ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ከሳሽ ሆኖ ተነሣ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ስለ ተባረሩት መነኰሳት ሲማልደው በሌላው አገረ ስብከት ጉዳይ ገባህ ብሎ የተቆጣው ቴዎፍሎስ በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አገረ ስብከት ብቻ ካይሆን መንበረ ጵጵስናው ባለበት ከተማ ዋና ከሳሽም ዳኛም ሆኖ ቀረበ። አውዶክስያ፣ ቴዎፍሎስና ሌሎች

ምግባረ ብልሹና የሹማምንትን እጅ መሳስ የሚወዱ፣ እንዲሁም ለሹመትና ለሥልጣን የሚቋምጡ ካህናት በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ የጠላትነት ኅብረት ፈጠሩ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በሃይማኖትና በምግባር ጉድለት ምክንያት የሻራቸው ጳጳሳት የነበሩም በእንዲህ ዓይነት ሁኔታዎች ላይ ሲሆን እንደሚታየው ዋና ከሳሾቹ ሆነው ተነሡ። እነዚህ የጠላትነት ምክንያታቸውና ዓላማቸው የተለያየ ቢሆንም ሁሉም ግን በእርሱ ላይ በነበራቸው ጠላትነት ለጊዜው አንድ ሆኑ።

ቴዎፍሎስ ከግብጽ አስከትሏቸው ከመጣቸው 29 ጳጳሳትና ከዚያው ከቁስጥንጥንያ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን መንበረ ጵጵስና ለመያዝ ከጓጉና ክፋት ከተጠናወታቸው ጳጳሳት ጋር በመሆን ውሳኔውና ዓላማው አስቀድሞ የማታወቅ የሤራና የሐሰት «ሲኖዶስ» ለመሰብሰብ ሽር ጉድ ማለት ጀመረ። በአንድ ጊዜ ራሱ ከሳሽ፣ ራሱ ዳኛ በመሆን በንግሥቲቱ በአውዶክስያ አስተባባሪነት እንዲሁም ከክርስትና መንገድ ባፈነገጠ ሕይወታቸው ምክንያት የእርሱ የቅድስና መንገድና ትምህርት ያልተመቻቸው ካህናት በአንድነት ተባብረው በኬልቄዶን ዳርቻ ባለ ኦክ በሚባል ቦታ ድብቅ ስብሰባ አደረጉ። ይህ ስብሰባ የኦክ ጉባኤ[40] የተባለ ይጠራል።

በተለይም ደግሞ ሲሪኖስ የሚባለውና የኬልቄዶን ጳጳስ የነበረው፣ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቄን በሁሉም ነገር ጥፋተኛና የመጨረሻ ወንጀለኛ እንደሆነ እያስመሰለ ለዐመፀኛው ጉባኤ ይገልጽ ነበር። ሆኖም ከዚያው ከጉባኤው ሳይወጣ ከተሰብሳቢዎቹ አንዱ ባጋጣሚ ሳያየው እግሩን ስለረገጠው በመታመሙ ከሌሎቹ ከሳሾች ጋር ወደ ቁስጥንጥንያ መሄድ ስላልቻለ እዚያው ኬልቄዶን ቀርቷል።

እነዚህ ከቤተ መንግሥትና ከቤተ ክህነት የተውጣጡ የጽድቅ ጠላቶች ከእስክንድርያ ተነሥቶ ለማሳደድ በመጣው በቴዎፍሎስ መሪነት ሤራ ጎንጉነው ንግሥቲቱን ኤልዛቤል ብሎ ሰድቧታል፣ ካህናትን በድሏል ወዘተ የሚሉ የሐሰትና የፈጠራ ክሶችን መስርተው፣ ራሳቸው ከሳሽ፣ ራሳቸው ፈራጅ ሆነው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን በሌለበት ከመንበሩ ወርዶ እንዲሰደድና ሕይወቱን ሙሉ በግዞት እንዲኖር ፈረዱበት። በተለይም «ክህደት ፈጽሟል» ያሉት ማለትም ንግሥቲቱን ሰድቧል ያሉት በሞት ሲቀጣ ለማየት ጓጉተው ስለነበር ነው።

በቀሪ የሕይወት ዘመኑ በግዞት እንዲኖር የመወሰኑ ጉዳይ እንደተሰማ የሕዝቡ ቁጣ ሊገለጽ በሚያስቸግር ሁኔታ ገነፈለ። ከእርሱ አንደበት አንድ

[40] (Synod of Oak)። በ451 ዓ.ም. ሁለት ባሕርይ ባዮችና የንጉሥ ፈቃድ ፈጻሚዎች ተሰብስበው በሮም ልዮን መልእክት ተዋሕዶን የማይቀበሉ መሆናቸውን በማወጅ ከኦርቶዶክሳውያን የተለዩበትን ስብሰባ ያደረጉትም በዚሁ በኬልቄዶን ነው።

ቃል እንኳ ቢወጣ ኖሮ ሕዝቡ ከፍተኛ ብጥብጥና ሁከት ይፈጥር ነበር። እርሱ ግን ብጥብጥ እንዳይነሣ በማሰብ ራሱን በጸጥታ ለንጉሡ ወታደሮች አሳልፎ ሰጠ። እነርሱም በሌሊት ሰድሚ ለኩን በስደት እንዲኖር ወደ ተፈረደበት ግዞት ለመውሰድ በመርከብ አሳፈሩት። ቴዎፍሎስ ቁስጥንጥንያ ከተማ በድል አድራጊነት መንፈስ ገባ፤ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የቅርብ ሰዎችና ረዳቶች በሆኑት ላይ የበቀል በትር ማሳረፍ ጀመረ።

ቁስጥንጥንያ ሲገባ በቤተ መንግሥት የነበረው የፖለቲካ ሁኔታ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ለመበቀል ከበቂ በላይ ሆኖ ስላገኘው ቀደም አድርጎ ለመበቀል ሰበብ ይሆነኛል ብሎ ሲዘጋጅበትና ሌሎችንም በወጥመዱ ሲያስገባበት የነበረውን የኦሪገናዊነት ጉዳይ አርግፎ ተወው። ዋናው ጉዳይ የበቀል ዓላማው መሳካቱ እንጂ ጥንቱንም ጉዳዩ ኦሪገናዊነት አልነበረምና። በኦሪገናዊነት ሰበብ ያባረራቸውን መነኮሳትም አጥፍታችኋል፣ ንስሐ ግቡ፣ ወይም አሳባችሁን ተው የሚል ምንም ነገር ሳይል እንዲሁ ታረቃቸው። የኦሪገንን መጽሐፍም ተቀብሎ ማንበብ ጀመረ። በኦሪገን ሰበብ ያን ሁሉ ሁከት ሲፈጥርና ብዙ ነገር ሲያደርግ የነበረው ሰው አሁን የእርሱን መጽሐፍ ተቀብሎ በማንበቡ ተገርመው «እንዴት የኦሪገን መጽሐፍ ታነባለህ?» ሲሉት «ጽጌረዳውን ከእሾሁ መሀል መምረጥ ችላለሁ» አላቸው።[41] ስለዚህ የመጀመሪያው ኦሪገናዊ ውዝግብ መነሻ ምክንያት የኦሪገን አስተሳሰብ ያለው ሃይማኖታዊ ስህተት ወይም ችግር ሳይሆን ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ለመበቀል ሲል ቴዎፍሎስ የፈጠረው ውዝግብ ነበር። ሆኖም ከላይ እንደተገለጸው ቴዎፍሎስ ያልጠበቀውን አቋራጭና የተሻለ መንገድ ሲያገኝ ይህንን ውጤታማነቱ አስተማማኝ ያልነበረ ዘዴ አርግፎ ትቶታል።

ሕዝቡ ግን ቤተ መንግሥቱን በቁጣ በመክበብ በንጉሡና በንግሥቲቱ ላይ እንዲሁም በኦክ ጉባኤ ላይ የስድብና የቁጣ ቃላትን ይገልጽ ጀመር። በተለይም ደግሞ የሤራው ጠንሳሾች ተደርገው በተወሰዱት በቴዎፍሎስና በሴቬሪያን ላይ የሕዝቡ ቁጣ በጣም ገነፈለ። ሴቬሪያንም በዚህ ጊዜ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሊሳደድ የሚገባው መሆኑን ለሕዝቡ ለማሳመን በቤተ ክርስቲያን ማስተማር ጀመረ። ይህም የሕዝቡን ቁጣ ከቁጥጥር ውጭ ያደረገው ሄደ። የሚወዱት አባታቸው እንዲመለስላቸው አጥብቀው በኃይል መጠየቅ ቀጠሉ። ከዚህ የተነሣ የቁስጥንጥንያ ከተማ በከፍተኛ ሁከት ውስጥ ወደቀች።

በዚህ ከቁጥጥር የወጣ የሕዝብ ቁጣ የተነሣ ንጉሡ አርቃዴዎስ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ለመመለስ አሰበ። በሚቀጥለው ቀን ሌሊት ላይ ከተማዋን ከባድ የመሬት መንቀጥቀጥ ይንጣት ጀመር። በተለይም የመሬት መንቀጥቀጡ በአውዶክስያ ቤትና መኝታ ክፍል በተለየ ሁኔታ በጣም

[41] ሶቅ. 6፣17

ኃይለኛና እጅግ አስፈሪ ነበር:: አውዶክስያም ይህ መሆኑ በምን ምክንያት እንደመጣባት ሥራዋን ታውቃለችና ፈርታና ተደናግጣ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን እንዲመለስ እንዲጠሩውና በዚህም የእግዚአብሔርን ቁጣ ያርቅላት ዘንድ ንጉሡን ተማጸነች::[42]

እርሱን ለመመለስም በፍጹም ተዋርዶ ደትር የሚጠይቁና እንዲመለስ የሚሸመግሉ መልእክተኞች ተላኩ:: እየተመለሰ ሳለም ከመንበሩ ወርዶ እንዲሳደድ የተወሰነበት ውሳኔ ሕገ ወጥነት በሌላ ብዙ ጳጳሳት በተገኙበት ትክክለኛ ሲኖዶስ እስካልተወሰነና ጥፋተኛ አለመሆኔ እስካልተገለጸ ድረስ ወደ ከተማውና ወደ መንበሬ አልመለስም አለ:: ሆኖም እርሱ በሚዘገይበት በእያንዳንዷ ቅጽበት ሕዝቡ በንጉሡንና በንግሥቲቱ ላይ የሚያሳየው ቁጣ እየተባባሰ ስለሄደ ንጉሡ ቶሎ እንዲመጣ ለመነው:: እርሱም የሕዝቡን ቁጣ ለማብረድ ሲል ለመግባት ተገደደ::

ብዙ መርከቦች ችቦ እያበሩ የደስታ ዝማሬ እያሰሙ ተቀበሉት:: ሕዝቡም የተፈጠረውን ክሥተት በቅመለክተ ያዘጋጇቸውን መዝሙሮች እየዘመሩ፣ መብራቶችን እያበሩ እጅግ ልዩ በሆነ ደስታ እና ሐሴት በዕልልታ እና በዝማሬ የሚወዱትን አባቶቻቸውን ተቀበሉት:: በሩን ሲያልፍ ምዕመናን ከደስታቸው ብዛት የተነሣ ከፍ አድርገው ተሸክመው ወስደው ከመንበረ ጵጵስናው ላይ አስቀመጡት:: ለተሰበሰበው ሁሉ ንግግር እንዲያደርግ ግድ ተባለ::[43] የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ድል አድራጊነት ሙሉና ፍጹም ነበር:: እርሱ በግፍ የተደረገበትን የስደት ውሳኔ በጸጋ ቢቀበልም እግዚአብሔር ግን በተአምራት ንጽሕናውንና ቅድስናውን በመግለጥ ጠላቶቹን አሳፈረለት:: የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መመለስ በራሱ ለአውዶክስያ ትልቅ ሽንፈትና ሀፍረት ነበር::

ይህን ሁኔታ ያየው ቴዎፍሎስ ሤራው እንደከሸፈበት ስለተረዳ በቁስጥንጥንያ መቆየት ወገንነቱ አደገኛ ሆኖ ስለተሰማው አብረውት ከመጡት ጋር ወደ እስክንድርያ በሌሊት ሸልኮ በመጥፋት ሕይወቱን አተረፈ:: በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ ባደረሰው ግፍ በተለይም ደግሞ ቴዎፍሎስ የፈጠራቸውን ክሶች ሕዝቡ ሲሰማ በጣም ከመበሳጨቱና ከመናደዱ የተነሣ ቢያገኙት በባሕር ሊያሰጥሙት እየፈለጉት ነበር::

[42] አውዶክስያ ራሷ እዲመለስ በመማፀን «ምን እየሆነ እንዳለ አላውቅም፣ ልጆቼን ማጥመቅህን ልረሳ አልችልም» ብላ ጽፋለች::

[43] በዚህ ጊዜ ባደረገው ንግግር ጆስ ቁሚል ሥዕላዊ አገላለጽ የግብጹ ንጉሥ የአብርሃምን ሚስት ሣራን ለመንጠቅ እንደሞከረው ቴዎፍሎስም በቤተ ክርስቲያኑ ላይ ችግር ለመፍጠር ሥራዬ ብሎ የተነሣ መሆኑን ገለጸ፤ ሕዝቡንም ስለ ሃይማኖታዊ ቅናታቸውና ላሳዩት መንፈስ ጠንካራነት አመሰገነ:: ንጉሡንና ንግሥቲቱንም እንዲመለስ ላሳዩት ቀናነት አመሰገነ:: በንግግሩና በመመለሱ ሕዝቡ ቁጣም ከመደሰቱ የተነሣ በተፈጠረው ከመጠን ያለፈ የደስታ ስሜት ንግግሩን ሳይጨርስ ለማቋረጥ ተገዷል::

የእርሱ ጠላቶች የሆኑት እነ ሴቬሪያንም ቁስጥንጥንያ ለሕይወታቸው አስጊ ሆና ስለታየቻቸው ከተማዋን ጥለው ጠፉ::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በመጀመሪያውና በሁለተኛው ስደቱ የተሰማውን ሲሪያኮስ ለሚባል ጳጳስ በላከለት መልእክት ላይ እንዲህ ገልጾታል:-

«ከከተማው በተወሰድኩ ጊዜ ምንም አልተጨነኩም፤ ነገር ግን ለራሴ እንዲህ አልሁ:- ንግሥቲቱ ልታሳድደኝ ከፈለገች ምድርና ሞላዋ ሁሉ የእግዚአብሔር ነው፤ በመጋዝ ልትሰነጥቀኝ ብትፈልግ ከፊቴ ነቢዩ ኢሳይያስ አርአያ አለኝ፤ ወደ ውቅያኖስ ልታሰጥመኝ ብትፈልግ ዮናስን አስባለሁ፤ ወደ እሳት ብጣል ሦስቱ ወጣቶች ይህንኑ ተቀብለዋል፤ ለአራዊት ብሰጥ በአናብስት ጉድጓድ የተጣለ ዳንኤልን አስታውሳለሁ፤ በድንጋይ እንድወገር ከፈለገች በፊቴ ቀዳሜ ሰማዕት ስጢፋኖስን አያለሁ:: ራሴን ከፈለገች እንደ ፈለገች ታድርግ፤ ዮሐንስ መጥምቅ በፊቴ ያበራል:: ራቁቴን ከእናቴ ማኅፀን ወጣሁ፤ ይህንን ዓለምም ራቁቴን እተወዋለሁ:: 'ሰዎችን ደስ የማሰኝ ከሆነ የክርስቶስ አገልጋይ አልሆንሁም' ሲል ቅዱስ ጳዉሎስ ያስታውሰኛል::»

7. ሁለተኛ ግዞት፣ 404 ዓ. ም.

ከተቃጣበት ስደት ከተመለሰ በኋላ ጠፍቶ እንደተገኘ ዕንቁ በሕዝቡ ዘንድ ከመቼውም ጊዜ የበለጠ ተወዳጅና ተናፋቂ ሆነ:: በእግዚአብሔር ኃይል በልዩ ተአምር የተመለሰው ፓትርያርክ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅና የተጸጸተችው ንግሥት ለጊዜው የታረቁ መሰሉ:: አውዶክስያም ጥፋቷን ለማካካስ ለሁለት ወራት ያህል ደፋ ቀና አለች:: ነገር ግን ክፉዎች ባሉበት ቤተ መንግሥትና ቤተ ክህነት ይህ ድል ዘላቂ ሊሆን አልቻለም:: ለሁለት ወራት ያህል በመንበረ ጵጵስናው በተለመደው ደገኛ ተግባሩ እንደቆየ የአውዶክስያና የአሽንጉሊቶቸዋ መሠሪነት እንደገና አገረሸበት:: ከስደቱ እንዲመለስ እንድትማጸነው ያስገደዳት ጭንቀትና ፍርሃት ሲለቃት እንደ ፈርዖን ጥላቻዋና የበቀል ስሜቷ እንደገና አገረሸባት:: አውዶክስያ መልከ መልካም፣ ነገር የማትረሳ፣ ገንዘብ ወዳጅ፣ በቀለኛ፣ ሤረኛ፣ ማዘዝና እስከ መመለክ የሚደርስ መከበር የምትወድ፣ ምኞቷ ሁሉ ሥጋዊ የሆነች ሴት ነበረች::

የሮም ግዛት ንግሥት መሆን አልበቃ ብሏት ቄሣሮቹ (ነገሥታቱ) ክርስትናን ከመቀበላቸው በፊት ለነበሩት ጣዖታውያን ቄሣሮችና ለቤተሰቦቻቸው ይደረግ እንደ ነበረው ልማድ የአማልክትነት ክብር ፈለገች:: ይህንን ፍላጎቷን እውን ለማድረግ ከብር የተሠራ የእርሷን ምስል የያዘ ትልቅ ሀውልት አሠርቶ ሕዝቡ ያከብረው ዘንድ ጫጫ እና

ሁኔ በተሞላበት ዓይነት የጣዖት በዓል አከባበር ሥርዓት በመስከረም 403 ዓ.ም. በቅድስት ሶፍያ ቤተ ክርስቲያን ፊት ለፊት ባለው አደባባይ እንዲቆም አደረገች:: በሀውልቱ ፊትም ሕዝባዊ ጨዋታዎችና ትርዒቶች ይደረጉ ነበር:: ይህ ድርጊት በቤተ ክርስቲያን ይደረግ የነበረውን አገልግሎት የሚያውክና የሚረብሽ ሆነ:: ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም ይህ ድርጊት በቤተ ክርስቲያን ላይ ንቀትን ማሳየት ነው በማለት ለሕዝቡ ተናገረ::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መጥምቁ ዮሐንስ ሰማዕትነት በተቀበለበት ቀን መታሰቢያ በዓል ላይ በዚህ ከክርስትና እምነትም ሆነ ስነ ምግባር ጋር ተቃራኒ በሆነ የጣዖታዊ ድርጊት ላይ የተገኙትን ሁሉ:- ሕዝቡንም፣ ባለ ሥልጣናቱንም፣ እንዲሁም የድርጊቱን ዋና ባለቤት ራሷን ንግሥቲቱን - የድርጊቱን ተገቢ አለመሆን የሚገልጽ እውነተኛ ቁጣውንና ተግሣፁን ተናገረ::

በዚህ ስብከቱ መሀል ላይ ሁኔታው እጅግ ስላበሳጨው «አሁንም ሄሮድያዳ በቁጣ ላይ ናት፣ አሁንም እየዘፈነች ነው፣ አሁንም የዮሐንስን ራስ በወጭት ትፈልጋለች» አለ ይባላል:: ዕለቱ ዮሐንስ መጥምቅ በሄሮድያዳ ልጅ ዘፈን ምክንያት ሄሮድያዳ ልጇን መክራ የዮሐንስ መጥምቅ ራስ በወኅኒ ቤት ተቆርጦ በወጭት የተሰጠበት ቀን መሆኑን ልብ ይሏል:: በርግጥ እርሱ በቀጥታ ይህንን ይበል ወይም ሌላ ተመሳሳይ ቃል ይናገር አጠራጣሪ ነው:: ብዙዎች የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ምሁራን ግን ይህ ከአፈወርቅ ስብእናና ማንነት ጋር የማይሄድ መሆኑን በማሳየት ጠላቶቹ እርሱን ለመወንጀል ይጠቅመናል ብለው የፈጠሩት እንጂ እርሱ ቃል በቃል እንዲህ ያላለ መሆኑን ይገልፃሉ::

ሆኖም ነገር አቀብለው ለመወደድ ሲቋምጡ የነበሩ ሆድ አምላኩዎች መግቢያ አገኙና ነገሩን ያጋነኑና ያገዘፉ (በተለይም እነ ሴቬሪያን) ለአውዶክስያ እንዲህ አለሽ ብለው ነገሯት:: እርሷም ጥንቱንም በመጀመሪያ መመለሱ የተሰማትን ኀፍረትና ሽንፈት ለመበቀል የምትፈልገው ሰበብ ብቻ ስለነበር ይህን መግቢያ ስታገኝ ንጉሡን እንዲበቀልላት ጠየቀች:: በዚህ መንግሥታዊና ጳጳሳዊ ውዝግብ ቤተ መንግሥቱ ጊዜያዊ የግፍ ድል ሲያገኝ ጳጳሳዊው ደግሞ ሞራላዊና ዘለዓለማዊ ድል አገኘ:: አውዶክስያም የልብ አድራሿን ቴዎፍሎስንና እርሱን መሰሎችን እንደገና እንዲሰበሰቡና ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን እንዲሽሩትና እንዲያሳድዱት ጠራቻቸው:: በዚህ ጊዜ የአፈወርቅ ጠላቶች ሥጋ እንዳየ ንስር ከየአቅጣጫው በፍጥነት ተሰባሰቡ::

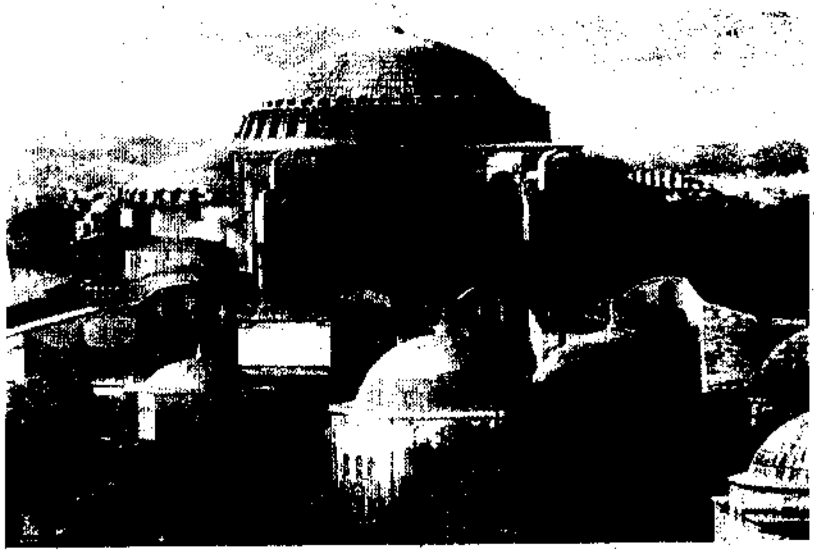

የቅድስት ሶፍያ ቤተ ክርስቲያን[44]

ለደኅንነቱ ጠንቃቃ የሆነው ቴዎፍሎስ ግን በመጀመሪያው የማሳደድ ተግባሩ በቁስጥንጥንያ በአካል በመገኘቱ ከሕዝቡ ሊደርስበት የነበረውን ዓይነት አደጋ እንደገና እንዲደርስበት አልፈለገም:: ስለሆነም ከማያሰጋው ቦታ ከዚያው ከእስክንድርያ ሆኖ ክርቀት ሴራውን በማቀነባበር ይመራ ጀመር:: ቴዎፍሎስ በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ የሠራው የመጀመሪያው ግፍ በእግዚአብሔር ኃይል ስለከሸፈበት፣ አሁን ሁለተኛ የሚከስበት ደግሞ ሌላ ምክንያት ስላጣ አሁን እዚያው እስክንድርያ ሆኖ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በ341 ዓ.ም. በአንጾኪያ ከተወሰነው ቀኖና ተቃራኒ በሆነ መልኩ ከመንበሩ እንዲሳደድ ከተፈረደበት በኋላ ወደ መንበሩ በመመለሱ ሊሳደድ ይገባዋል ብሎ ጻፈ::

[44] የቅድስት ሶፍያ ቤተ ክርስቲያን (Church of Eternal Wisdom - Hagia Sophia) ዛሬ በሚያሳዝን ሁኔታ በኢስታንቡል ከተማ (በቀድሞዋ ቁስጥንጥንያ) በእስላሞች ሚናሬት ተከቧል። ቤተ ክርስቲያኑ መጀመሪያ የተሠራው በ360 ዓ.ም. በቆስጠንጢኖስ 2ኛ (337-361) ነበር:: በ404 ዓ.ም. በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ስደት ጊዜ ከተቃጠለ በኋላ እንደገና ቢሠራም አሁንም መልሶ በመቃጠሉ በ532 ዓ.ም ንጉሥ ጁስቲኒያን በብዙ ገንዘብ ድንቅ አድርጎ አሠራው:: በ1453 ዓ.ም. ቱርኮች ቁስጥንጥንያን ሲወሯት ይህ ቤተ ክርስቲያን መስጊድ ተደርጎ ለብዙ ጊዜ ከኖረ በኋላ በ1935 ዓ.ም መስጊድነቱ ቀርቶ ሙዚየም ሆኗል:: ይህም ቱርክ ከአውሮፓውያን ጋር ለመቀራረብና ለመግባባት እንዲረዳት የወሰደችው እርምጃ እንደሆነ ይነገራል:: አሁን ወደ ቤተ ክርስቲያንነቱ ለማስመለስ እንቅስቃሴዎች አሉ::

በጣም የሚገርመው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ «አፍርሷል» ተብሎ በቴዎፍሎስ የተጠቀሰበት ቀኖናና ቀኖናውን የወሰነው የአንጾኪያ «ሲኖዶስ» አርዮሳውያንና መንፈቀ አርዮሳውያን «ጳጳሳት» ታላቁንና ደገኛውን የሃይማኖት አባት 20ኛውን የእስክንድርያ ፓትርያርክ ቅዱስ አትናቴዎስን ከመንበሩ ለማሳደድ ሲሉ የወሰኑት ቀኖና ነው::

ይሀ የአንጾኪያ ቀኖና አንቀጽ 20 እንዲህ ይላል:- «በትክክለኛም ምክንያት ይሁን በግፍ ከመንበሩ እንዲወርድ ከተወሰነበት በኋላ ያው ያሳደደው ሲኖዶስ ሳይመልሰው ወደ መንበሩ የተመለሰ ማንኛውም ጳጳስ መጀመሪያ በተወሰነበት መሠረት ስደቱ የጸና ነው፣ አቤቱታ የማቅረብና ጉዳዩ እንዲታይለት የማድረግ መብትም አይኖረውም፣ እስከ መጨረሻው ስደቱ ይጸናበታል እንጂ» የሚል ነው:: ይህ «ቀኖና» አርዮሳውያን የንጉሡን ድጋፍ አግኝተው በነበረበት ጊዜ ቅዱስ አትናቴዎስን ለማሳደድ ይችሉ ዘንድ በልኩ የሰፉት የማሳደጃ «ቀኖና» ነበር:: ይህ ውሳኔ ሕገ ወጥ በመሆኑና በአርዮሳውያን የተደነገገ ስለሆነ ከመጀመሪያውም አይሠራም፣ ተፈጻሚነትም የለውም ነበር:: ይኸው የአርዮሳውያን ቀኖና ኦርቶዶክሳውያን አባቶች በሳርዴቅ (የዛሬዋ ሶፍያ፣ ቡልጋሪያ፣ በ343ዓ.ም) ባደገሩት ሲኖዶስ ተሽሯል:: ቴዎፍሎስ ጠላቱን ለማጥቃት የማይጠቀመው መንገድ አልነበረምና በሃይማኖቱ ኦርቶዶክሳዊ ሆኖ ሳለ ለማጥቃት ሲል ብቻ መንገድ ቢያጣ የአርዮሳውያንን ቀኖና ጠቀሰ::

በግርጥ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በመጀመሪያ ከተፈረደበት ስደት እንዲመለስ ሲጠራ ጠላቶቹ ወደፊት ይህንን ክፍተት ሊጠቀሙ እንደሚችሉ ስለሚያውቅ ከመንበሩ እንዲሳደድ የወሰነበት የእነ ቴዎፍሎስ «ሲኖዶስ» አሁን መመለሱን ስካልወሰነለት ድረስ ወደ ቤተ ክርስቲያን አልገባም ብሎ ነበር:: ይኸም የሰይጣንን መግቢያ መንገድ ለመዝጋት ነበር:: ሆኖም ሕዝቡ በእርሱ ላይ በተደረገው ነገር በነበረው የቁጣ መንፈስ፣ በመመለሱ ደግሞ ሊገለጽ በሚያስቸግር የደስታ ስሜት ላይ ሆኖ የተለመደውን «ሰላም ለእናንተ ይሁን» የሚለውን አባታዊ ቡራኬውን እንዲሰጣቸው በአጽንኦት ከመናፈቃቸው የተነሣ ስላስቸኮሉት የሚያየው የሕዝቡ ሁኔታ ቃለ ምዕዳን እንዲሰጥ አስገደደው::

እንዲሁም ንግሥቲቱ ከደረሰባት መቅሠፍት የተነሣ ንጉሡም ወዲያውኑ እንዲመለስ አስቸኮሉት:: ባደረገው ቃለ ምዕዳንም እርሱ ተመልሶ የገባው ከንጉሡ በተሰጠው የመመለስና ወደ ቤተ ክርስቲያን እንዲገባ የሚያዝ ትእዛዝ መሠረት እንጂ በራሱ ፈቃድ ባለ መሆኑ

የሚያስጠይቀው ነገር የሌለ መሆኑን ገልጾአል:: ሕዝቡ እንደዚያ ባለ ሁኔታ ላይ ሆነው ሲያያቸው ለመንጋው ያለው ልባዊ ፍቅርና ሀዘኔታ ዝም ሊል አላስቻለውም:: ከዚያም በኋላ ስልሳ ጳጳሳት የተሰበሰቡበት ሲኖዶስ በዚያው በቁስጥንጥንያ ጉባኤ አድርጎ የእነ ቴዎፍሎስን የኦክ ሲኖዶስ ውሳኔ ሙሉ በሙሉ በመሠረዝና በመሻር ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አሁንም በመንበሩ ላይ ያለ መሆኑን አውጇል::[45]

ከዚያው ከቁስጥንጥንያ የነበሩት የቤተ ክርስቲያን ሳይሆን የአውዶክስያ ተላላኪዎችና ጉዳይ አስፈጻሚዎች እነ ሴቬሪያንና አካክዮስ[46] ንጉሡ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ስደት ያጸድቅ ዘንድ ይወተውቱ ጀመር:: በዚህ ጊዜ በሶርያ የሎዶቅያ ጳጳስ የነበረው ኤሊጽድየስና ሌሎችም ንጉሡን ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የሚሳደድበት ምክንያት እንደሌለ አስረዱ፤ *«ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መጀመሪያም ቢሆን ከመንበሩ አልወረደም፣ በመንግሥት ኃይል እንዲሳደድ ተደረገ እንጂ፤ ሲመለስም ወደ ቤተ ክርስቲያንና ወደ መንበሩ በራሱ ፈቃድ አልገባም፣ አንተ ይመለስ ዘንድ በአስቸኳይ ለጠራኸው ጥሪና ለፈቃድህ ታዘዘ እንጂ:: በተጨማሪም አሁን የሚጠቅሷቸው ቀኖናዎች በመናፍቃን የተወሰኑ ናቸው»* አሉ::

የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ጠላቶች በጩኸትና በልዩ ልዩ መንገድ አሳባቸው ተቀባይነት እንዲያገኝ ለማድረግ ይጥሩ ጀመር:: በዚህ ጊዜ ጳጳስ ኤሊጽድየስ እንዲህ አለ:- *«ንጉሥ ሆይ፣ ከሳሾች የሆኑት ጳጳሳት ወንድሞቻችን አካክዮስና አንቶቂዮስ የስደት ውሳኔያቸው ማስረጃ አድርገው የሚጠቅሷቸው ቀኖናዎች ሃይማኖታቸው የቀና የኦርቶዶክሳውያን አባቶች ቀኖናዎች ናቸው ይበሉ፤ እነርሱም ቀኖናዎቹን ከሠሯቸው ሰዎች ጋር ሃይማኖታቸው አንድ መሆኑን ይናገሩ፤ ክርክሩ ሁሉ በዚህ ያልቃል[47]»* አለ:: ንጉሡም ይህ አሳብ ለውሳኔ ምቹና ቀላል በመሆኑ እነ አካክዮስን «ከዚህ የተሻለ መንገድ የለም» አላቸው:: በዚህ ጊዜ በጣም ተጨነቁ:: ሆኖም ማምለጫ ስላላገኙ ቀኖናዎቹን እንደሚቀበሏቸው ተናገሩ:: ሆኖም ቀኖናዎቹን ከተቀበሉ አርዮሳውያን ስለሚያሰብላቸው ያለ ፈቃዳችን በሁኔታዎች አስገዳጅነት የተናገርነው ነው በማለት ቃላቸውን እንደገና አጠፉ:: ሆኖም ንጉሡን የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ስደት ያጸድቅ ዘንድ በሚቻላቸው ሁሉ መወትወ ቸውን ቀጠሉ::

---

[45] ሶዞመን 8፤19

[46] ጳጳስ አካክዮስ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ቁርጠኛ ጠላት የሆነው ወደ ቁስጥንጥንያ ሄዶ ሳለ በሚገባ አላስተናገደኝም በሚል ነበር::

[47] ይህን ከተቀበሉ እነርሱም አርዮሳውያን ናችሁ ሊባሉ ሆነባቸው::

ምንም እንኳ ነገሩ እንዲህ ቢሆንም የንጉሡና የንግሥቲቱ ፈቃድና ድርጊት ስለሆነ እንዲጋዝ ተፈረደበት። እርሱ ግን እግዚአብሔር አደራ የሰጠውን ቤተ ክርስቲያን አልተውም በማለት ማስተማሩን ቀጠለ። ይህን እንጂ ነገሩ በሕዝቡና በመንግሥት ወታደሮች መካከል ወደ ደም መፋሰስ ሊያመራ በመሆኑ በመንበረ ጵጵስናው ውስጥ ተወስኖ ተቀመጠ።

ጳጳሳትና ካህናት በ404 ዓ.ም. የትንሣኤ ዋዜማ ሌሊት ለብዙ ንዑስ ክርስቲያኖች የጥምቀት ምሥጢር ለመፈጸም በዝግጅት ላይ ሳሉ በጦር ኃይል አማካይነት ብዙ ግፍ ተፈጸመባቸው። ተጠማቂዎች ተደበደቡ፣ ተንገላቱ፣ የምሥጢረ ቁርባን ንዋያተ ቅድሳት በአሕዛብ ወታደሮች ረከሱ። ካህናቱ በአገልግሎት ላይ ሳሉ የለበሱትን ልብሰ ተክህኖ እንደ ለበሱ እያስወጡ በከተማው ውስጥ አሳደዷቸው። የዚያ ሌሊት ሰቆቃ ሲያስታውሱት እጅግ ዘግናኝ ነው። ጳላድዮስ ስለዚህ ሲናገር *«ንዑስ ክርስቲያኖች ሊጠመቁበት የተዘጋጀው የጥምቀት ውኃ በደም ተበከለ! ለኃጢአት ሥርየት ትሆን ዘንድ በተሰጠችው ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ደም ማፍሰስ ተፈጸመባት»* ይላል። የደስታና የሐሴት ጊዜያት የነበሩት የትንሣኤ ሳምንታት በክርስቲያኖች ዘንድ የሰቆቃና የመሪር ሐዘን ሳምንታት ሆኑ። የግለሰብ መኖሪያ ቤቶች እየተወረሩ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የቅርብ ረዳቶችና ጠንካራ ደጋፊዎች የሆኑት ብቻ ሳይሆኑ ይሆናሉ ተብለው የተጠረጠሩ ሁሉ የተገረፉ፣ እየተደበደቡና እየተሰቃዩ ወደ እስር ቤት ተጣሉ።

እርሱም በመንበረ ጵጵስናው ውስጥ ተወስኖ እያለ ሁለት ጊዜ ከተቃጣበት የመግደል ሙከራ ተረፈ። በመጀመሪያ አንድ ርኩስ መንፈስ ያደረበትና አእምሮውን የሳተ የመሰለ ሰው የተሳለ ሳንጃ ይዞ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ለመግደል ሲሮጥ ሳለ በሕዝቡ ተይዞ ለከተማው ሹም ተሰጠ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ግን ጳጳሳትን ልኮ በግርፋትና በስቃይ ከመመርመሩና ከመጠየቁ በፊት እንዲፈታ አደረገው። ሌላም ሰው እንዲሁ ስለት በስውር ይዞ የሮጠ በመሄድ ሊይዘው ያለውን ሰው ሁሉ የወጋ የጣለ ወደ መንበረ ጵጵስናው በመሮጥ ሊገድለው ሲል ሕዝቡ በጭንቅ ይዞ አስቀረው።

የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የግሪክ ሥዕል

የእነ ቴዎፍሎስ የአምባ ገነንነት ውጤት በቤተ ክርስቲያን ላይ ይህን የመሰለ ደም መፍሰስና ስቃይ አመጣ። የእስክንድርያ ፓትርያርክ ቴዎፍሎስ በዚህ ድርጊቱ ምናልባት እግዚአብሔርን ደስ ያሰኘ መስሎት ይሆን? *«የሚገድላችሁ ሁሉ እግዚአብሔርን እንደሚያገለግል የሚመስልበት ጊዜ ይመጣል»* ብሎ ጌታችን በእውነት ተናገረ። ዮሐ. 16፥2። መጀመሪያ ባደረገው የሐሰት ውንጀላና ፍርድ እግዚአብሔር ነገሩን በተአምራት ሲያከሽፍበት እንዴት ጥፋቱን አውቆ ከእግዚአብሔር ሰው ጋር ሰላምን አይፈጥርም? ለካ የሥልጣን ፍቅር፣ አምባገነንነት፣ ዕብሪተኝነትና ቅንዓት አእምሮን ይህን ያህል ያሳውራሉ! *«ቅንአት ትበልዖሙ ለልበ ብዙኃን በመዓት፣ እስመ በቅንዓትሰ ኢይትረከብ ጸጋ እግዚአብሔር - ቅንዓት የብዙዎችን ልብ ያቃጥለዋል፣ በቅንዓትም የእግዚአብሔር ጸጋ አይገኝም»*[41] የተባለው ለዚህ ነው። መ . 8፥6።

[41] የግእዙ መኃልየ መኃልይ ላይ

በመጨረሻም ሰኔ 5 ቀን 404 ዓ.ም. ብዙ ጊዜ ሲያመነ የቆየው ንጉ/
አርቃዲዎስ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን የግዞት ውሳኔ በፊርማው አጸደቀ
ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም ውሳኔውን በፍጹም ጸጥታ ተቀበለ። አብረው
ከነበሩት ጳጳሳት ጋር በመንበረ ፓትርክናው ግቢ ውስጥ የመጨረሻ ጸሎ
ካደረገ በኋላ ጳጳሳቱንና በዚያ የነበሩትን ካህናት «እኔ ሰረፋት ሳደርግ ልሄ
ነው፤ እናንተ ለጊዜው እዚሁ ቆዩ» አላቸው። እነርሱም በጥልቅ ሐዘ
ተዋጡ። ከዚያም ድሆችንና ችግረኞችን በመርዳትና በአጠቃላ
ሕይወታቸውን ሁሉ ለቤተ ክርስቲያን አገልግሎት የሰጡትንና ሁል ጊ
ከቤተ ክርስቲያን የማይለዩትን ኦሊምፒያንና ሌሎቹንም ጠርቶ እንዲ
አላቸው:-

> *«የእኔ ጉዳይ ወደ ፍጻሜ እንደደረሰ ይታየኛል፤ መንገዱን ጨርሻለሁ፤ ከእሁ
> በኋላ ፊቴን የምታዩ አይመስለኝም። እናንተን የምጠይቃችሁ አንድ ነገር ቢኖር
> ለቤተ ክርስቲያን ያላችሁን ቅን አመለካከትና አገልግሎት ማንም አያስናክላችሁ
> ለቤተ ክርስቲያን የምታደርጉትንም አገልግሎት ቀጥሉ። በእኔ ቦታ የሚተካ
> ሰው እርሱ ሹመት ሳይፈልግና ያለ ፈቃዱ፤ እንዲሁም በሁሉም ስምምነ
> የሚሾም ከሆነ ልክ ዮሐንስ እንደሆን አድርጋችሁ ተቀበሉት፤ ለእ
> እንዳደረጋችሁት እርሱንም ታዘዙት፤ ቤተ ክርስቲያን ያለ ጳጳስ ልትሆ
> አይቻልምና። እንዲህ ብታደርጉ ምሕረትን ታገኛላችሁ። እኔንም በጸሎ ት
> አስቡኝ።»*

በዚህ ጊዜ ጳጳሳቱም፣ ካህናቱም ዲያቆናዊቶቹም፣ ሁሉም የሚወዱ
አባታቸው ሊለያቸው በመሆኑ በጥልቅ ሐዘን ላይ ወደቁ። ግማ
ያለቅሳል፣ ሌላው የሐዘን ድባብ ውስጥ ሆኖ በአሳብ ባሕር ውስ
ይመላለሳል፤ ብቻ ሁሉም በየራሱ መንገድ ሁኔታው የፈጠረበትን ሐዘ
ይገልጽ ነበር። ኦሊምፒያና ሌሎቹም ዲያቆናዊያት በዕንባ እየታጠ
በእግሩ ላይ ወደቁ። በዚህ ጊዜ ከካህናት አንዱን ጠርቶ በዙሪያው ያለው
ዙሪ ሆኖ እየጠበቀው ያለው ሕዝብ ሁኔታውን ሰምቶ ረብሻ እንዳይነ
እነዚህን ወደዚያ ውሰዳቸው አለው። እነርሱም ራሳቸውን እንደምን
አረጋጉ። መንበረ ጵጵስናውን ዙሪያውን ከቦ እርሱን በሚጠብቀው ሕዝብ
በወታደሩ መካከል ግጭት ተፈጥሮ ደም እንዳይፈስ ለማድረግ ሕዝ
በብዛት ተሰብስቦ ይጠብቀው ወደነበረበት በምዕራብ በኩል ወደነበረው ወ
ቤተ ክርስቲያኑ በር የሚሄድ ከመሰለ በኋላ ወደ ምሥራቅ በር በኩ
በመሄድ እርሱን ለማጋዝ ለተዘጋጁት ወታደሮች ራሱን ሰጠ። እነርሱ
በሌሊት ወደ ባሕር ዳርቻ ወሰዱት።

ካህናት፣ ዲያቆናትና ምዕመናን ከቤተ ክርስቲያንና ከየቤታቸው እየታ
ወደ እስር ቤት ተጣሉ። በየቦታው የነበሩ እስር ቤቶች በክርስቲያኖ
ተሞሉ። እስር ቤቶች ወደ ቤተ ክርስቲያንነት ተለወጡ። እርሱ ምት

እንዲሾሙ እነ አውዶክስያ ያዘጋጁቸውን አርሳኪዮስና አቲክስ[49] የተባሉትን የቤተ መንግሥት አሽንጉሊቶች ዕውቅና ስጥ ሲባል አልሰጥም አለ። ቤተ ክርስቲያን የራሷን መብት የሚያስጠብቅላት እውነተኛ አባት ማጣት የጀመረችው መሪዋን ነገሥታት እንደፈለጉ መሾምና መሻር ከጀመሩ ወዲህ ነው።

እንዲህ በወይዛዝርትና በመኳንንት ፈቃድ የሚሾሙ ሰዎች ቤተ መንግሥት ጢስ ሲጤስ የእነርሱ ዓይን ቀድሞ የሚያለቅስ፣ የቤተ ክርስቲያንን (የምዕመናንን) የልብ ትርታ ሳይሆን የሾሟቸውን የነገሥታትን ፍላጎት ሲያዳምጡ የሚኖሩ ናቸው። መሪዎች ሲያጠፉ ተው ብለው የሚቀጡበት ሞራሉም ሆነ ጥንካሬው ስለሌላቸው ባለ ሥልጣናት ያሻቸውን ቢያደርጉ የግፍ ጽዋቸውን ከመባረክ በቀር «ተው፣ አግባብ አይደለም» ለማለትም ሆነ ለመገሠጽ ሕሊናውም ሆነ ጥንካሬው የላቸውም። እንዲህ ያሉት እረኞች ሳይሆኑ ምንደኞች ናቸው። ዮሐ. 10፥11-13። ለዚህ ነው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ እነ አውዶክስያ ለራሳቸው ይመቹናል ብለው ለመሾም ላዘጋጁቸው ሰዎች ዕውቅና እንዲሰጥ ሲጠየቅ ፈቃደኛ ያልሆነው። የቤተ ክርስቲያን አካሄድ እንዲህ ሲሆን አይገባምና። ይህም ተጨማሪ ከባድ ወንጀል ተደርጎ ተቆጠረበት።

እርሱን ከቤተ ክርስቲያን ይዘውት እንደወጡ ምንም ያህል ጊዜ ሳይቆይ ኃይለኛ እሳት ተነሥቶ ቤተ ክርስቲያኑንና መንበረ ጵጵስናውን፣ የመንግሥቱን የሕግ መወሰኛ ምክር ቤት እና ሌሎች ሕንፃዎችን በሙሉ አመድ አደረጋቸው። እሳቱ የጀመረው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ይቀመጥበትና ያስተምርበት ከነበረው ከመንበሩ ሥር ነው። ጳላድዮስ እንደሚገልጸው እሳቱ በቅዱሱ አባት መሰደድና ቤተ ክርስቲያን በደረሰባት ስብራት አዝነው የነበረውን ሕዝብ ሳይነካ እንደ ድልድይ በላያቸው ላይ ምንም ሳያደርጋቸው እያለፈ እየመረጠ የሚያቃጥልና ተአምራዊ እንደነበር ይገልጻል። በዚህም «ያቃጠልነው እኛ ነን» ብለው ያምኑላቸው

---

[49] ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ እንደተሳደደ በመንበሩ ላይ የተተካው አርሳኪዮስ ነው። ሆኖም በሕይወትና በመንበሩ ላይ የቆየው ለአንድ ዓመት ከሁለት ወር ብቻ ነው። አርሳኪዮስ ከዚያ በፊት ጵጵስና እንዲሾም ሲጠየቅ «እኔ ሞቴን የጠበቅሁ ነው» በማለት ጵጵስና እንደማይሾም ምሎ ነበር። አርሳኪዮስ እንደሞተ በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ በተፈጸመው ግፍ ብዙ ሥራ የሠራው አቲክስ ተተካ። አቲክስም በተፈጸመው የዓመጽና ሕገ ወጥ ድርጊት ምክንያት ከምሥራቃውያን ጳጳሳት እንዲሁም ከቁስጥንጥንያ ምዕመናን ማንም እንደማይቀበለው ስለተረዳ ዛቻና ማስፈራሪያ ዐወጀ። «ከቴዎፍሎስ፣ ከአርፊርዮስ (ከእነርሱ የተሾመ የአንጾኪያ ጳጳስ) እና አቲክስ ጋር ኅብረት የሌለው ጳጳስ ከቤተ ክርስቲያን ይባረራል፤ ንብረቱንም ይቀማል» የሚል ትእዛዝ አስተላለፈ። በጳጳሳትና በምዕመናን ላይ ብዙ መከራ አደረሰባቸው። ይህም ሆኖ ምዕመናንም ሆኑ ብዙ ጳጳሳት ዕውቅና አልሰጡትም።

ዘንድ በእርሱ የቅርብ ሰዎች ላይ ልዩ ልዩ ስቃይና ዛቻ ቢያደርሱባቸውም ሊያሳምኑአቸው ግን አልቻሉም።
ለእርሱ በነበራቸው ታማኝነት የቀጠሉ ካህናትና ጳጳሳት እነ አውዶክስያ በሾሟቸው የቤተ ክርስቲያንን ሳይሆን የሾሟቸውን ፈቃድ አስፈጻሚዎች በሆኑት «ጳጳሳት» ከየመንበራቸው እንዲሳደዱ እየተደረገ ተባረሩ። የሮሙ ሊቀ ጳጳሳት ኢኖሰንት ጉባኤ አድርጎ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ እንዲሰደድ መደረጉ ሕገ ወጥ መሆኑን በመግለጽ ወደ መንበሩ እንዲመለስ ወሰነ። ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን እንዲጋዝ የወሰነውን ሲኖዶስ ሕገ ወጥና የተሻረ ነው አለ። ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅም በደረሰበት ነገር ሐዘኑ ውን በመግለጽ የሚያጽናና መልእክት ጻፈለት። ንጉሥ አርቃዴዎስንም በዚህ ጉዳይ ላይ አጠቃላይ ጉባኤ እንዲጠራ አሳሰበ። የምዕራቡ የሮማ ክፍል ንጉሥ የነበረው የአርቃዴዎስ ወንድም ንጉሥ አኖሬዎስም (395-423 ዓ.ም.) በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ የደረሰውን ነገር ሲሰማ በማዘን፣ በቴዎፍሎስ የተደረገው ነገር በጣም አሳዛኝ መሆኑን በመግለጽ የምሥራቅና የምዕራብ ክፍል ጳጳሳት የሚገኙበት አንድ አጠቃላይ ሲኖዶስ እንዲጠራ ለወንድሙ ለአርቃዴዎስ መልእክት ላከበት። መልእክቱም እንዲህ ይላል፡-

> *«በቁስጥንጥንያው ሊቀ ጳጳሳት በዮሐንስ ላይ የተቀነባበረውን ሴራና የደረሰበትን ግፍ የሚያስተካክልና በቤተ ክርስቲያንም ፍትሕና ሰላም እንዲሰፍን የሚያደርግ ተገቢ የሆነ የማስተካከያ እርምጃ እንድትወስድ በመለመን ለክቡርነትህ ስጽፍልህ ይህ ሦስተኛ ጊዜዬ ነው፤ ሆኖም እስካሁን ምንም ነገር አልተደረገም። ለቤተ ክርስቲያን ሰላምና ደኅንነት ካለኝ መጨነቅ የተነሣ በአንተ ግዛት በምሥራቅ ያሉ ጳጳሳት በተለሉንቁ እንዲሰበሰቡ ታደርግ ዘንድ አሁንም እንደገና ጻፍሁልህ፤ በምዕራብ በኩል እኛ ዝግጁዎች ነን። ... በምዕራቡ ያሉት ጳጳሳት ለሊቀ ጳጳሳቱ ዮሐንስ ያላቸውን ስሜት ትረዳ ዘንድ እርሱን በተመለከተ በደረሰው ነገር በማዘንና አስቸኳይ የማስተካከያ ርምጃ ይወሰድ ዘንድ በመጠየቅ የላኩልኝን ደብዳቤ አብሬ ልኬልሃለሁ። ክቡርነትህን በተለይ የማሳስበው ነገር ደግሞ የዚህ ሁሉ ችግር ምንጭ እንደሆነ የሚነገረውን የእስክንድርያውን ቴዎፍሎስን ፈቃደኛ ባይሆንም እንኳ በግድ እንዲገኝ እንድታደርግ ነው። በዚህም ጳጳሳቱ በአንድነት ተሰብስበው የሆነውን ነገር ሁሉ መርምረው በቶሎ ተገቢውን ውሳኔ እንዲወስኑ ነው።»[50]*

ሆኖም ከንጉሥ አኖሬዎስና ከሮማው ፓትርያርክ ከኢኖሰንት (401-417 ዓ.ም.) ወደ ምሥራቁ ገዢ ወደ አርቃዴዎስ የተላኩት መልእክተኞች በምሥራቁ ክፍል የመንግሥት ባለ ሥልጣናት ተይዘው ታስረው

[50] ጳላድዮስ፣ ምዕ. 3

ለወራት ከተንገላቱ በኋላ ተመለሱ። የሮማው ፓትርያርክም ከእስክንድርያው ፓትርያርክ ከቴዎፍሎስና[51] ከቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መሰደድ በኋላ በቁስጥንጥንያ መንበር ከተተካው ጋር፣ በአጠቃላይ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አሳዳጆችና ጠላቶች ከነበሩት ሁሉ ጋር ማንኛ ውንም ዓይነት ግንኙነት አቋረጠ።

፰. ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በስደት ላይ

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በዚያ አካባቢ በጣም በሚያቃጥለው የሐምሌና የነሐሴ የሙቀት ወቅት በገላትያና በቀጳዶቅያ አድርገው በአርማንያ ወደሚገኘው የአውዶክስያ በቀለኛነት ወደመረጠለት እጅግ አስቸጋሪ ወደ ሆነው ካውካሰስ ወደሚባል ጠፍ ቦታ ተወሰደ። የካውካሰስ ቦታ የአየሩ ጠባይ በጣም አስቸጋሪና ተለዋዋጭ፣ በክረምት ወራት ደግሞ ቅዝቃዜው እጅግ በጣም ከባድ ነው። እንዲሁም ኢሱሪያንስ የተባሉ ዘላን ነገዶች ቦታውን በቀንና በሌሊት እየወረሩ አደጋ ያደርሱ ስለነበር በእነርሱ ይገደላል በሚል ተስፋ ወደዚያ እንዲጋዝ ተደረገ። እርሱም በዚህ አስቸጋሪ በሆነ የስደት ቦታ በንዳድና በራስ ምታት በጣም ብዙ ተሰቃየ። ከአንድ ጊዜ በላይ ለሞት እስኪደርስ ታመመ። ወደዚያ እስኪደርስም ድረስ ለሰባ ሰባት ቀናት በተከታታይ በእግሩ ያለ ዕረፍት እንዲጓዝ ተደረገ።
የካውካሰስ ጳጳስ በርኅራኄና በሀዘኔታ ተቀበለው። ከቅርብ ወዳጆቹና ከክርስቲያኖች ብዙ መልእክትና ስጦታ ይላክለት ነበር። እንዲሁም ብዙዎች ከፍቅራቸው የተነሣ ያን ሁሉ አስቸጋሪ ቦታ ተጉዘው ካለበት

[51] በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ላይ፣ እንዲያውም በእርሱ ላይ ሳይሆን በክርስቶስ ሙሽራ በቤተ ክርስቲያን ላይ ይህን ያህል ወንጀል የፈጸመውን ፓትርያርክ ቴዎፍሎስን በተመለከተ ስንክሳርም ሆነ በድርሳን ዘቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መቅድም ላይ ይህንን ድርጊቱን የሚያሳይ ምንም ነገር አልተባለም። የድርሳኑ መቅድም እንዲህ ይላል፡- «አውዶክስያ በድሀይቱ መሬት ምክንያት ባወገዛት ጊዜ ወደ ቴዎፍሎስና ወደ ኤጲፋንዮስ ልካ በእርሱ ላይ ጉባኤ አድርጋችሁ የሚሻርበትን ምክንያት ፈልጋችሁ ከሹመቱ እንዲሻር አድርጉልኝ አለቻቸው። እነርሱም እንዲህ አሏት፡- ደግነቱ ባራቱ ማዕዘን የታወቀ ትምህርቱ ከሁሉ የደረሰ ዮሐንስ አፈወርቅን ምን ምክንያት ፈልገን እንሽረዋለን፣ አይሆንም አሏት።... እነርሱም ግዛቱን ፍታት ቢሉት የድሀይቱን መሬት ካልመለሰች አልፈታትም አይሆንም አላቸው። ከዚህም በኋላ ተመልሰው በየቦታቸው ሄደዋል።» *ድርሳን ዘቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መቅድም፣ አ/አበባ፣ ፲፱፻፺፯ ዓ.ም. ተስፋ ገ/ሥላሴ ማ/ቤት*
እስካሁን በእስክንድርያ መንበር ላይ ከተሾሙት 117 ፓትርያርኮች ከዚህ በስተቀር በእርሱ ስም ቴዎፍሎስ ተብሎ የተጠራ ሌላ ፓትርያርክ የለም። ግብጻውያን ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን የሚወዱትና የሚያከብሩት ሲሆን (በስሙ የተሰየመ ገዳም አላቸው) የቴዎፍሎስን ጉዳይ ግን ብዙውን ጊዜ አለባብሰው ነው የሚያልፉት።

ድረስ እየሄዱ ይጠይቁት ነበር:: እርሱም በመልእክት ካለበት ቦታ ሆኖ የቁስጥንጥንያን ቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ይመራ ነበር:: በመንበረ ጵጵስናው እያለ ያደርገው ከነበረው ቤተ ክርስቲያንን የመምራትና የመጠበቅ ሥራ ባላነሰ በስደቱ ጊዜም እንዲያውም በበለጠ ሁኔታ ተጽእኖው የጎላ ነበር:: በካውካሰስ ወደ አንድ ዓመት ያህል የአርማንያን ሕዝብ ጣፋጭ የሆነ ቃለ ወንጌልን የመገበ፣ ብዙ ነፍሳትን ወደ እግዚአብሔር እያቀረበ ኖረ:: ከቁስጥንጥንያ ደጋግ ምዕመናንና ከሌሎችም በተለይም ከኦሊምፒያስ ብዙ ገንዘብ የተላከለት በወራሪዎቹ በኢሱሪያንስ እስረኛ ተደርገው በምርኮ የተወሰዱትን ለማረኳቸው ብዙ ገንዘብ እየሰጠ ብዙዎቹን ነጻ እንዲለቀቁና ከቤተሰቦቻቸው ጋር እንዲቀላቀሉ አደረጋቸው:: ብዙ ድሆችንም ይረዳቸው ነበር:: ብዙዎች ከአንጾኪያ፣ ከሶርያ፣ ከኪልቅያና ከሌሎችም ቦታዎች ወደ እርሱ ይሄዱ ነበር::

በሦስት ዓመት የስደቱ ወቅት ከላካቸው ብዙ መልእክታት ውስጥ 242 ያህሉ አሁን ድረስ ተጠብቀው ይገኛሉ:: እነዚህ መልእክታት ግልጽ፣ ድንቅና አሳማኝ በሆነ ዘይቤ የላቀና የመጠቀ የክርስትና መንፈስ ግልጽ ሆኖ የማታይባቸው ናቸው:: እነዚህ መልእክታቱ ለቤተ ክርስቲያን ሁለንተናዊ ጥቅምና ደኅንነት ያለውን እውነተኛ አሳብና ተቆርቋሪነት እንዲሁም እርሱ ከዚህ ዓለም ፈጽሞ የተለየና ከክርስቶስ ጋር መኖርንና ከእርሱ የሚገኘውን ሰማያዊ ክብር ብቻ እንጂ ከዚህ ዓለም ነገር ምንም እንደማይፈልግ አጉልተው የሚያሳዩ ናቸው::

ለምሳሌ በፊንቄና በዐረብ ምድር ክርስትናን ለማስፋፋት አብሮ ብዙ ሲሠራ ለነበረው ኮንስታንቲየስ ለተባለ የአንጾኪያ ካህን ወደተፈረደበት የግዞት ቦታ እየሄደ በመንገድ ላይ ሳለ የላከለት መልእክት እንዲህ ይላል፡-

«ሐምሌ አራት ቀን ከኒቅያ እነሣለሁ:: ምንም እንኳ ማዕበሉ በየጊዜው የበረታ ቢሄድም የጀመርከውን ተግባር ማለትም የጣዖታትን አምልኮ ማጥፋትን፣ አብያተ ክርስቲያናትን ማነጽንና ነፍሳትን ወደ እግዚአብሔር የማቅረብን ነገር ችላ እንዳትል ለማሳሰብና ለማበረታት አደራ እልህ ዘንድ ይህንን ደብዳቤ ላኩልህ:: የዚህን ሥራ የራሴን ድርሻ ባልወጣና ግዴለሽ ብሆን አሁን የደረሰብኝ ባለው ነገር ምክንያት ከዚህ ኃላፊነት ራሴን ነጻ ማድረግ አልችልም:: ጳውሎስ በእስር ቤትና በመከራ ውስጥ እያለ የተሰጠውን ኃላፊነት ተወጥቷልና፣ ዮናስም በዓሣ አንበሪ ሆድ ውስጥ እንዲሁ፣ ሦስቱ ወጣቶችም በእሳት ውስጥ ሆነው እንዲሁ ተግባራቸውን አላቋረጡምና:: ስለዚህም የተከበርከ ጌታዬና ወንድሜ ሆይ፣ ይህንን አስበህ በፊንቄ፣ በዐረብና በምሥራቅ የተጀመረውን የስብከተ ወንጌል ተልእኮና

ያሉትን አብያተ ክርስቲያናት ችላ እንዳትል አደራ እልሃለሁ:: በዚህ ሁሉ ችግርና መከራ ውስጥ ለሥራው የሚቻልህን ብታርግ ዋጋህ ዕጥፍ ድርብ ይሆናልና::

«የሚወስዱኝ ወደ ሴባስቴ ሳይሆን ወደ ካውካሰስ እንደሆነ አሁን ተረድቻለሁ፣ ይህም ለአንተ ወደ እኔ መልእክት ለመላክ የተሻለ ቦታ ነው:: ስለሆነም ምን ያህል አብያተ ክርስቲያናት እንደታነጹ፣ ምን ያህል ሰዎች እንደተጠመቁና ምን ዓይነት የሕይወት ዕድገትና ለውጥ እንዳደረጉ በየጊዜው ጻፍልኝ:: በመርቅያን ኑፋቄ እየታመሰች ባለችው በቆጵሮስ ባለችው በሳላሚስ ተገቢ በሆኑት ሰዎች በኩል መደረግ የነበረበትን ነገር አደርግ ነበር፣ ነገሮችንም ሁሉ በቶሎ እንደሚገባ አስተካክል ነበር፣ ግን በስደት ላይ ሆንኩ:: ዓለሙን ሁሉ ያናወጠ ያለውን ኃይለኛ ማዕበል ጸጥ ያደርገው ዘንድ በትዕግሥት ሆነው ብዙ ጸሎትን ወደ እግዚአብሔር እንዲያቀርቡ ሁሉንም ክርስቲያኖች በተለይም ደግሞ ከእግዚአብሔር ጋር የቀረበ ግንኙነት ያላቸውን ተግተው እንዲጸልዩ አሳስባቸው::»[52]

መልእክቶቹ ለምሥራቃውያንና ለምዕራባውያን ጳጳሳት፣ ቀሳውስት፣ ዲያቆናት፣ ዲያቆናዊያት፣ መነኰሳትና ሰባክያን የተላኩ ሲሆኑ በስደት ጉዞው ላይ የደረሰበትን እንግልትና ድካም የሚገልጹ፣ በተለያዩ ርእስ ጉዳዮች ላይ ምክርና ትምህርት የሚሰጡ፣ በአካል የተለያቸውን መንጋውን የሚያበረታቱና የሚያጽናኑ፣ በፋርስ (የዛሬዋ ኢራን)፣ ለጎቶች እና በሲጢያ ጀምሮት የነበረውን ስብከተ ወንጌል እንዲቀጥሉ የሚበረታቱ፣ እና ሌሎችንም ብዙ የቤተ ክርስቲያን ጉዳዮችን የሚዳስሱ ናቸው:: እውነተኛ አባት በአካል ቢሰደድም እርሱ ከምዕመናኑ፣ ምዕመናንም ከእርሱ አይለያዩም:: በእውነት ያልተመሠረተ ግን በአካል ቢቀርብም በመንፈስና በልብ ግን የራቀ ነው:: ሕዝቡ እነ አቲክስን አንቀበልም እያለ ብዙ መከራ ሲቀበል ከእውነተኛው አባቱ ጋር ግን በስደትም አልተለያዩም:: የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መልእክታት በቁስጥንጥንያና በየተገኙበት ቦታ ሁሉ በናፍቆትና በከፍተኛ ፍቅር ይነበቡ ነበር::

ስደቱን ተከትሎ የተፈጠሩ ክስተቶች

ወደ ተመደበለት የስደት ቦታ ይወስዱት ዘንድ ከቁስጥንጥንያ ይዘውት እንደወጡ በቁስጥንጥንያ ከተማና በዙሪያዋ ባሉ ቦታዎች ላይ መጠኑ ታይቶ የማይታወቅ ታላላቅ የበረዶ ናዳ መዓት ወረደ:: ንግሥቲቱ አውዶክስያም በውርጃ ምክንያት ስትሰቃይ ቆይታ ከዚህ የበረዶ መዓት መውረድ በኋላ በዐራተኛው ቀን በጭንቅ ሞተች:: የተለያዩ ታሪክ ጸሐፊዎች አውዶክስያ ብዙ ዓይነት መከራና ችግር እንደደረሰባት

[52] መልእክት 221

ጽፈዋል፡፡ በቦታው የተተካው ሊቀ ጳጳሳት አቲከስም በተሉ ሞተ፡፡ መንበረ ጵጵስናውና ቤተ ክርስቲያኑ፤ እንዲሁም ቤተ መንግሥቱ ከላይ እንደተገለጸው በእሳት ተቃጠለ፡፡

እነ ቴዎፍሎስ በኬልቄዶን ባደረጉት የኦክ ጉባኤ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ዋና ከሳሽና ወንጀይ ሆኖ ለነ ቴዎፍሎስ ጥሩ መሣሪያ የነበረው የኬሎቄዶን ጳጳስ የነበረው ሲረኖስ የተባለው ጳጳስ ወዲያውኑ ከዚያው ከውንጀላ ጉባኤያቸው ሲወጡ አንዱ ሳያየው ስለረገጠው እግሩ ታሞ ወደ ቁስጥንጥንያ መሄድ የማይቻለው ሆኖ በዚያው ቀረ፡፡ ከዚያም እግሩ ስለተመረዘ የተለያየ ቦታ ላይ ቢቆረጥም መዳን አልቻለም፡፡ ሁለት እግሮቹ ተቆርጠውም መዳን ስላልቻለ ተሰቃይቶ ሞተ፡፡

በነገሥታት ጣልቃ ገብነት በቤተ ክርስቲያን ላይ የተፈጠረው ትርምስ መንግሥታዊ አስተዳደሩንም አልበጀውም፡፡ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የሮም የምሥራቁ ግዛት በጦር መሪዎች ዐመፅና አድማ፤ በሕዝባዊ ዓመፅና በተለያዩ ሽፍታዎች ወረራ ይታመስ ነበር፡፡ በጦር መሪዎች ምክንያት የምሥራቁና የምዕራቡ የሮማ ግዛት እርስ በርሱ ሊዋጋና ሊጠፋፋ ደርሶ ነበር፡፡ ሮማውያን አረመኔዎች የሚሏቸው ኢሱሪያንስ ብዙ ከተማዎችን ወረሩ፡፡ ሌሎች ያመፁ ሰዎችም ብዙ አገር አጠፉ፡፡

9. ዕረፍት

ሞቱን ለማየት ይናፍቁ ለነበሩት ጠላቶቹ ዕድሜው ረዘመባቸው፡፡ ስደተኛው ፓትርያርክ በቤተ ክርስቲያን ላይ ያለው ሚናና መልካም ተጽእኖ አሁንም አለመቋረጡም አናደዳቸው፡፡ አውዶክስያ ብትሞትም የግብር ልጆቿ የእርሷን የክፋት መሥፈሪያ ለመሙላት ደፋ ቀና ማለታቸውን ቀጠሉ፡፡ ስለዚህም የካውካሰስ መከራ ቶሎ ሊገድለው እንዳልቻለ ሲያዩ መጀመሪያ ከነበረበት ቦታ አራቢስከስ ወደሚባል ሌላ ቦታ፣ ከዚያም ጲጢየስ ወደሚባል በካውካሰስ አጠገብ ወደሚገኝ፣ በሮማ ግዛት ሥር ካሉት ቦታዎች ሁሉ ለመኖር እጅግ በጣም አስቸጋሪ ወደ ሆነው ቦታ ይወስዱት ዘንድ ከቤተ መንግሥት ወታደሮች መካከል በጣም ጨካኝ የሆኑ ሁለት ወታደሮች ተመርጠው ተላኩ፡፡ እነርሱም በእግሩ እያስቸኮሉና እያስጨነቁ ይወስዱት ጀመር፡፡ ወታደሮቹም ስለተሰጣቸው ትእዛዝ ሲናገሩ «በመንገድ ላይ ከሞተ የመዓርግ ዕድገትና ብዙ ሽልማት እንኛላችሁ ተብለናል» አሉ፡፡

ከሁለቱ አንዱ በማያስታውቅበት ሁኔታ ሰወር ያለ ርኅራኄ ሊያደርግለት ይሞክር ነበር፡፡ ሌላኛው ግን የመጨረሻ አረመኔ ጨካኝ ነበር፡፡ ኃይለኛ ዝናብ የጣለም፣ በጠራራ ፀሐይም፣ በሌሊትም ያለ ዕረፍት እንዲጓዝ በማድረግ በትኅርምት ሰውነቱ የደከመውን አባት ያለ ርኅራኄ አሰቃዩት፡፡

የስደት ዘመኑ የደረሰበትን መከራ በቃላት አከናውኖ ለመግለጽ አይቻልም፡፡ ለሦስት ወራት ያህል በእግሩ በጨካኝ ወታደሮች እየተጎነተሉ ያደረገው የቅጣት ጉዞ ሰውነቱና ጤንነቱ ከትኅርምትና ከተጋድሎ ብዛት ለተጎዳውና ለተዳከመው አባት የቀስ በቀስ (አንድ ጊዜ በመግደል ያልተፈጸመ) ሰማዕትነት ነበር፡፡ በዚህ የስደት ዘመኑም ቢሆን በጣም ብዙ ነፍሳትን ወደ ክርስቶስ መልሷል፡፡

በአርማንያ ሲያልፍ በሰማዕቱ በቅዱስ ባሲሊቆስ ቤተ ክርስቲያን ጸሎት አደረሰ፡፡ በዚያው ሌሊት ድል አድራጊው ታላቁ ሰማዕት ቅዱስ ባሲሊቆስ[53] በራእይ ተገለጠለትና *«ወንድሜ ዮሐንስ ሆይ፣ ነገ አብረን እንሆናለንና አይዞህ»* አለው፡፡ ይህ ሰማዕት አስቀድሞ ለቤተ ክርስቲያኑ ቄስ «እየመጣ ነውና ለወንድማችን ለዮሐንስ የሚሆን ቦታ አዘጋጅ» እንዳለው ይነገራል፡፡ እርሱም ይህንን ነገር ስለሰማ በማግስቱ ወታደሮቹን በዚያው በቅዱስ ባሲሊቆስ ቤተ ክርስቲያን ይቆይ ዘንድ ቢጠይቃቸውም ከለከሉት፡፡ እንደተለመደው ገና ሳይነጋ የስደቱን ጉዞ ጀመረ፡፡ ነገር ግን ብዙም ሳይሄዱ ስለታመመ ወደ ተነሱበት ቤተ ክርስቲያን መመለስ ግድ ሆነባቸው፡፡

ካህናቱ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ነጭ ልብስ አለበሱት፡፡ እርሱም ነጭ መጎናጸፊያውን ለብሶ ከቅዱስ ምሥጢር (ቅዱስ ሥጋውንና ክቡር ደሙን) ተቀብሎ ወዲያው ነፍሱን በእግዚአብሔር እጅ ሰጠ፡፡ ከአንደበቱ ላይ የነበረው የመጨረሻ ቃል የሁል ጊዜ ምስጋናው *«ስለ ሁሉም ነገር ክብር ለእግዚአብሔር ይሁን»*[54] የሚለው ነው፡፡ በርግጥም እርሱ በትምህርቱና በሕይወቱ በዘመናት ሁሉ ለእግዚአብሔር ክብር ምክንያት ሆኗል፡፡ «ሥራችሁን አይተው የሰማይ አባታችሁን ያከብሩ ዘንድ ብርሃናችሁ በሰው ፊት ይብራ» የተባለውን መዋቲ ሰው ሊያደርገው የሚችለው ድረስ ፈጽሟል፡፡ ይህም ዕረፍቱ ወደሚወስዱበት ቦታ ሳይደርስ በጳንተስ ባለች ኮማኒ[55] ከምትባል ቦታ ሊደርስ ትንሽ ሲቀረው በሰማዕቱ በቅዱስ ባሲሊቆስ ቤተ ክርስቲያን ሲሆን ጊዜውም መስከረም 14[56] ቀን 407 ዓ.ም. በ60 ዓመቱ፣ በሊቀ ጵጵስናው ዐሥረኛ ዓመት ነው፡፡ በዚያም መነኮሳትና መነኮሳይያት ሌሎችም ብዙዎች ከተለያዩ ቦታዎች መጥተው በተገኙበት

---

[53] ሰማዕቱ ቅዱስ ባሲሊቆስ የኮማና ጳጳስ የነበረ ሲሆን ብዙ ክርስቲያኖችን በክርስትና ሃይማኖታቸው ምክንያት በጨፈጨፈው ንጉሥ በመክስምያኖስ ኒቆምድያ ላይ ሰማዕትነትን የተቀበለ ነው፡፡

[54] (Glory be to God for all things, Amen.)

[55] ኮማኒ ዛሬ ጆርጂያ በምትባለው በጥቁር ባሕር አጠገብ በምትገኘው አገር ውስጥ የሚገኝ ቦታ ነው፡፡

[56] ዕለተ ረፍቱንና ፍልሰተ ዓፅሙን በተመለከተ በአብያተ ክርስቲያናት መካከል የቀናት ልዩነቶች አሉ፡፡ በእኛ ቤተ ክርስቲያን ዕለተ ዕረፍቱ የሚታሰበው ግቦት 12 ቀን ነው፡፡ ይህንን በተመለከተ ስላሉት ልዩነቶች ኅዳር 17 ስንክሳር ተመልከት፡፡ ጥንታውያን የቤተ ክርስቲያን ደቀ መዛሙርት ጸሐፊዎች እኔ ሶቅራጥስ ዕረፍቱ መስከረም 14 መሆኑን ነው የጻፉት፡፡ ሶቅ. 6+21

በሰማዕቱ በቅዱስ ባሲሊቆስ ጎን ተቀበረ። የመቃብሩ ቦታም ተሳላሚዎች የሚሳለሙት የተከበረ ቦታ ነው።

10. የቅዱሱ ሰውነት ወደ ቁስጥንጥንያ መመለስ

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የሕይወቱ ቅድስና፣ የትምህርቱ ርቱዕነት፣ እንዲሁም በደረሰበት ግፍ በስደት ላይ በመከራ ሁኖ በ60 ዓመቱ የመሞቱ ነገር በክርስቲያኖች ልብ ውስጥ በማይረሳ ማኅተም የተቀረጸና ሁል ጊዜ ሲያስቡት የሚያሳዝንና ውስጥን የሚነካ ነው። የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ደቀ መዝሙር የነበረውና ከ434-447 ዓ.ም. ድረስ የቁስጥንጥንያ ፓትርያርክ የነበረው ቅዱስ ጵሮክለስ በቅድስት ሶፍያ ቤተ ክርስቲያን በዚህ ገናና መምህር ዓመታዊ የመታሰቢያ በዓል በቅዳሴ ላይ እያለ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን በማስታወስ እንዲህ በማለት መስበክ ጀመረ፡-

> «ቅዱስ ዮሐንስ እንደሚገባው መጠን በትክክል ሊገለጽና ሊመሰገን የሚችለው እንደ እርሱ ያለ ሌላ ዮሐንስ ሲነሳ ብቻ ነው። ምዕመናን የእርሱን ድካሙን፣ ተጋድሎውን፣ ትምህርቱንና ጽናቱን ሲያስታውሱ ከጥሩ ምንጭ ጠጥቶ እንደረካ ሰው ጥማቸው ይቆረጣል። ከቅዱስ ዮሐንስ ማንም ሰው የእግዚአብሔርን ፀሐይነት በግልጥ የሚያይበት የእግዚአብሔር የጸጋ ነጸብራቅ ወጣ፣ በዚህ አምላካዊ የጸጋ የብርሃን ነጸብራቅም አንዱ ኦርቶዶክሳዊት እምነትን ከኑፋቄ ማጽዳትን አየበት፣ ሌላው እውነትን ከሐሰት ለይቶ አየበት፣ ሌላው ደግሞ በሃይማኖትና በምግባር ጸናበት፣ ሌላው የሚያበራ ሰማያዊ ክብርን ተመለከተበት። ስም አጠራርህ መዓዛው ከሚጣፍጥ ነገር ሁሉ በላይ የሆነ ቅዱስ አባት ሆይ! ግብርህ ሰማያዊ የሆነ አባት ሆይ! የእግዚአብሔርን ቃል ሳትታክት ያስተማርክ አፈወርቅ! ከሰማያት ይልቅ ከፍ ከፍ ያሉ ምሥጢራትን የተናገረ አንደበት ሆይ! ከነጎድጓድ ይልቅ ጮኸህ ወንጌልን ያስተማርህ መምህር ሆይ!
>
> ይህ ዮሐንስ በትክክል በዘመን ከሚቀድመውና ሰባኬ ንስሐ ከነበረው ከዮሐንስ መጥምቅ ጋር አንድ ነው። ያ ዐዋጅ ነጋሪ ነበር፤ ይህ ደግሞ የወንጌል ቀርን ነው። ያ የማይናወጽ ነበር፤ ይህ ደግሞ የማይሸነፍ ነው። ያ ድንግል ነበር፤ ይህም የንጽህና ድል አድራጊ ነው። ያ በምድረ በዳ አጠመቀ፣ ይህ ደግሞ መረቡን በከተሞች ላይ ጣለ። ያ ዝሙትንና አመንዝራነትን ገሠፀ፣ ይህ ደግሞ የስግብግብነትንና ለገንዘብ ሟችነትን ስህተትነት አጥብቆ አስተማረ። ያ ወደ እስር ቤት ተጣለ፣ ይህ ደግሞ ተሳደደ። ያ ራሱን ተቆረጠ፤ ይህ ደግሞ ስለ እውነት አንገቱን አስጣለሁ አለ። በዚህ ምድር ላይ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መከራዎችና ትግሎች በጣም ብዙ ነበሩ፤ በሰማያትም ክብሩ የብዙ ብዙ ነው።

> አሁን ከሐዋርያው ጋር እንዲህ ያለ ይመሃል፡- «የክርስቶስ መልካም መዓዛ ነኝ፣ ዓለሙን ከስህተት መጥፎ ሽታ አንጽቼአለሁ። በኤፌሶን ጣዖታትን አጥፍቻለሁ፣ በፍርግያ ሐሰተኞች አማልክትን ልጅ አልባ አድርጌአቸዋለሁ፣ በቂሣርያ እስነዋሪ ድርጊት መፈጸሚያ ቦታዎችንና ቤቶችን አስወግጃለሁ፣ በሶርያ የአሕዛብን መሰባሰብና ከንቱ ልማድ አስቀርቻለሁ፣ በፋርስ የእግዚአብሔርን ቃል ዘር ዘርቻለሁ። በየቦታው ኦርቶዶክሳዊት እምነትን ተክያለሁ።» ቅዱስ ዮሐንስ ሆይ፣ ሕይወትህ በፈተና የተመላና በጣም አሳዛኝ ነበር፤ ሞትህ ግን የከበረ ነው። የከበረ ሥጋህ ያረፈበት መቃብርህም የተባረከ ነው፤ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ቸርነት የተዘጋጀልህን አክሊል አገኝ ዘንድ ከድካምህ ዐርፈሃል፤ ዋጋህም እጅግ የበዛ ነው። የከበርክ አባት ሆይ፣ የጊዜንና የቦታን ወሰን አልፈህ ጠፈርንና ወሰናቸውን አቋርጠህ የዚህን ዓለም ድካምና ውሱንነት ድል አድርገሃል። የቅዱሱን ሥራና ተአምር የማድረግ ኃይል ቦታ አይወስነውምና በዚህ የፈተና ዓለም ያለን እኛን ልጆችህን አትርሳን።»

በቤተ ክርስቲያኑ ውስጥ የነበሩና ይህን ስብከት ይሰሙ የነበሩ ክርስቲያኖች ቅዱስ ጵሮክለስ በተናገረው ልባቸው በጣም ስለተነካ ስብከቱን እንኳ እስኪጨርስ መታገሥ አልቻሉም። ሁሉም በአንድ ቃል የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የከበረ ሰውነት ከኮማኒ ወደ ቁስጥንጥንያ ይመጣ ዘንድ ንጉሡን እንዲማልድላቸው አጥብቀው ለመኑት። ፓትርያርክ ጵሮክለስም የበዓሉ ፍፃሜ እንደሆነ ወዲያውኑ ወደ ንጉሡ ወደ ቴዎዶስዮስ 2ኛ (የንጉሥ የአርቃዴዎስ ልጅ 408-450 ዓ.ም.) በመሄድ የቅዱሱን ዐፅም እንዲመጣ ይፈቅድ ዘንድ ለመነው። እርሱም ንጉሡን እንዲህ አለው፡-

> «ንጉሥ ሆይ በጥምቀት ምሥጢር ልጅነት የሰጠህን፣ ስምዖን አረጋዊ ጌታችንን በቤተ መቅደስ እንደተቀበለው አንተንም በቤተ ክርስቲያን የተቀበለህን ይመለስ ዘንድ አድርግ። ቤተ ክርስቲያን ወደ አንተ እንዲህ እያለች ታለቅሳለች፡- <ውበቴ ደብዝዟል፣ አንደበቴ ተዘግቷል፣ ደም ግባቴ ጨፍግጓል፣ በአፈወርቅ እረኝነት ሲጠበቁ የነበሩትን በጎች ክፉ አውሬ በትኗቸዋል፣ የእኔ አንደበት ሆኖ ያገለግለኝ የነበረውን የእርሱን መንፈሳውያን ልጆች ጨካኝ አውሬዎች ነጣጥቀዋቸዋል። የአገልጋዬ ጠላቶች በቅንዓት ተነሳሥተው የእርሱን የቅድስና መንበር አርክሰውታል። በጫካ ባሉ ዛፎች እንደሚደረግ በመጥረቢያ ቅዱሱን ከእኔ ቆርጠው በመቃብር ዝም እንዲል አድርገውታል። መናፍቃን በሁሉም ነገር ልንቋቋመው አንችል የነበረውን እርሱን አሁን ትምህርቶቹን ከንቱ እናደርጋቸዋለን፣ አሁን የእኛን ትምህርት ይቃወም ዘንድ እርሱ በሕይወት የለምና ይላሉ።

ግርማዊ ሆይ፣ በአፈወርቅ ላይ ስለ ሆነው ነገር ጠላቶቼ እስከ መቼ ድረስ በእኔ ላይ ይሳለቁብኛ? የእኔን ሙሽራ ክርስቶስን በትክክል የሰበከውንና ያንጸባረቀውን እርሱን ወደ እኔ መልስልኝ:: መንፈሳዊ አባትህን ለመንፈሳዊ እናትህ ለእኔ መልስልኝ:: በሥጋ የወለደችህን እርሷን አትምሰላት፤ ልቧ ምሕረትን የማያውቅና ፈቃዷም ወደ ክፋት ያዘነበለ ነበርና:: ነገር ግን ማንም እርሱን ገንዘብ ካላደረገ እግዚአብሔርን ሊያይ የማይችለውን ቅድስናን ተከተል:: አውዶክስያ አሁን የለችም፣ ቤተ ክርስቲያን ግን ለዘለዓለም ትኖራለች:: እኔ ዘላለማዊት እናትህ ነኝ:: አፈወርቅን መልሰውና ደስ እንዲለኝ አድርግ፤ በዚህም እኔ በእግዚአብሔር ፊት አስታራቂ እሆንሃለሁ:: አፈወርቅን አማላጅህ እንዲሆን አድርግ፣ ራስህንም የእውነት ልጅ መሆንህን በሥራህ አሳይ፣ በአባትህ ጸሎት የጸናህ ትሆን ዘንድ::>»

ንጉሡም የቅዱስ ጵሮክለስን ልመና በመቀበል ለሕዝቡ ጥያቄ ስምምነቱን ገለጸ:: ከዚያም ላላቅ ባለ ሥልጣናትና መኳንንት የቅዱስ የሐንስ አፈወርቅን የከበረ ዐፅም ያመጡበት ዘንድ ከብር የተሠራ ሳጥን ይዘው ወደ ኮማኒ ሄዱ:: እዚያ እንደደረሱ ለአካባቢው ጳጳስና ለሕዝበ ክርስቲያኑ የከበረውን የቅዱሱን ሰውነት እንዲያስረክቧቸው የሚያዘውን የንጉሡን ደብዳቤ ሰጧቸው:: በዚህ ነገር ጳጳሱና ሕዝቡ እጅግ በጣም አምርረው አለቀሱ::

ሆኖም እርሱ የቅዱሱን ዐፅም ያመጡ ዘንድ የላካቸው ሰዎች የከበረ ዐፅሙን ከመቃብሩ ማንቀሳቀስ አልተቻላቸውም፤ ከቋጥኝ ዓለት ይልቅ ከበዳቸው:: ምንም ዓይነት ሙከራ ቢያደርጉ ሊያወጡት አልቻሉም:: ቅዱሱ በዚያው መቅረት ፈልጎ ይሆናል ብለው በማሰብ መኳንንቱ ለቴዎዶስዮስ የሆነውን ነገር የሚገልፅ ደብዳቤ ጻፉለት:: ንጉሡም ከፓትርያርክ ጵሮክለስና ከሌሎች ደጋግ ሰዎች ጋር ከተመካከረ በኋላ ያለ ጸሎት እንዲሁ ዝም ብሎ የቅዱሱን ዐፅም እንዲመጣ ማዘዙ ስህተት መሆኑን ተረዳ:: ከዚያም ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ስለ ድፍረቱና ስህተቱ ይቅርታ የሚጠይቅና ወደ መንበሩ በመመለስ መንጋውን ደስ ያሰኝ ዘንድ፣ ልክ በሕይወተ ሥጋ እንዳለ የተማጽኖ ደብዳቤ ለመጻፍ ወሰነ:: ንጉሡ በእጁ የጻፈው ይህ ደብዳቤ እንዲህ ይላል:-

«ከንጉሥ ቴዎዶስዮስ፣ የዓለሙ ሁሉ መምህር ለሆንህ፣ ለመንፈሳዊ አባቴ ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ፣ እጅግ የከበርክ አባት ሆይ፣ የከበረ ሰውነትህን ሕይወት እንደሌለው እንደ ሌሎች ሰዎች ሰውነት ቆጥሬ በቶሎ ወደዚህ ይመጣ ዘንድ አዘዝሁ:: ነገር ግን እኔ ለዚህ የበቃሁ ካለመሆኔ የተነሣ እንዳሰብኩት አልሆነም:: ስለዚህ የእኔንና የሕዝቡን ልመና ትቀበል ዘንድ በእውነት ሕያው ለሆንህ ለአንተ ይህንን እኔ ራሴ በእጄ የጻፍኩትን ደብዳቤ

ላክሁ:: ንስሐን የሰበክ ክቡር አባት ሆይ፣ ለቅድስናህ በማይገባ ሁኔታ የፈጸምኩትን በደል ሁሉ በይቅርታህ ጥልቅ ውስጥ ጣልልኝ፣ ተነሳሒውን እኔን ይቅር በለኝ:: ወደሚወዱህ ልጆችህ ተመለስ፣ ወደ እኛ በመምጣትህም ደስ ይበለን:: ትመጣ ዘንድ አላዝህም፣ ሁለተኛ እንዳላፍር ትመጣ ዘንድ በትሕትና እማጸንሃለሁ እንጂ:: እጅግ የተወደድክና የተከበርክ አባት ሆይ፣ እባክህ በፈቃድህ ወደ እኛ ና፣ በፍጹም ደስታና ፍቅር እንቀበልህ ዘንድ::»

ንጉሡ ጽፎ እንደ ጨረሰ ለመልእክተኞቹ ሰጣቸውና ደብዳቤውን ወስደው በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ መቃብር ላይ እንዲያስቀምጡትና ሌሊቱን ሙሉ በቤተ ክርስቲያን ጸሎት ሲደርስ እንዲያድር አዘዘ:: ይህ አገልግሎት ከደረሰ በኋላ ደብዳቤው በቅዱሱ ሰውነት ላይ ሲደረግ የከበረውን ዐፅም ከመቃብሩ በቀላሉ ማውጣት ቻሉ:: ከዚያም በታላቅ ደስታ ሆነው ከንጉሡ በተላከው ሳጥን ውስጥ አደረጉት:: ከመቃብሩ ላይ የወደቀ የጨርቅ እላቂ ነበር:: ያን እላቂ ጨርቅ አንድ እግሩ የሰለለ የአካባቢው ድሀ በሽተኛ ወስዶ በሰለለው እግሩ ዙሪያ ጠመጠመው:: ወዲያው እንደ ጤነኛው እግሩ ሆነ፤ እግዚአብሔርንም እያመሰገነ በደስታ ዘለለ::

በእጃቸው መብራቶችን ይዘው የአካባቢው ሕዝብ የቅዱሱን ሰውነት ለመጨረሻ ለማክበር ተሰበሰቡ:: የዚህ የከበረ አባት ሰውነት ስለተወሰደባቸው ያዘኑና ያለቀሱ ተከትለው ብዙ ሸኟቸው:: የከበረ ዐጽሙን የያዙት ከኬልቄዶን ወደቦች ሲደርሱ ንጉሡ ቴዎዶስዮስ ከመንግሥት ሹማምንት ጋር፣ ከፓትርያርኩ ከካህናቱ ጋር፣ ስፍር ቁጥር የሌለው ሕዝብ በጀልባ ሆኖ ተቀበላቸው:: የቅዱሱን ዐፅም የያዘው ሳጥን በንጉሡ መርከብ ላይ ተደረገ:: ነገር ግን መርከቦቹ ወደ መናገሻ ከተማዋ ወደ ቁስጥንጥንያ ሲጓዙ ኃይለኛ ማዕበል ተነሣ:: የቅዱሱን ሰውነት ከያዘችው መርከብ በስተቀር ሌሎቹ ሁሉም በማዕበሉ ተበታተኑ:: ይህቺ መርከብ አቅጣጫ ጠቋሚ መሣሪያዋ (ኮምፓስ) ቢጠፋባትም ወዲህና ወዲያ ሳትል በቀጥታ ወደ ባሕሩ ዳርቻ መዳረሻ ተጓዘች:: መርከቧም በሕይወተ ሥጋ ሳለ በተከራከረላትና የስደቱ አንድ ምክንያት በሆነችው ባሏ በሞተባት ሴት የተክል ቦታ ላይ ደረሰች:: በዚህም ከሞቱም በኋላ ይህ አባት ለጽድቅ ያለውን ቀናዒነት አረጋገጠ፣ ግፍንም አወገዘ::

የቅዱሱን ሰውነት የያዘችው ፈህቺው መርከብ ወደ ዳር ስትደርስ ማዕበሉ ጸጥ እያለ ሄደ:: ከዚያም ሁሉም ጀልባዎች ምንም ዓይነት ጉዳት ሳይደርስባቸው በሰላም ወደ ወደቡ ደረሱ:: የቅዱሱ ዓፅም ከመርከብ ወረደ:: የቁስጥንጥንያ ከተማ ሕዝብ በሙሉ ወጥቶ መብራት ይዘው መዝሙር እየዘመሩ በደስታና በሐሴት ተቀበሉት:: ይህም

የሆነው በ438 ዓ.ም. ከረፈ ከ30 ዓመት በኋላ ሲሆን የቅዱሱን ዐፅም የያዘው ሳጥን በሰማዕቱ በቅዱስ ኢሬን ቤተ ክርስቲያን እንዲያርፍ ተደረገ።

ንጉሡና ፓትርያርኩ ሳጥኑን ሲከፍቱት የቅዱሱን ሰውነት ምንም ሳይለወጥ እንዳለ አገኙት። ልዩ የሆነና የሚመስጥ መልካም መዓዛ ከሰውነቱ ይሸት ነበር። ቴዎዶስዮስም ልብሰ መንግሥቱን አውልቆ በቅዱሱ ሰውነት ላይ ጣለና ራሱን በቅዱሱ ደረት ላይ አድርጎ ዓይኑ በዕንባ እየታጠበ በሲቃ እንዲህ አለ፡-

«ቅዱስ አባት ሆይ፣ እባክህ በአንተ ላይ የተደረገውን ኃጢአት ይቅር በል፣ ስለ እናቴ በደልና በአንተ ላይ ስለነበራት ጥላቻ እኔ እቀጣ ዘንድ አትተወኝ። የአንተ አሳዳጅ ልጅ ብሆንም እኔ ግን ምንም አልበደልኩህም። የእርሷ ልጅ በመሆኔ እንዳልቀጣ እባክህ በደሏን ሁሉ ይቅር በላት። የመንግሥቱን ክብር ከእግርህ ላይጥዬ የአንተን ምልጃና ይቅርታ ብቻ ደጅ እየጸናሁ ዓቅመ ቢስ ሆኜ ከእግርህ ስር ወድቄአለሁ። አንተን የበደለችህን የእርሷን ግፍ ይቅር በል፣ እርሷ በእኔ አንደበት እንዲህ እያለች ትማጸንሃለችና፡- <አባት ሆይ፣ በደልን ይቅር ስለማለት ያስተማርከውን ትምህርት አስብ፣ በደሌን ሁሉ ተውልኝ፣ ከውድቀቴ ልነሳ እመኛለሁና የዕርዳታ እጅህን ዘርጋልኝ፤ አንተ የወደቀ ማንም ቢኖር ይነሣና ይዳን ብለሃልና። አሁን ያንተን መከፋትና ማዘን መሸከም አልችልም፣ መቃብሬ እንኳ ለአጥንቶቼ ዕረፍትን አልሰጣቸውምና።

በፍርድ ቀን በክርስቶስ ግራ እንደምቆምና ዘላለማዊ ቅጣት እንደሚጠብቀኝ ስለማውቅ በጣም በጭንቀት ላይ ነኝ። በትምህርትህ ብዙዎችን አድነሃል፤ እኔን ብቻ ከድኅነት ውጭ አታድርገኝ። ወደ አንተ የምጮኸውን እኔን አትተወኝ፣ ሔዋንን በእግዚአብሔር ላይ እንዳነሣሳት እኔንም አንተን በድል ዘንድ ያነሳሳኝን ዲያብሎስን ተበቀለው እንጂ። ርኅሩኅ ሆይ፣ በእኔ ላይ አትዘንብኝ፣ አትጨክንብኝም። በሕይወት ዘመንህ በአንተ ላይ የሚያደርሱብህን በደል አታስብም ነበር፣ አሁን በሰማያት ስትሆን ደግሞ የበለጠ የተበደልኸውን አታስብ። እኔ በጊዜያዊ መንግሥት በደልሁህ፣ አንተ ግን በዘላለማዊ መንግሥት ይቅር በለኝ፣ በደሌን ከመቃብር ባሻገር ማረኝ። ክብሬ ሁሉ አልፏል፣ አሁን ምንም የሚጠቅመኝ ነገር የለም፤ ስለዚህም፣ አባት ሆይ፣ በሰማያዊ ብርሃን ያለህ አንተን ርዳታህን እማጸናለሁ። ምንም መልስ የሌለኝ እኔ በክርስቶስ የፍርድ ዙፋን ፊት ሳይፈረድብኝ እባክህ ይቅር በለኝ።>»

ይህንን ነገር ስለ እናቱ ስለ አውዶክስያ ሲናገር የቅዱሱን አካል በዕንባ አጠበው፤ በታላቅ አክብሮትና ፍቅር ሳማቸው። ፓትርያርኩ ጵሮክለስም የቅዱሱን አካል በታላቅ ትሕትናና ክብር ሳመ፤ እንዲህ አለ፡- «ክርስቶስን

የምትወድ በጣም የተወደድክ መምህር ሆይ፣ ደስ ይበልህ። ከአንተ መንፈሳዊ ወተት እየጠጣሁ ያደግሁ ልጅህ ነኝ። እኔ የአንተ ወራሴ መንበር እንደ መሆኔ የእኔ በጎች የአንተ ናቸው። ዛሬም ድረስ አንተ ትተኸው በሄድከው መና እየተመገቡ ነው። እባክህ መንበርህን ግለጥ፣ እኛንም ተናገረን።»

የተሰበሰበው ሕዝብ የቅዱሱ ሰውነት ያለበትን ሳጥን ለመንካት በጣም ተጋፉ። በቤተ ክርስቲያንም ጸሎት ሲደረግ፣ ሕዝቡም ቀንና ሌሊቱን ሙሉ የቅዱሱን ሥጋ ከያዘው ሳጥን ሳይለይ አደረ። በሚቀጥለው ቀን ሟች የቅዱሱ ሰውነት በንጉሡ ሠረገላ ላይ ተደርጎ በታላቅ ሥነ ሥርዓት ወደ ቅዱሳን ሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን ተወሰደ። የቅዱሱን ሰውነት የያዘው ሳጥን በመንበረ ፓትርክናው ላይ በተቀመጠ ጊዜ ሕዝቡ በአንድ ቃል ሆኖ «አባት ሆይ! መንበርህን ተረከብ!» እያሉ በዕንባና በሲቃ ይጮኹ ጀመር። ፓትርያርክ ጵሮክለስና በዚያ በቅዱሱ ሰውነት አጠገብ የነበሩ ካህናት ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አፉን ከፍት አድርጎ የተለመደውን የጳጳሳት ቡራኬ «ሰላም ለሁላችሁ ይሁን» ሲል አዩት፣ ሰሙትም።

በጸሎተ ቅዳሴው ጊዜ ብዙ በሽተኞች በቅዱሱ ሰውነት በተአምራት ተፈወሱ። የአውዶክስያ መቃብር ግን ከተንቀጠቀጠ በኋላ በዚያው ሰጠመ። በመጨረሻም የቅዱሱ ሰውነት በሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን መቅደስ ውስጥ ከቀደሙ ፓትርያርኮችና ነገሥታት ጋር በክብር ዐረፈ። በረከቱና ጸሎቱ፣ ጣዕሙና ፍቅሩ በእውነት ይደርብን፣ ለዘለዓለምም አይለየን፣ አሜን።

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የተቀበረበት ሣጥን፤ በኮማና፣ ጆርጂያ የሚገኝ

በ1204 ዓ.ም. (.ኢ.አ.) ዐፅሙ በመስቀል ጦረኞች ከቁስጥንጥንያ ወደ ሮም ተወሰደ። በሮም ቫቲካን ከቆየ በኋላ በሮሙ ሊቀ ጳጳሳት በዮሐንስ ጳውሎስ 2ኛ ኅዳር 27 ቀን 2004 ዓ.ም. (.ኢ.አ) ወደ ቁስጥንጥንያ ተመለሰ።

11. አጠቃላይ ሰብእናውና ጠባዩ

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ታላቅነትንና ደግነትን፣ ልዩ ተሰጥኦንና ፍጹም ሃይማኖተኛነትን በአንድ ላይ አዋሕደው ከያዙት፣ ትተዋቸው በሄዱት በድርሳናቶቻቸው (በጽሑፎቻቸው) እና በአርአያነታቸው በቤተ ክርስቲያን ዘንድ ቀጣይነት ባለው ሁኔታ በዘመናት ሁሉ አስደሳች የሆነ ግንቢና አዎንታዊ ተጽእኖ ካሳደሩት ጥቂት ቅዱሳን አባቶች አንዱ ነው:: እርሱ ለዘመኑም ትክክለኛ ሰው ነበር፣ ለሁሉም ዘመንም ትክክለኛ ሰው ነው::[57] ጎልቶ የማታየው ሰብእናው ባሕታዊነቱና ገዳማዊ ሕይወቱ ነበር::

በብሕትውናው ሳለ የተጎዳው ጤንነቱ በቀሪ የሕይወት ዘመኑም በቋሚነት ያስቸግረው ነበር:: በተለይም ከትጎርምት ብዛት የተነሣ በተፈጠረበት ከባድ የውስጥ ደዌና በኃይለኛ የራስ ሕመም ይሰቃይ ነበር:: በዚህም ምክንያት ምንም እንኳ በአጠቃላይ ሰብእናው ግብዣዎችንና ሌሎች ግርግሮችን የማይወድና የማይካፈል የነበረ ቢሆንም ሲገኝባቸው በሚያስፈልጉ በአንዳንድ ማኅበራዊና ሥርዓታዊ ጉዳዮችና ሁኔታዎች ላይ ለመገኘትና ለመካፈል ይቸገር ነበር:: ጠላቶቹ በእርሱ ላይ ማግኘት የቻሉት፣ እነርሱ ጥፋት ነው ያሉት ነገር ቢኖር ይህ ነበር፣ «ከሰው ጋር አይደባለቅም፣ ሰው አይወድም» የሚል::

ከሁሉም የኅብረተሰብ ክፍሎች:- ከወጣቱም፣ ከአዛውንቱም፣ ከወንዶችም፣ ከሴቶችም፣ ከድሀውም ከሀብታሙም - ጋር ራሱን ዝቅ በማድረግ በነጻነት ይቀሳቀል ነበር:: ከሁሉም ወገን በጣም የሚወዱት ብዙ ወዳጆች ነበሩት:: ጠላቶችም እንዲሁ ነበሩት:: ነገር ግን የሚወዱት ለእርሱ የነበራቸው ፍቅር ከምት የጠነከረ፣ ከሲያልም ይልቅ የሚያቃጥል ነበር:: በርግጥ በሚያፈቅሩት ሰዎች ያን ያህል የሚወደድ ከሆነ የሚወዱትን እንዲህ አጽንተው እንዲወዱት ያደረጓቸው እነዚያው ምክንያቶች የሚጠሉትን ደግሞ እንዲጠሉት ቢያደርጓቸው ተምክንያታዊ ነው:: ይህ የሚወዱት ሰዎች ሁኔታ በዘመኑ የነበሩት ሰዎች ብቻ ሳይሆን ከዚያ በኋላ በየዘመኑ የሚነሡና የእርሱን ሕይወትና ማንነት ያወቁ ሰዎች ሁሉ ለቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የሚኖራቸው ፍቅርም እንዲሁ በጣም የጸናና ከመገለጽ በላይ የሆነ ነው:: በቅድስና ሕይወት፣ በእውነተኛነት፣ ከእግዚአብሔር በቀር ማንንም ባለመፍራት፣ በቅንና በንጹሕ ሕሊና፣ በርኅራኄ፣ ክርስቶስን

[57] (He was a man for his time and for all times)

በማፍቀርና ለክርስቶስ ክብር ብቻ በመኖር፣ ... በሁሉም ነገር ፍጹም አርአያ ነው:: እርሱን ማሰብም ልዩ ስሜትን ይፈጥራል::

ከላይ እንደተገለጸው ዋና አብነት አድርጎ የሚወስደው ቅዱስ ጳውሎስን ነበር:: እንዲሁም የቅዱስ ዮሐንስ ወንጌላዊ ፍቅርና ተወዳጅነት ነበረው:: ቅዱሳት መጻሕፍት የዕለት ምግቡ ነበሩ:: ለምዕመናንም ሆነ ለካህናት ደግሞ ደጋግሞ በአጽንኦት መጽሐፍ ቅዱስን እንዲማሩና እንዲያጠኑ ይመክር ነበር:: የብዙ ስህተቶች ምንጭ ቅዱሳት መጻሕፍትን አለመማርና አለማወቅ ነው ይላል:: ንጹሕ ሰው፣ የተግባር ክርስቲያን፣ የሰባክያን ንጉሥ ነበር:: አንድ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ አዋቂ እንዲህ አለ:- «አንድ ካህን ሲሆን ስለሚገባው ነገር በወጣትነት ጊዜው በጋለ መንፈስ በጻፈው መጽሐፍ ላይ (በእንተ ክህነት) የገለጸውን፣ ሥጋ የለበሰ ሰው ሊያደርገው እስከሚችለው የመጨረሻ ደረጃ ድረስ በራሱ ሕይወት ላይ በተግባር ፈጸመው::» የሌላውን ወንድሙን መንፈሳዊ ሕይወት እንዲጸናና እንዲያድግ ማድረግ የእያንዳንዱ ክርስቲያን ተግባር እንደሆነ ያስገነዝብ ነበር:: «ሌሎችን ለማዳን ምንም ጥረት እንደማያደርግ ክርስቲያን የሚያሳዝን ነገር የለም:: ወንዶችንም ሆነ ሴቶችን ድህነትም ይሁን ዝቅተኝነት፣ ወይም ሌላ ነገር ከዚህ ታላቅ ኃላፊነት ነጻ ሊያደርጋቸው አይችልም» ይላል::

የዚህን አባት ዜና ሕይወት በተመለከተ ወጥ አድርገው ከጻፉት ብዙ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፍያን መካከል አንዱ እርሱ በጻፈው ላይ አንድ አስተያየት ሰጪ የሆነ ሌላ ሰው የእርሱ ጉድለት ነው ያለውን ሲናገር እንዲህ እንዳለው ይገልጻል:-

> «የማይዘለቅ ነገር ጀመረ፣ ማለትም ካህናትን ለማስተካከልና የቤተ መንግሥት ሹማምትን በእውነትና ያለ አድልዎ እንዲሠሩ፣ ሁሉም ለእውነትና በእውነት ብቻ እንዲኖሩ ለማድረግ ተነሣ፤ ከተለያየ አቅጣጫ ጠላቶቹ በእርሱ ላይ አንድ ሆነው እንዲሰባሰቡበትና እንዲተባበሩበት ዕድል ሰጣቸው:: ይህም የሆነው ጠላቶቹን አንዱን በአንዱ ላይ የማስነሣትና የመለያየት የዲፕሎማሲ ሥራ ስለማያውቅ ነው::»

ጸሐፊው ይህን አስተያየት ለሰጠው ሰው ሲመልስ ደግሞ እንዲህ አለ:-

> «ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የቢዛንታይን «ዲፕሎማት» ቢሆን ኖሮ አንዱን ከአንዱ እያጋጨና ሌሎች ዘዴዎችን የተጠቀመ ጠላቶችን የማዳከም ዘዴ ሊኖረውና ይህንንም ሊጠቀም ይችል ይሆን ነበር፤ ነገር ግን እንዲህ አድርጎ ቢሆን ኖሮ እርሱ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ አይሆንም ነበር::

በእርሱ ዘመን የነበረውም፤ ከዚያ በኋላ በየዘመኑ የሚነሣው ትውልድም የእርሱን ጫፍ የደረሰ ከክፋትና ከተንኮል የጸዳ ነቀፋ የለሽ ፍጹምነትና እውነተኛነቱን እጅግ በጣም በታላቅ አክብሮትና ፍቅር ሊያየውና ሊያፈቅረው አይችልም ነበር:: እርሱ እንዲህ ከነበረበት ዘመን እንሥቶ ታላቅና ተወዳጅ የሆነው በዘመኑ ከነበሩ አድመኞችና ዲፕሎማቶች ፈጽሞ የተለየ ስለነበረ ነውና:: አዎ፣ በአፍአዊ ሁኔታ ለጊዜው ተሸንፏል፣ ነገር ግን በዓለሙ ሁሉ የሕሊና ፍርድ ዘለዓለማዊ የሞራል አሸናፊ ነው::»

ኃጢአትንና ግፍን ፈጽሞ ይጸየፋል፤ ኃጥአንን ግን ወደ አምላካቸው በንስሐ ይመለሱ ዘንድ በማጽናናት ያበረታቸዋል:: ሰዎችን ማስተማርና ማሳመን እንጂ ማስገደድ አግባብ አለመሆኑን ያስረዳ ነበር:: ስለዚህም እንዲህ ብሏል:- «ከማንም ሰው በላይ ክርስቲያኖች የኃጢአተኞችን ስህተቶች በኃይል እናስተካክላለን እንዳይሉ ተከልክለዋል:: ... ሰውን በኃይል ሳይሆን በማሳመን የተሻለ ሰው ማድረግ ተገቢ ነው:: ኃጢአተኞችን ከኃጢአታቸው ለማስቆም በሕግ የተሰጠ ሥልጣን የለንም፤ ቢኖረንም እንኳ እንዴት እንደምንጠቀምበት አናውቅም፤ እግዚአብሔር አክሊል የሚሠጠው ከክፋት በግድ ሳይሆን በፈቃድ ለተጠበቁት ነውና::» ስለዚህ ሁሉም ሰው በራሱ ፈቃድ ከኃጢአት ይለይ ዘንድና ወደ እግዚአብሔር በእውነተኛ ልብ ይቀርብ ዘንድ ባለጸጎችና ባለ ሥልጣናት ግፍ እንዳይሠሩና ከጽድቅ እንዳይርቁ ማንንም ሳይፈራና ለሰው ፊት ሳያደላ የወንጌልን እውነት በቀጥታ አስተማረ:: ድሆችን ደግሞ አጽናና:: ስለዚህም አንድ ጸሐፊ ሲናገር «የተደላደሉትን ያስደነግጣል፤ የተጨነቁትን ደግሞ ያጽናናል»[58] አለ::

ሀብትን በተመለከተ ኃጢአት የሚሆነው ባለ ጸጋ መሆን ሳይሆን ገንዘብን ለጽድቅ አለማዋልና ከዚያም አልፎ ለኃጢአት መሣሪያ ማድረግ እንደሆነ ያስተምራል:: «ሀብትን አናወግዝም፤ ከሀብት በስተጀርባ ያለውን ትዕቢት ግን እናወግዛለን» ይላል:: ድሆችንም ድሀ ስለሆኑ ብቻ በእግዚአብሔር ዘንድ የተለየ አስተያየት እንደማይደረግላቸውና ማስተዋል ያለባቸው መሆኑን ያስገነዝባል::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ቀጥተኛ ነበር:: በቤተ መንግሥት ቅምጥሎችና ባልሹዎች ጠላትነት ከዓላማው አንድ ስንዝር ፈቀቅ አላለም:: ከመጀመሪያ ስደቱ ከተመለሰ በኋላም ከዚያ በፊት ያደርግና ያስተምር እንደነበረው አሁንም ክፋትን፣ ኃጢአትንና ግፍን መቃወምን ወደ ኋላ አላለም:: ቤተ ክርስቲያንን ለሹማምንትና ለባለ ሥልጣናት እንድታጎበድድ አላደረገም፤ የቤተ ክርስቲያንን ሉዐላዊነት ለማንም አሳልፎ አልሰጠም:: በዚህም ስለ እውነት የመጨረሻውን ዋጋ ከፈለ:: ተጋድሎውና ሕይወቱ በእንጾኪያና

[58] (He teriffied the comforted and comforted the terrified)

በቁስጥንጥንያ ሳለ ከነበረው በበለጠ በስደቱ በተቀበለው መከራ በሰማዕትነት ታተመ:: የሦስቱ ዓመታት የስደትና የመከራ ጊዜያት የሕይወቱና የተጋድሎው የክብር አክሊላት ናቸው:: ምንም እንኳ በቀጥታ አንገቱ ተሰይፎና ደሙ ፈሶ ባይሞትም ለክርስትና ሃይማኖትና ለእውነት ሲል ማንኛውንም መከራ ለመቀበል ዝግጁ ከሆኑት ከእውነተኛ ሰማዕታት ወገን (ሰማዕት ዘእንበለ ክዕወተ ደም[59]) ደገኛው መስካሪ ሰማዕት ነው::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በሕይወቱ፣ ከዚህም በላይ በአሳዛኝ አሟሟቱ በምዕመናን ልቡና ውስጥ በጥልቁ ታትሟል:: ይህም ሕይወቱና ሥራዎቹ ትተውት በሄዱት ጥልቅና ሰፊ የሆነ አሻራ ግልጽ ሆኖ ይታያል:: ተወዳጅነቱና ታላቅነቱም በአጠቃላይ በታሪክ ሰምችም ሳይቀር ነው:: የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊ የሆነው አውሳብዮስ ዘቂሣርያ ስድስተኛ መጽሐፉን ሙሉውን ማለት በሚቻል መልኩ ስለ እርሱ ከጻፈለት ከኦሪገን በስተቀር የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ያህል ስለ ሕይወቱና ስለ ቅድስናው የተጻፈለት የቤተ ክርስቲያን አባት የለም:: በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ነክም ሆነ ተዛማጅ ድርሳናት በዓይነትና በብዛት የእርሱን ያህል የተጻፈለት የቤተ ክርስቲያን አባት የለም:: ስለ እርሱ በየዘመኑ በጣም ብዙ ተጽፏል::

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ገና ከመጀመሪያው ጀምሮ ለሃይማኖታዊ ጉዳዮች ምስክርና ዋቢ ተደርጎ ይወሰድ ነበር:: በ431 ዓ.ም. በኤፌሶን በተካሄደው 3ኛው ዓለም ዓቀፋዊ የቤተ ክርስቲያን ጉባኤ ላይ ቅዱስ ቄርሎስና ጉባኤው ዋቢ አድርጎ ካቀረባቸውና ካደመጣቸው የአባቶች ትምህርቶች አንዱ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ነው:: እንዲሁም በ8ኛው መቶ ዓመት ለቅዱሳት ሥዕላት ሊሰጣቸው ስለሚገባው ክብርና በክርስትና ውስጥ ሥዕላትን መጠቀም ይገባል አይገባም በሚለው ወዝግብ ምክንያት በተጠራ አንድ ጉባኤ ላይም ለሥዕላት ተገቢ የሆነ አክብሮት እንደሚገባቸው የሚገልጽ ከቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ትምህርት የተገኘ ምንባብ በተነበበ ጊዜ ከተሰብሳቢዎቹ አንዱ ጳጳስ «ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሥዕላትን በተመለከተ እንዲህ ከተናገረ ከእርሱ በተቃራኒ ይናገር ዘንድ ማን ይችላል?» ብሎ አሰምቶ ተናገረ:: ይህ ሁሉ የሚያሳየው ተቀባይነቱ ምን ያህል ደረጃ መድረሱን ነው:: በ407 ዓ.ም. የተፈጸመው የዚህ ዓለም ድካሙና ሥራው ከዚያ ጊዜ ጀምሮ የክርስቲያኖችን ሕይወት ሲያግዝና ሲያበራ ይኖራል:: ከማንኛውም የቤተ ክርስቲያን አባት በላይ በቤተ ክርስቲያን የዕለት ተዕለት እንቅስቃሴና ሕይወት ላይ የተቀደሰ ተጽእኖውና አሻራው ጎልቶ ይታያል::

[59] (Confessors)

ሞስኮ (ሩሲያ) የሚገኝ የቅዱስ ዮሐንስ አፈ ወርቅ ገዳም (1882)

አንድ ስለ እርሱ ዜና ሕይወት የጻፈ ከእርሱ ጋር ዘመን ገጠም የነበረ ጸሐፊ እንዲህ አለ፡- *«ለሰው ልጅ ትምህርትና ጥቅም ይሆን ዘንድ፤ እንዲሁም ታላቅ በሆነው የኢዲስ ቆጳሰነት ተግባር የሚሰማሩ ሁሉ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን አርአያቸው ያደርጉት ዘንድ ስለ እርሱ የሰማሁትን ግማሬ ብራና ላይ በብዕር እጽፋለሁ፡፡»* አንድ ሌላም የእርሱን ትምህርቶች ደህና አድርጎ ያነበበ ሰው፣ በዚህም ያገኘውን ጠቀሜ እና ያሳደረበትን መልካም ተጽእኖ ሲገልጽ፡- *«ከአንድ ሺህ በላይ የሚሆኑ የእርሱን ትምህርቶች አንብቤአለሁ፣ ከእነዚህም ከውስጣቸው ሊገለጽ የማይቻል ልዩ ጣዕም ይፈልቃል፡፡ ከሕፃንነቴ ጀምሮ እርሱን በማወቁ በጣም ደስ ይለኛል፡፡ ድምፁን የምሰማውም እንደ እግዚአብሔር ድምፅ አድርጌ ነው፡፡ እኔ ላወቅሁትና ለሆንሁት ሁሉ አመሰግነዋለሁ»* ብሏል፡፡[60]

በስደት ጉዜው የተቀበለው አደልፊዮስ የተባለ ጳጳስ ቅዱስ የሐንስ አፈወርቅን አሳየኝ ብሎ እግዚአብሔርን ጠየቀው፡፡ እግዚአብሔርም በራእይ የቤተ ክርስቲያንን ቅዱሳን ሊቃውንትና[61] ሁሉንም ቅዱሳን አሳየው፣ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ግን አላሳየውም፡፡ ከዚያም እያዘነ ሲወጣ የእግዚአብሔር መልአክ አየውና «ይህን ክብር አይተህ እንዴት ታዝናለህ?» ቢለው «እይ አባቴን ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ስላላየሁት ነው» ቢለው መልአኩም «እርሱን ገና በምድር ላይ ያለ መዋቲ ሰው አያየውም፤ ከሁሉም ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን በላይ ነው፣ «ቅዱስ ቅዱስ ቅዱስ» እያሉ ከሚያመሰግኑ መላእክት ከሱራፌልና ከኪሩቤል ጋር ከመንበሩ ሥር ነው» እንዳለው ይነገራል፡፡

[60] (Nicephorus Callistus, Hist. Eccl. 13-2, Migne 146, 933 C.)
[61] (Doctors of the Church)

12. የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሥራዎች

ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ያስተማረው ትምህርትና የጻፈው እጅግ በጣም ብዙ ነው፡፡ ከኦሪገን በስተቀር የእርሱን ያህል የጻፈና የሥራው ተጽእኖ ጎልቶ የወጣ የለም፡፡ የጽሑፍ ሥራው በጣም ብዙ ነው፡፡ ሥራዎቹን እንደሚከተለው ከፋፍለን እናያለን፡፡

12.1 ከመጀመሪያው በመጽሐፍ መልክ የተዘጋጁ ሥራዎች[62]

እነዚህ ሥራዎቹ በቀጥ ከመጀመሪያው በመጽሐፍ መልክ ጽፎ ያዘጋጃቸው ናቸው፡፡ እነዚህም እንደየ ርእሰ ጉዳያቸው በተለያዩ ርእሶች ሊመደቡ ይችላሉ፡፡

1. ገዳማዊ ሕይወትን በተመለከተ -

   እነዚህ ብዙዎቹ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በወጣትነት ጊዜው የጻፋቸው ሲሆኑ ለዚህ ሕይወት ምን ያህል ምክንያታዊ የሆነ አድናቆት እንደነበረው የሚያሳዩ ናቸው፡፡

❖ የትምህርት ቤት ጓደኛው ለነበረውና በኋላም እንደ እርሱ ገዳማዊ ሕይወትን ከጀመረ በኋላ በአንዲት ሴት ምክንያት ከዓላማው በማፈግፈግ ወደ ዓለም ተመልሶ ለነበረው ለቴዎድሮስ የላከለት ሁለት መልእክታት (በ371 እና በ378 ዓ.ም. መካከል የተጻፉ)፡- በመጀመሪያው መልእክቱ ሄርሞን በምትባል ወጣት ሴት ውበት በመማረኩ በመውቀስ ወደ ቀደመ ሕይወቱና ዓላማው ይመለስ ዘንድ በሲኦል መከራና በመንግሥተ ሰማይ ተድላ ደስ ይመክረዋል፡፡ እንዲሁም ቢመለስ ይቅር እንደየሚያገኝ ብቻ ሳይሆን ቀድሞ አግኝቶትና ደርሶበት ከነበረው የቅድስና ክብር የበለጠ የሚያገኝ መሆኑን በመጽሐፍ ቅዱስ በብዙ ማስረጃ ያጽናናዋል፡፡ በሁለተኛው መልእክት ደግሞ የጋብቻን ሕጋዊነት ምክንያት አድርጎ ለጠቀሰበት ለቴዎድሮስ በጋብቻ ሕይወት ውስጥ ለማግኘት ከሚከብደው ከክርስቲያናዊ ነጻነት አንጻር የዚህ ዓለም ተድላና ደስታ ምን ያህል ጊዜያዊና አስተማማኝ ያልሆነ እንደሆነ ያስረዳዋል፡፡ ይህም ድካሙ ሠምሮ ቴዎድሮስ የማግባት አሳቡን ትቶ ወደ ገዳማዊ ሕይወቱ ተመልሷል፡፡ በኋላም የሞፕሶስቲያ ጳጳስ ሆኗል፡፡

[62] (Non Oratorical Works)

- ❖ ስለ ንስሐ - (375-376 ዓ.ም የተጻፉ) ለሁለት የተለያዩ ሰዎች የተጻፉ ሁለት መጻሕፍት ሲሆኑ ስለ ንስሐ አስፈላጊነትና ጠቀሜ የሚገልጹ ናቸው። ንስሐ ቅዱስ ጳውሎስ ክርስቶስን ያፈቀረውን ያህል ወደ ማፍቀር ደረጃ እንደርስ ዘንድ የምንበርበት ክንፍ ይሰጠናል ይላል። ዳዊትና ቅዱስ ጳውሎስ በንስሐ እንዴት እንደከበሩ በማሳየት የንስሐን ጠቀሜታ በሚገባ ፍንቶው አድርጎ ያሳያል።

- ❖ በገዳማዊ ሕይወት ተቃዋሚዎች ላይ የተጻፉ ሦስት መጻሕፍት (375-376 ዓ.ም. የተጻፉ)፡- እነዚህ መጻሕፍት የገዳማዊ ሕይወት ጠላቶች የክርስቶስ እና የሐዋርያት ጠላቶች እንደነበሩት እንደ አይሁድ መሆናቸውንና እነርሱ ያገኙት ቅጣት የሚገባቸው መሆኑን ያሳያል። በሁለተኛው መጽሐፍ ደግሞ በመንፈሳዊ ጥበብ፣ በምግባርና በሃይማኖት የከበረ ክርስቲያናዊ ሕይወት በምቾትና በቅምጥ እንዲሁም በከፍተኛ ክብርና ሥልጣን ከኖረ ሕይወት በጣም የሚበልጥ መሆኑን ያስረዳል። በሦስተኛው መጽሐፍ ደግሞ ለአንድ ክርስቲያናዊ አባት ልጁን ወደ ገዳም ለመግባት ለምን ሊፈቅድለት እንደሚገባ ያስረዳል።
- ❖ የመነኩሴና የንጉሥ ንጽጽር (መጠኑ አነስ ያለ መጽሐፍ)፡- የንጉሥን ሥልጣን፣ ሀብትና ክብር በእውነተኛ ፍልስፍና (በገዳማዊ ሕይወት) ከሚኖር የመነኩሴ ሕይወት ጋር ያነጻጽራል።

2. ስለ ክህነት

የክህነትን ኃላፊነት፣ ታላቅነትና ከባድነት፣ እንዲሁም አንድ ካህን እንዴት ሊሆንና ሊያደርግ እንደሚገባው የሚያስረዱ ስድስት ተከታታይ መጻሕፍትንም ጽፏል።

3. ስለ ድንግልናዊ ሕይወትና ስለ ንጽሕናና ራስን ስለመግዛት፣ እንዲሁም ስለ ትምህርት የተጻፉ የተለያዩ ድርሰቶች

- ❖ ስለ ትዕቢትና የልጆች ትምህርት በተመለከተ የተጻፈ መጽሐፍ
- ❖ ስለ ድንግልናዊ ሕይወት የተጻፈ መጽሐፍ - ቅዱስ ጳውሎስ ስለ ጋብቻና ድንግልናዊ ሕይወት ያስተማረውን (1ቆሮ. ምዕ. 7) የሚተረጉምና የሚያብራራ ነው። ጋብቻ ክቡርና ጥሩ ነው፣ ሆኖም ድንግልና የበለጠ ጥሩ ነው።
- ❖ ለአንዲት ባሏ ለሞተባት ወጣት ሴት ማጽናኛ

- ❖ ባላቸው የሞተባቸው ሴቶች ከሁለተኛ ጋብቻ ይልቅ ተጠብቀው ቢኖሩ የሚሻል መሆኑን ዘርዘር አድርጎ የሚያስረዳ መጽሐፍ
- ❖ ሁለት አጠር ያሉ ጽሑፎች - መጀመሪያ ደናግሎችን፣ ሁለተኛ ዲያቆናዊቶችን ይህ ድርጊት በሚያስከትለው ጥፋት ምክንያት ከካህናት ጋር በአንድ ቤት መኖርን ይከለክላል።

4. ስለ ሃይማኖትና ስለ እግዚአብሔር መለኮታዊ ጥበቃ የተጻፉ

እነዚህ ሁሉም የጥብቅና ሥራዎች[63] ናቸው ማለት ይቻላል።

- ❖ በከሃዲው ንጉሥ በጁሊያንና በመመልከያነ ጣዖት ላይ የተጻፈ ድርሰት - ሃይማኖቱን ክዶ ለአሕዛብ እምነት ጠበቃ ለነበረውና ክርስትናን ለማጥቃት መጽሐፍ ለጻፈው ንጉሥ ለጁሊያን የተጻፈ የጥብቅና መጽሐፍ
- ❖ ክርስቶስ እግዚአብሔር መሆኑን የሚያስረዳና ሚያስረግጥ፣ በነቢያት ትንቢት መሠረት የመጣና ኢየሱስ እውነተኛውና ይጠበቅ የነበረው መሲሕ (ክርስቶስ) መሆኑን ለአይሁድና ለአሕዛብ የሚያስረዳ መጽሐፍ
- ❖ በሕሊና ስቃይና በጭንቀት ሲቸገር ለነበረ አንድ መነኩሴ የተጻፉ ሦስት መጻሕፍት - በመከራ ውስጥ ያለውን የእምላካዊ መግቦት ሥራና ፈተና ለመለኮታዊ አስተዳደር ያለውን ሚና ያሳያል። በመጽሐፉ ውስጥ ውጤታማ የሆነ የሐዘን መድኃኒትን አስቀምጧል።

5. መልእክታት

ሁሉም በስደት ዘመኑ (404-407) የተላኩ ሲሆኑ ሁለት መቶ ዓርባ ሁለት (242) የሚሆኑት ዛሬም ድረስ ተጠብቀው ይገኛሉ። እነዚህም፡-

- ❖ ለጳጳሳትና ለሌሎች ወዳጆቹ እርሱንና ቤተ ክርስቲያንን በተመለከተ የተላኩ፣
- ❖ የማጽናኛ መልእክታት፡- በጣም የሚበዙት እነዚህ ሲሆኑ በተለይ 17ቱ ለኦሎምፒያ የተላኩት መልእክታት ብዙ ትምህርቶችን በውስጣቸው የያዙ ናቸው።
- ❖ እንዲሁም በልዩ ልዩ ጉዳዮች ላይ የተላኩ ሌሎች መልእክታት ናቸው።

[63] (Apologetic)

በመከራው የበለጠ ፀሩህና ንጹሕ የሆነችው የታላቋ እናት ንጽሕት ነፍስ በመልእክቶቹ ውስጥ ያበለጠ ግልፅ ሆና ትታያለች።

ረ. ቅዳሴ፦ አንድ የቅዳሴ መጽሐፍ አለው።

12.2 መጀመሪያ በቃል ተሰብከው የተጻፉ ሥራዎች[64]

ከእነዚህ ውስጥ በተለያየ ርእሰ ጉዳይ ላይ ያስተማራቸውና[65] በመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት ላይ ያስተማራቸው የትርጓሜ ትምህርቶች[66] ዋናዎቹ ናቸው።

፩. በተለያዩ ርእሰ ጉዳዮች ላይ የሰበካቸው ስብከቶች እንደሚከተለው ሊከፈሉ ይችላሉ።

ሀ. ከሥተት ነክ የሆኑ

- ❖ በመንበሩ ላይ ሲሾም ያስተማረው ትምህርት
- ❖ በንጉሡ ሀውልቶች መሰባበር ምክንያት የሰበካቸው ስብከቶች (21)
- ❖ በዩትሮጺየስ መውደቅ ምክንያት የሰበከው ስብከት (2)
- ❖ ከመጀመሪያው ስደቱ በፊትና በኋላ የሰበካቸው ሁለት ስብከቶች

ለ. በእጽራረ ቤተ ክርስቲያንና በእጽራረ ሃይማኖት ላይ ያስተማራቸው ትምህርቶች

- ❖ «ስለ መለኮታዊ ባሕርይ አይመረመሬነት» - በአርዮሳውያንና በመንፈቀ አርዮሳውያን ላይ የተሰጡ 12 ትምህርቶች - ታላቋ የቤተ ክርስቲያን ሊቅ ራሳችንን ወደ መለኮታዊ ምሥጢር ከፍ ከፍ ማድረግና ባሕርዩን መረዳት እንችላለን የሚል አብደት የተጠናወታቸውንና በባዶው ሲኩራሩ የነበሩትን አርዮሳውያንን ከንቱነታቸውንና ባዶነታቸውን በማሳየት እነርሱን ያሳፈረበትና ድል ያደረገበት ድንቅ ሥራ ነው።
- ❖ በአይሁዳውያንና አይሁድ ዘመም በሆኑ ክርስቲያኖች ላይ የተሰጡ 8 ስብከቶች - የአይሁዳውያንን በዓል የሚያከብሩትንና በበዓላቸው የሚሳተፉትን፣ እንዲሁም ትንሣኤን ከአይሁድ ፋሲካ ጋር አንድ ቀን የሚያከብሩትን ስህተትነት ይገልጻል።

ሐ. የግብረ ገብነት (ሞራል) ስብከቶች

- ❖ ለንዑስ ክርስቲያኖች ከመጠመቃቸው በፊት የተሰጠ ትምህርት
- ❖ በአዲስ ዓመት በዓል ላይ ስለሚታዩ ከግረ ገብነት የወጡ ድርጊቶች ላይ ያስተማረው ትምህርት
- ❖ ስለ ምጽዋት
- ❖ ስለ ንስሐ
- ❖ በቲያትር ቤቶችና በትርዒት ቦታዎች በሚካሄዱ ጨዋታዎችና ውድድሮች ላይ ያስተማረው ትምህርት
- ❖ ፈተናን በተመለከተ የተሰበኩ ስብከቶች ናቸው።

መ. በምሥጢራት ላይ የተሰበኩ ስብከቶች

እነዚህ ብዙዎቹ በጌታችን ዐበይት በዓላት ዕለት የተሰበኩ ናቸው። ከእነዚህም፦

- ❖ በልደት
- ❖ በጥምቀት
- ❖ በጸሎተ ሐሙስ- ስለ ይሁዳ መካድ 3 ስብከቶች
- ❖ በስቅለት -2 (አንደኛው የእርሱ መሆኑ አጠራጣሪ ነው)
- ❖ በዕርገት
- ❖ በበዓለ ሃምሳ የሰበካቸው ስብከቶች ናቸው።

ሠ. ስለ ቅዱሳንና ሰማዕታት የሰበካቸው

እነዚህ ብዙ ናቸው። ከእነዚህም በጣም የሚደነቁት እንጻኪያ ሳለ ስለ ቅዱስ ጳውሎስ የሰበካቸው ሰባቱ ስብከቶች ናቸው። ከሌሎቹም ውስጥ ስለ ሦስቱ የብሉይ ኪዳን አርአያነት ያላቸው ሰዎች- ኢዮብ፣ አልዓዛርና መቃቢብ የሰበካቸው፣ ስለ ሰማዕታቱ ቅዱስ ባቢላስና ቅዱስ አግናጥዮስ፣ ስለ ቅዱስ ኤዎስጣቴዎስ ዘአንጾኪያ፣ ስለ ቅዱስ መላጥዮስ፣ ስለ ሮማኖስና ስለ በረላም የሰበካቸውን መጥቀስ ይቻላል።

ረ. በመጽሐፍ ቅዱስ የተለያዩ ክፍሎችና ርእሰ ጉዳዮች ላይ የሰበካቸው በጣም ብዙ ቁጥር ያላቸው ስብከቶች

እነዚህም በአልዓዛርና በባለጸጋው ላይ የሰበካቸውን ስብከቶች ጨምሮ በጣም ብዙዎች ናቸው።

2. የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜዎች

መጽሐፍ ቅዱስን የተረጎመባቸው እነዚህ ተከታታይ ሥራዎች ዋናዎቹ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ሥራዎች ናቸው።

[64] (Oratorical Works)
[65] (Sermons)
[66] (Homilies)

ሀ. ዛሬም ድረስ ያሉ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ትርጓሜዎች የሚከተሉት ይገኙባቸዋል

- በኦሪት ዘፍጥረት ላይ - 67 ሆሚሊ [67]
- ስለ ሐና እመ ሳሙኤል - 5 ሆሚሊ
- ስለ ዳዊትና ሳዖል - 3 ሆሚሊ
- በዖዝያስ ላይ - 6 ሆሚሊ
- በመዝሙረ ዳዊት ላይ - 59 ሆሚሊ
- በትንቢተ ኢሳይያስ ክምዕ. 1-6 - 6 ሆሚሊ

ለ. ከሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ትርጓሜዎቹ ደግሞ

- የማቴዎስ ወንጌል ትርጓሜ - 90 ሆሚሊ
- የዮሐንስ ወንጌል ትርጓሜ - 88 ሆሚሊ
- የሐዋርያት ሥራ ትርጓሜ - 55 አምስት ሆሚሊ
- የሁሉም የቅዱስ ጳውሎስ መልእክታት ትርጓሜዎች - 250 ሆሚሊ

ሁሉም ትርጓሜዎቹ በጣም ደስ የሚሉና የመጽሐፉንና የኃይለ ቃሉን ውስጣዊ ትክክለኛ መልእክት ቁልጭ አድርገው የሚያሳዩ ናቸው:: በተለይ ደግሞ የጳውሎስ መልእክታት ትርጓሜዎቹ ራሱን በቅዱስ ጳውሎስ ቦታ አድርጎ እያሰበ ጸሐፊው ሊለው የፈለገው ምን እንደነበረ በትክክል ተረድቶ የቅዱስ ጳውሎስን የውስጥ አሳብ አብራርቶ የገለጠባቸው ድንቅ ትርጓሜዎች ናቸው:: የፔሉዚየሙ ቅዱስ ኢስድሮስ ስለዚህ ሲናገር እንዲህ አለ:- *«ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ በአቴናውያን የአጻጻፍና የማብራራት ስልት ጽፎ ቢሆን ኖሮ መልእክቱን ይጽፍና ይገልጽ የነበረው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ በተጠቀመባቸው ቃላትና ዐረፍተ ነገሮች ነበር::»* ብሏል:: የትርጓሜ ስልቱም እንደ እስክንድርያ ትምህርት ቤት የትርጓሜ ስልትም ከገጸ ንባቡ የራቀና በጣም ምሳሌያዊ የትርጓሜ ስልትን[68] የማይከተል፣ እንደ አንጾኪያ ትምህርት ቤት የትርጓሜ ስልትም እስከ ጽንፍ የደረሰ ንባብና ቁጥር ተኮር ያልሆነ ነው:: በርግጥ በጣም የሚያደላውና የሚከተለው የአንጾኪያን ትምህርት ቤት የትርጓሜ ስልት ነው:: የትርጓሜ ስልቱ የአንጾኪያ ትምህርት ቤት የትርጓሜ

[67] (Homily) ሆሚሊ - (homilia) ሆሚሊያ ከሚለው የግሪክ ቃል የተገኘ ቃል ነው:: ይህ ቃል ከኦሪገን ጊዜ ጀምሮ በአንድ የተወሰነ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ላይ የሚደረግ ወይም የሚሰጥ የማብራሪያ፣ የሐተታ፣ የትንታኔና የትርጓሜ ትምህርት ማለት ሆኗል:: ጌታችንም ይህንን በሚመስል መንገድ አስተምሯል (ሉቃ. 4፥16-20):: ቅዱሳን ሐዋርያትና የቤተ ክርስቲያን አባቶች ይጠቀሙበት የነበረ የስብከት (የትምህርት) ዓይነት ነው:: ሆሚሊ በአንድ ጊዜ በአንድ ርእሰ ጉዳይ ላይ ወይም በተወሰነ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍለ ምንባብ መሠረት የሚሰጠውን ክፍለ ትምህርት የሚገልጽ ጥንታዊ ስያሜ ነው:: ይህ ዓይነት የትርጓሜና የስነ ጽሑፍ ስልት ስለ ጥንቷ ቤ/ክ. ባህል፣ አሠራር፣ ሥርዓት፣ ምሥጢራት አፈጻጸምና ትምህርት ጠቃሚ መረጃዎችና ብዙ ዝርዝር ጉዳዮች ተገልጸው ለትውልድ የተገኙበት መንገድ ሲሆን ለዚህ ስልትም የመጀመሪያውን ከፍተኛ አስተዋጽ ያደረገው ኦሪገን ነው:: ከታላላቆቹ ሆሚሊስቶች ቅ.አትናቴዎስ፣ ቅ. ዮሐንስ አፈወርቅ፣ ቅ.አውግስቲን፣ ጀሮም፣ ኢስድሮስ ናቸው:: በዚህ መጽሐፍ ሆሚሊ የሚለው ክፍለ ትምህርት በሚል ተወራራሽ ቃል ተመልክቷል::

[68] (Allegoric)

ስልት መሠረት የሆነው የዲያድርስ የትርጓሜ ስልት ጥሩ ወካይና መገለጫ ነው:: ተገቢ ሆኖ ሲያገኘው ምሳሌያዊና ዘይቤያዊ የትርጓሜ ስልትንም አልፎ አልፎ ይከተላል:: አተረጓጎሙም በገጸ ንባቡ ዙሪያ ያለውን የአሳቡን መሠረታዊ ጭብጥ ፈልፍሎ በማውጣት ውስጠ ነገሩን እንደ መስታወት ቁልጭ አድርጎ የሚያሳይ ነው:: በአጠቃላይ የትርጓሜ ሥራዎቹና ጽሑፎቹ ቢቀዱ የማይነጥፉ የዶግማ፣ የሥነ ምግባርና የልዩ ልዩ ተዛማጅ የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ምንጮች ናቸው:: በርግጥም ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜና አተረጓጎም ትክክለኛ ግንዛቤና ውቀት ለማግኘት የእርሱን የትርጓሜ ሥራዎች ማንበብ የግድ ይላል::[69] በእውነትም እግዚአብሔር ሐዋርያትን ወንጌል እንዲጽፉ የመተርጎም ሀብትን ደግሞ ለዚህ አባት ሰጥቶታል::

ከእነዚህም ሌላ በተለያዩ የመጽሐፍ ቅዱስ አንቀጾችና ኃይለ ቃሎች ላይ፣ በቤተ ክርስቲያን የበዓል ቀናት፣ በሐዋርያትና በሰማዕታት የዕረፍት ቀናት ተጋድሎአቸውንና ክብራቸውን የሚመለከት ትምህርት፣ በጣዖት አምላኪዎች ላይ፣ በአይሁዳውያን ላይ፣ አይሁዳዊና ኦሪታዊ ልማዳቸውን ወደ ክርስትና ይዘው በሚመጡ ክርስቲያኖች ላይ፣ በአርዮሳውዊያን ላይ፣ ሌላም ብዙ ጽሑፎችን ጽፏል፤ ትምህርቶቹ ተጽፈዋል፤ ከዛሬም ደርሰዋል::

የትርጓሜም ሆኑ በተለያዩ ርእሰ ጉዳዮች ላይ የተሰጡት ትምህርቶቹ በጥንቱ ግሪክ የተጻፉ ስለሆነ፣ ከዚህም ጋር ከቋንቋ ወደ ቋንቋ ሲገላበጡ የቋንቋና የአገላለጽ ይላቸው[70] እንዲሁም የአሳብ ፍሰታቸው ብዙ ሳይጎዳ አልቀረም:: ሆኖም ግን ትምህርቶቹና ስብከቶቹ ትውልድን ሁሉ ሲያስተምሩና ሲመክሩ ኖረው ዛሬም ድረስ ሕያው ናቸው:: በውስጣቸው ብዙ ጣዕምና ጠቃሚነት ያላቸው፣ በተነበቡ መጠን እየተወደዱ የሚሄዱ ናቸው:: የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ትክክለኛ ማንነት ማወቅ የሚቻለውም ሥራዎቹን በሚገባ በማንበብ ነው::

ማንኛውንም ሰው በሚገባ ማወቅ የሚቻለው ስለ እርሱ የሚገልጹ ነገሮችን በማንበብና በመስማት በተለይም ደግሞ አስተምህሮዎቹን፣ አስተሳሰቦቹንና በአጠቃላይ እርሱነቱን የሚገልጹ የጽሑፍ ሥራዎቹን፣ ትምህርቶቹንና መልእክታቱን በማንበብ ነው:: ስለሆነም የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅን ማንነት በመጠኑ ለማወቅ ይረዳ ዘንድ፣ ከዚህም በላይ ደግሞ ትምህርቶቹ በያዙት ቁም ነገር እንጠቀም ዘንድ ከብዙ ትምህርቹ መካከል የሚከተሉትን ሦስት ትምህርቶቹን እንደሚከተለው ተርጉመን አቅርበናል::

[69] የቤተ ክርስቲያንን ታሪካዊ አመጣጥና ትክክለኛ ሥዕሏንና ገጽታዋን ለማወቅና ለመረዳት፣ እንዲሁም የቀደሙ አባቶቻችን በተለያዩ ጉዳዮች ላይ የነበራቸውን አመለካከቶችና አሳቦች ለማወቅ ከቅዱሳን ሐዋርያት ጀምሮ እስከ 5ኛው መቶ ዓመት መጀመሪያ ድረስ የነበሩ ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን የጻፏቸውን ጽሑፎችና ያስተማሯቸውን ትምህርቶች በሚገባ ማንበብና መረዳት የግድ ይላል::

[70] (Rhetorical power)